

MAGYAR
SOLYMÁSZ
2013-2015

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET
ÉVKÖNYVE

Címlapon:
Héja (Accipiter gentilis) két fiókájával a fészken (Fotó: Bécsy László)

*A képhez tartozó írás
„Bécsy László: Ragadozó madarak és a fényképezés” cím alatt olvasható.*

IMPRESSZUM

Magyar Solymász 2013-2015.

Összevont szám.

A Magyar Solymász Egyesület szakfolyóirata

Főszerkesztő: Duhay Gábor

Nyomdai előkészítés: Mónus Anita

Kiadja: Magyar Solymász Egyesület, Budapest, 2018.

Egyesület elnöke: Prágay István

ISSN 1587-9593

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ

Tisztelt Solymásztárs, Tisztelt Olvasó!	6
Maróti Béla: Meghívó a Magyar Solymász Egyesülettől	8

MEGEMLÉKEZÉS

Dr. Déri János: Megemlékezés Tóth Jánosról (1954-2012).....	12
---	----

SOLYMÁSZAT

Zátonyi László: Vadászati összesítő a 2013/2014/2015-ös idényről.....	14
Puskás László: Harcoljunk a nyugat-nílusi vírus ellen!	16
Győrffy Villám András: Az első ötven év.....	18
Bogyai Frigyes: II. Henry és a fácánkakasok.....	19
Puskás László: Első őszén fogott héja idomítása	22
Ambrózy Árpád: Vadászmadarak és „díszmadarak”	25
Kiss Róbert: Vadlibák gyűrűzése sólyommal.....	31
Duhay Gábor: Sólyommustra 2013. képekben.....	36

RAGADOZÓMADÁR-VÉDELEM

Bogyai Frigyes: A magyar ragadozómadár-védelem első országos szervezete	38
Bécsy László: Ragadozó madarak és a fényképezés	44

A SOLYMÁSZAT TÖRTÉNETE

Bogyai Frigyes: A magyar solymászat története 1945-1976 között (1)	52
Bogyai Frigyes: Magyar solymászat (2)	61
Ambrózy Árpád: Vitéz Nemeskéri-Kiss Géza királyi fővadászmester, a XX. századi magyar solymászat patrónusa, az MSE első alapító elnöke.....	69

SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

Duhay Gábor: Szellemi kulturális örökség és hungarikum ápolása.....	78
Duhay Gábor: Bechtold István Alapítvány a Magyar Solymászkultúráért és a Természetért hírei	81

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

Duhay Gábor: Magyar - arab találkozó Budapesten	98
Duhay Gábor: Nemzetközi solymásztalálkozó Füzesgyarmaton	100

RÖVID HÍREK

TAGOK, ÖRÖKÖS TAGOK

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET VEZETŐSÉGE

Prágay István

elnök

Mónus Anita

titkár

Sinkovics Ferenc

titkárhelyettes

Molnár Mátyás

fősolymász

Az egyesület elérhetősége: www.solymaszat.hu

ELŐSZÓ

TISZTELT SOLYMÁSZTÁRS, TISZTELT OLVASÓ!

A Magyar Solymász legutóbbi 2012-ben megjelent száma után eltelt három év elég hosszú idő ahhoz, hogy lapunk rendszeres olvasóiban felmerüljön a kérdés, meg fog-e még jelenni a következő évkönyv, vagy az évkönyvekkel megőrzött több évtizedes solymász hagyomány a feledés homályába fog veszni?

Szó sincs erről! 1972-ben megjelent „Tájékoztató” volt évkönyveink sorában az első az újjászerveződött solymász közösségünkben. Azóta eltelt több mint negyven év alatt a solymászok közössége mindig gondot fordított arra, hogy évkönyvét kiadja, lehetőleg évente, minél igényesebb, szebb kivitelben. Időnként közbejöttek akadályozó tényezők, ilyenkor összevont számot adott ki, de a kiadás folytonosságát mindig megőrizte.

Így történt ez most is.

A solymász évkönyvet többségében egyesületi tagok írják, de időnként más szaktekin-télyek tollából is megjelennek benne írások. Ebből következik, hogy csak akkor jelenhet meg, ha elegendő - évkönyv mennyiségű - anyag gyűlt össze. Sajnos ezt a solymászok nehezen teljesítik. Beszélni, mesélni, anekdotázni szinte minden solymász tud, csak le kell ülni közjük solymászat után egy pohár bor mellé és hajnalig ömlik belőlük a szó. Mesélnék a vadászsikereikről, kudarcaikról, madaraikról, a zsákmányállatokról, kutyáikról és sok minden másról csak ne kelljen leírni! Nagyon nehezen fog tollat a solymászok többsége, így lassan gyűlik össze a kívánt mennyiségű anyag. Ez történt most is, ezért nem tudott előbb megjelenni az évkönyv.

Van még egy szerkesztési körülmény. Az összegyűjtött, évkönyvbe szánt anyagot lektorálni kell, szerkesztetni, képeket keresni hozzá, a hiányzó részeket megírni, majd mehet a külső céggel végzendő nyomdai előkészítés és a nyomás. A Magyar Solymász ezért általában egy évvel később jelenik meg, mint a rajta lévő évszám. Emiatt korábban megtörtént eseményeket dolgoz fel, a magyar solymászat krónikáját. Kiemelkedő jelentősége is ebben rejlik. Időrendi solymászesemények gyűjteménye, lehet kutatni, összeállításokat, elemzéseket végezni e hatalmas szakanyagból. Sehol máshol ilyen összefoglaltan nem lehet találkozni a magyar solymászat történetével.

A korábbi Magyar Solymász előszava úgy kezdődött, hogy „Tisztelt Solymásztársak!” Jelen évkönyv kibővült az „olvasóval”. Ugyanis a solymászat egyre több közösségi rendezvényen képviseli hagyományőrző vadászati módját és ezeken a helyeken gyakran felmerül az igény egy-egy solymász évkönyv megszerzésére. Tehát sokan, főként vadászok, madárszeretők és ma már nem solymászok szeretnék elolvasni, könyvtáraikban tudni a Magyar Solymászt. Az évkönyv kiadásakor arra a körülményre is gondolni kell, hogy nem csak solymászoknak, hanem a solymászat iránt érdeklődőknek is készül a könyv.

Ezekkel a gondolatokkal szeretnénk újtára bocsátani a Magyar Solymász 2013 - 2015. évi összevont kötetét, egyúttal bízva abban, hogy tovább fogja öregbíteni a magyar solymászat több mint ezeréves hírnevét.

Szerkesztőség

MEGHÍVÓ A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLETTŐL

Csörög a telefonom, Prágay István a Magyar Solymász Egyesület elnöke hív:

Béluskám, június 18-án kis egyesületünk házigazdaként szeretne egy nyílt napot rendezni több vadászati hagyományőrző társaság meghívásával. Mint az egyesületünk tagját szívesen látnánk a „tolladdal” együtt.

Eleget téve elnök úr invitálásának, késő délelőtt érkeztem a Balatonszentgyörgy szomszédságában található Csillagvár szabadtéri múzeum üde zöld területére. Évszázados, koronában összehajló fák alatt sétáltam előre s közben különféle harci szerszámokat, vadászatra is alkalmas szűrő, vágó fegyvereket készítő kovácsokra bukkantam. Súlyos bőrkötény védte őket a lobogó tűzből kivett fémdarabok formálása közben szétrepülő szikráktól, vasrészekképtől. Az ütemesen lesújtó kalapácsok pengő dallama kíséretében tovább haladva agarászokkal találkoztam. Az Országos Agarász Egyesület lelkes tagjai kutyáikkal a derekasan tűző nap elől árnyékba húzódva vártak a programban szereplő fellépésükre. Mellettük íjászok rendezgették szerszámaikat, tőlük kérdeztem meg, hogy merre tovább, ha sólymokat szeretnék látni. Az útmutatást követve nemsokára középkori formában pompázó falucska részletbe érkeztem. Néhány kisebb-nagyobb házikó, jószágudvar háziállatokkal, román stílusú templom, közöttük korhű asztalok, padok, kör alakú filagóriák megtöltve emberekkel és a sólymok fiatal solymászok kesztyűjén, vagy ülőkéjükön tollászkodva ott voltak, hát figyelmemet azonnal magukra vonva. Lelkemet melegítendő egyre több fiatal jelentkezik egyesületünkbe, hogy velünk együtt ápolják hagyományainkat.

Fuszzonecker Gergő kezén a vedlési időszak ellenére elegáns, feszes tollú harris héja pompázott, mellette a bájos Északi Fanni solymászjelölt éppen a barátjától tanult vadászmadár béklyó fonását gyakorolta. Már bánom, hogy nem rendeltem belőle, hisz ez egy olyan tevékenység, amire sosem lennék képes.

A kiállított vadászmadarak mellett találkoztunk össze az egyesület elnökével. Kérdésekre elmondta, hogy az FM támogatásával sikerült összehozni ezt a rendezvényt, melynek mindig azonos a célja, miszerint a régmúlt világunk meghatározó létfenntartási módzatait, az elődeink fennmaradását biztosító vadászati kultúrát hűen megőrizve bemutatni a ma emberének. E nemes vállalat önerőből ma már nem tudna létezni, hisz a felgyorsult üzleti világ rég átsöpört az ilyen és ehhez hasonló nonprofit szervezetek fölött. Aki ide eljött, meggyőződhetett arról, hogy az itt szereplő hagyományőrző csoportok bemutatói tiszteletet parancsolóan visszavezetik az embert őseink néhol küzdelmes vagy éppen örömteli világába.

A megnyitót követően első utam a pörköltfőző bográcsok felől áradó ínycsiklandozó illatok irányába vezetett. Daliás pásztoremberek, Nagygyörgy Jenő és Szabó Péter bűvölték a fakanalakat, készítették két jókora bográcsban a híres nevezetes Karcagi birkapörköltet. Kóstolásom közepette elmondták, hogy a Karcagi birkapörkölt 16-ként lépett elő hunga-

rikummá. Sosem szerettem a birkapörköltet, de ennek a szemre is megnyerő eledelnek elfogyasztása után rájöttem, hogy a korábbiak nem azok voltak. Még be sem fejeztem barátkozásomat eme gasztronómiai csodával, mikor rohanó agarakat véltem felfedezni a távolabbi réten. Nehogy lemaradjak bármiről is siettem, hogy a gyülekező látogatók elé fényképezőgéppel még éppen beférjek. Keresztes János az Országos Agarász Egyesület elnöke mutatta be a magyar agarat, a legősibbnak mondott vadászkutyát, nemzeti kutyafajtánkat. Futottak az agarak párban és szólóban is a sebtiben berendezett futópályán műnyúl után. Elképesztő dog dancing bemutatóval rukkolt elő Szeifer Diana Hunor nevű magyar agarával. Nemrég a Bécsben rendezett nemzetközi kutyatánc versenyen különdíjat nyertek.

Az agarak után íjászok léptek a porondra. Ifjabb Szabó László barátjával Péterrel céltáblákra és állatbábokra tett lövésekkel mutatták be az ősmagyarok veszedelmes íjait, összehasonlítva a ma használatos sportíjakkal.

Végül a solymászok közül Lóki György Bálint fiával, Győrffy Villám András mester-solymász narrálása mellett madaraikkal remek bemutatót tartottak. Erdélyből érkezett solymász vendégeink Marosi István és Szombat István is elismerésüket fejezték ki a magyar solymászok ismeretterjesztő tevékenysége és a látott bemutatók kapcsán. Nagy örömmre tehettem tiszteletemet Dr. Kelemen Attila és kedves felesége előtt, akik otthonukból Marosvásárhelyről minden jelentősebb magyar vadászati természeti megmozdulásra eljönnek, emelve ezzel a rendezvények fényét. Attilának nagy tisztelője, régi barátja vagyok, amolyan rokonlelkeként vadásztunk, solymásztunk, kutyáztunk eddigi életünkben és remélhetőleg még fogunk is az idők végezetéig. Nemkülönben nagy megtiszteltetés a Magyar Solymász Egyesületnek, hogy az állami támogatások felhasználását ellenőrző minisztériumi szakfelügyelő Bugyi Andrea is elismerően nyilatkozott a látottakról és további együttműködésről biztosította a szervezőket.

Elhaltak a nap melegítő sugarai, mire véget ért ez a jubileumi rendezvény. Pontosan egy esztendeje állt össze a solymász egyesület új vezetősége. Ez idő alatt több színvonalas rendezvénnyel bizonyították, hogy a karmesterpálca jó kezekbe került.

Csak így tovább a magyar solymászatért!

Maróti Béla

(Szerk. megjegyzése: az írás később, 2016-ban született.)

Fotó: Fodor Lajos

MEGEMMLÉKEZÉS

MEGEMLÉKEZÉS TÓTH JÁNOSRÓL (1954 - 2012)

Drága Janika!

Azt reméltük, sosem jön el ez a pillanat, de hiába.....

Kívánunk Neked jó utat! Ott, ahová most mész, minden szebb lesz, hidd el!

Ott lehetsz, ahol a madaraid is szárnyalnak, fenn az égen!

Még utoljára köszönünk Neked mindent, a mosolyokat, a mérgelődéseket,
a kiabálásokat.....

A mindig három leszidást....., mert az már egy dicséret.

A parázs vitákat, azt, hogy minden „sz..”.

Én külön köszönöm a sokféle elnevezésemet a boszorkányon keresztül a tündérkéig.

Köszönjük, hogy voltál, vagy és leszel!

Minden madár szeméből Te nézel vissza ránk, ezért nem is búcsúzunk, hiszen mindig
itt élsz velünk, bennünk!

Légy nagyon boldog Janika!

Isten veled!

Dr. Déri János
(A Hortobágyi Madárkórház honlapjáról)

SOLYMÁSZAT

VADÁSZATI ÖSSZESÍTŐ A 2013/2014/2015-ÖS IDÉNYRŐL

Az idények eseményei időrendi sorrendben:

1. 2013.október 11-12-13., Fegyvernek/Bánhalma:
 - Részvevők száma: 14 fő solymász
 - Madarak: 9 héja, 5 sólyom
 - Elejtett vad száma: 28 fácán
2. 2013. november 6-7-8-9-10., XXIII. Nemzetközi Solymásztalálkozó- Békéscsaba:
 - Részvevők száma: 25 fő solymász, 8 fő külföldi solymász
 - Madarak: 18 héja, 10 sólyom, 4 szirti sas, 4 harris hawk, 1 vörösfarkú ölyv
 - Elejtett vad száma: 29 fácán, 9 mezei nyúl, 1 róka
3. 2013. november 17., II. Szent Hubertusz Solymászat, Apaj
4. 2013. november 22-23-24., Békés:
 - Részvevők száma: 16 fő solymász
 - Madarak: 11 héja, 8 sólyom, 1 szirti sas
 - Elejtett vad száma: 27 fácán, 5 mezei nyúl, 1 őz
5. 2013. december 6-7-8., Jászfelsőszentgyörgy:
 - Részvevők száma: 14 fő solymász
 - Madarak: 11 héja, 3 sólyom, 1 szirti sas
 - Elejtett vad száma: 52 fácán, 1 őz
6. 2013. december 13-14-15., Füzesgyarmat:
 - Részvevők száma: 14 fő solymász
 - Madarak: 11 héja, 3 sólyom
 - Elejtett vad száma: 24 fácán, 1 mezei nyúl
7. 2013. december 27-28-29., Mezőberény:
 - Részvevők száma: 14 fő solymász
 - Madarak: 12 héja, 3 sólyom
 - Elejtett vad száma: 41 fácán, 4 mezei nyúl

8. 2014. január 10-11-12., Kisalföld:
 - Részvevők száma: 17 fő solymász
 - Madarak: 8 héja, 9 sólyom
 - Elejtett vad száma: 39 fácán, 15 fogoly

9. 2014. január 18., üregi nyúl vadászat, Áporka:
 - Részvevők száma: 6 fő solymász
 - Madarak: 6 héja
 - Elejtett vad száma: 8 üregi nyúl

10. 2014. január 24-25-26., Kisalföld:
 - Részvevők száma: 13 fő solymász
 - Madarak: 8 héja, 5 sólyom
 - Elejtett vad száma: 41 fácán, 13 fogoly

11. 2014. november 5-8., XXIV. Nemzetközi Solymásztalálkozó, Füzesgyarmat

12. 2015. január 9-10-11., Abádszalók:
 - Részvevők száma: 17 fő solymász
 - Madarak: 5 héja, 12 sólyom
 - Elejtett vad száma: 21 fácán

13. 2015. január 23-24., Kisalföld:
 - Részvevők száma: 14 fő solymász
 - Madarak: 6 héja, 8 sólyom
 - Elejtett vad száma: 10 fácán, 11 fogoly

Zátonyi László

HARCOLJUNK A NYUGAT-NÍLUSI VÍRUS ELLEN!

Nem vagyok állatorvos, de sajnos ez a betegség számtalan vadászmadarat az „örök vadászmezőkre” juttatott már. Valahogy ki kell dolgozni valamit ellene! Ezért ezzel a betegséggel kapcsolatosan szeretnék írni tapasztalataimról. Vissza szeretnék menni vagy 30 évet!

A fészekből szedett héják mire elkezdtek valahogyan dolgozni és vadászni azt tapasztaltuk, hogy egyik nap már nem dolgoztak, a második nap a húst elszórták, a harmadik nap a fejüket lelógatva a fürdető tálban ácsorogtak. Valószínű, hogy a vírus lázat okozott ezért ivott, valamint hűtötte magát.

1981. július 29-én Lelovich Gyuri bácsi írta, hogy a kertben lévő héjai és karvalyai rendkívül betegek és az állatorvos is csak sejteget valamit, de biztosat nem tud. Két nap múlva a honvédségtől szabadságra mentem és Gyurka bácsit meglátogattam. Parkjában nagyon hiányoztak a héja kiáltások. Az öreg héja kivételével három héja és egy karvaly elpusztult. A vércséknek és kabasólymoknak, amelyek sérülten kerültek hozzá, semmi bajuk sem volt. A sasölyvek és az egerészölyvek vidáman hűsöltek valamelyik „botanikailag extra” bokor árnyékában, Gyuri bácsi parkjában.

Küldtem 2003-ban tetemet kivizsgálásra Dr. Erdélyi Károlynak, aki megállapította az elpusztult héjánál, hogy nyugat-nílusai vírusfertőzésben pusztult el. Később még vagy négy héját küldtem neki. Ezek kézre kerülésükkor is már menthetetlen madarak voltak. Majd több barátom is egyre-másra küldte az elpusztult héja és karvaly tetemeiket vizsgálatra. Sajnos egytől-egyig a vírus jelenléte miatt történt az elhullás. Több éven át jöttek a kutatók hozzám. Vettünk vért galambból, libából, héjából, vándorsólyomból. A vándorsólyomnál nem volt jelen a vírus, valamint azon héjáknál, amiket nagyon elszeparálva tartottam.

Közreadom a tapasztalataimat a nyugati-vírussal kapcsolatban, hogy elősegítsem a madarak vírusfertőződésének megakadályozását.

Ezt a vírust a szúnyog terjeszti. Ha egypár fertőzött szúnyog „megcsípi” a madarat, még nem lesz baja. Valószínű, hogy ha több szúnyog támadja meg, vagy a szúnyogcsípéseknek egész éjjel ki van téve a madár, akkor bekövetkezik megbetegedés. Ilyenkor lehet hallani, hogy a madárcsörgő egész éjjel csörög, jelezve, hogy a madarat bántják a szúnyogok, miközben mi bent, a szúnyogháló védelmében igazak álmát alusszuk. A madár nem tud pihenni, mert a szúnyog állandóan szívja a véréit. Volt, hogy megnéztem, hát a rengeteg szúnyog ott volt a héja csüdjén és a viaszhártáján.

Sokan felteszik a kérdést. A természetben hogy nem betegszenek meg a héják és a karvalyok ebben a betegségben?

A kérdés jogosnak tűnik, de sajnos a vadon élőknél is előfordul ez a betegség. Augusztusban és szeptemberben mindig hoznak már alig élő, legyengült, és ezzel a tünettől rendelkező madarakat. Néhányat sikerül megmenteni és visszaengedni a természetbe. Sajnos a többségük már menthetetlen volt.

Úgy gondolom, hogy a hegyvidéki héják nem kapnak annyi szúnyogcsípést, mint a folyók, tavak környékén élők. Hűvösebb éghajlat van a hegyek közt, és talán szeptemberben már nem mozog a szúnyoghad. A magasabb régiókban kevesebb a szúnyog. A héja az éjszakát a fa lombjai között tölti. Ha az ember megy az erdőben, a nyugvó szúnyogokat felkelti és a szúnyogfelhő egyből elkezd az embert gyötörni. Ha a vadász magaslesre ül, így sokkal magasabban van, mint a földön álló ember, megfigyelhető, hogy kevesebb szúnyog keresi fel. A fák lombjai között, ahol a madár éjszakázik, ott lényegesebben kevesebb a szúnyog, mint a földközélen. Vannak madarak, amelyek nem kapják meg, mert erős az immunrendszerük, vagy csak átszalad rajtuk enyhe lefolyásban a betegség.

Részmegoldás, ha az ember lefújja szúnyogriasztó spray-vel vagy kenőccsel bevonja madarának csípéseknek leginkább kitett részeit, de ezek 4-5 órán át hatnak csak és kezdődik újra az egész. Nálam az vált be, hogy van egy külön helyiség, a „súlyomkamra”. Az ablaka és az ajtaja nagyon jól zár. Ahol nem, ott purhabbal ki van töltve. Ablakán szúnyogháló van. Ezen kívül elektromos szúnyogriasztót használok. Valamint este egy szúnyogfüstölő spirált gyújtok meg. Valamint lefújom szúnyogriasztó spray-al a madarak lábát és a hátát. Így már négy éve nem volt megbetegedés. Bérces János solymász barátunk B komplexet (1 tabl/nap) ad és így is jók a mutatók.

Kívánok egészséges és szép madarakat és jó solymásziidényt!

Puskás László

AZ ELSŐ ÖTVEN ÉV...

1964 nyár elején egy fiatal legény jelent meg a veszprémi vadsparkban. Ámulva nézte a solymászokat, nem hitte, hogy álmai világát élőben láthatja. Amit addig csak könyvben, filmen csodálhatott meg, mindaz élő valóságként jelent meg előtte. A „Gyöngyvirágtól lombhullásig” című film daliás vadásza előtt állt, hallgatta történeteit, és alig telt el néhány nap, már hordozta madarait, segített a napi munkában. A Lelovich György mellett működő fiatal solymász csoport is azonnal befogadta, és attól kezdve életútja kijelöltetett...

Ötven év az ember életében nagyon nagy idő. Fél évszázad, kimondani is sok. A legény azóta felnőtt, élt, dolgozott, iskolákba járt, megnősült, gyerekeket nevelt, de valami sohasem változott: a solymászat iránti elkötelezettsége. Mára megőszült. Gondolatban elrohannak előtte a solymász évtizedek. Tanult a korabeli nagy mesterektől, Lelovich Györgytől, Nádai Sándortól, Kálló Ferencről. Közben mentek az évek, solymásztársak tűntek el, kedves madarak, kutyák váltak emlékké, de valami örökre, legalábbis a földi lét végéig megmarad. A természet, a madarak és a solymászat szeretete. Ez a teljesen soha meg nem magyarázható, végső beteljesülést soha el nem érő és soha meg nem unható vonzalom, amely Isten ajándéka annak, akit szeret, és akit ezzel megajándékoz. Az életben mindennek van ára, még az ajándéknak is. Minél értékesebb, minél maradandóbb, annál drágább, minél jobban megszeretsz egy sólymot, annál inkább fáj az elvesztése. Mégis tovább csinálod. Változnak az idők, változnak az emberek. Új nemzedékek jönnek, vegyessen, mint mindig. Van, aki ismer, van aki tiszteli munkásságodat, és olyan is, aki átnéz rajtad. Van, aki kérdez, akkor válaszolok, van aki azt hiszi, hogy két év solymászattal a háta mögött már mindent tud, annak nem, és van akiben ötven év után is maradnak kérdések.

Például bennem...

Az egyesület is változik, a jó modor is, de erről talán majd máskor. Ami nem változik, az a legfontosabb. A tavasz eljövetele, a régi sólyom becsülete és az új madár varázsa. A minden solymásznapi kezdetével újjászülető remény, majd ma, majd most!

Ötven év önmagában semmi. Nem vár elismerést, vagy különleges bánásmódot. Csakis az számít, mivel és hogyan töltöttem el. Jól szolgáltad-e az ügyet, kevesebb-e a tévedésed, mint az erényed. Tudsz-e naponta nyugodtan aludni, tükörbe nézni, vagy több kétség marad benned, mint elégedettség. A falon képek, sólymok és pedzések, és a Solymászatért emlékplakett. Ha kinézek az udvarra, most sem hiányzik a sólyom a tuskóról, hogy bármilyen magas kondícióban is feléd forduljon, ha megjelensz. Ha közelebb lépsz, kitért szárnyaival indul hozzád, igyekszik a kezredre, és ott érzi magát a legjobban. Ha fenn száll az egekben, és már alig látod, mégis szoros kapcsolatban vagytok. Hívásra hűségesen visszatér, kotyogva üdvözöl, s ha a szerencse zsákmányt hoz, együtt örültök a sikernek.

Ötven év, elszuhant, mint sólyom az égen, de itt maradt minden, ami szép és jó. Jön a tavasz, jönnek az új remények, solymásznak tovább...

Györfly Villám András

II. HENRY ÉS A FÁCÁNKAKASOK

II. Szofi már több éve a vadászidény után röpdébe került. Itt építette fel - velem közösen - fészket egy fa „koronájába”. A második vedlése után rakta le első két tojását. Ettől fogva minden évben februártól a fészkelésre készült. Ha meglátott, vagy csak a lépteimet hallotta, hangos ki-ki-zéssel üdvözölt, illetve hívott. Így tett akkor is, amikor tetőtéri szobámban éjjel felkapcsoltam az olvasólámpát. Reggel és este mindig szelíden fogadott, valamelyik ülőrúdra szállt, élénk hangon hívott és párzó pózt vett fel. Miután tojásait lerakta (általában 4 darabot) a fészket szorosán ülte. Bármikor bemehettem hozzá, engedte, hogy tojásait megnézzem. Mivel megfelelő párt nem találtam neki, dajkamadár kísérleteket folytattam vele. A solymászat céljára beszerzett madarak közül raktam alá fiókákat. Az első adaptáció igen jól alakult. A madár még nem kotlotta túl a tojásokat és sikerült kettő kb. két hetes héjafiókat szereznem. A fiókákat azonnal elfogadta és mint sajátjait nevelte fel. Mindkettő gyönyörű, ép tollú madár lett.

A következő év nem jól alakult. Időben nem tudtam megfelelő korú fiókákat szerezni. Szofi már 6 hete kotlott és az utolsó két hétben majdnem mindig esett az eső. Egyre gyakrabban, egyre hosszabb ideig hagyta magára a tojásokat. Végre a ceglédi fácántelepünk melletti héjafészkekből tudtam hozni két fiókát, de azok már erősen tollasodtak.

Solymász cimboráim kételkedtek abban, hogy ezeket az idős fiókákat Szofi elfogadja. Meg kell vallani, bennem is felmerültek kétségek, de bízam madaram ösztöneiben és az én „rábeszélő” képességemben, eddigi tapasztalataimban. Esti félhomályban léptünk be a röpdébe. Velem volt két solymásztársam is, mert kíváncsiak voltak, mire jutok tojó héjával. Miután a tojásokat óvatosan kivettem madaram alól, ugyanilyen óvatosan mellé illetve alá helyeztem a két tollas fiókát. Ez nem nagyon tetszett Neki. Lelépett róluk és a fészek széléről nyúlt vissza a csőrével és elkezdte húzni az egyik fióka szárnyát úgy, ahogy a galambbal szokott játszani. Én azon voltam, hogy megnyugtassam és vigyázzak arra, nehogy megmarkolja valamelyik fiókát. A rábeszélés két óra hosszan tartott, mire elfogadta a fiókákat. Ekkor azt hittem, most már megy minden magától, az ösztönök végzik a dolgukat. De tévedtem, még egy teljes napom ment rá, hogy a fiókákat megetesse, de utána már minden rendben ment.

A két hímecke közül az egyiket megtartottam. Eleinte nagyon makacs volt, sok munkába került, mire megbízható, kezes madárrá vált. A sok munkát meghálálta, megbízható és fegyelmezett madár lett, mindig többet és többet vártam el Tőle. Röptettem kánikulában és olyan szélviharban, hogy alig tudott a kezemre visszarepülni. A bevadászással, a tanállatokkal nem siettem. Egy tanállat elejtése után vizslámmal - a kijelölt gyakorlóterületen - 2-3 fácáncsapatot is sikerült becserkésznünk. A kutyám állta, majd egyenként ugrasztotta a fácánokat. A napi 5-10 vadra engedés ellenére madaramnak egyet sem sikerült megfogni. Nem volt szerencséje. Hol 5-10 centire az orra előtt pottyantak be a másfél méteres járhatatlan gázosba, hol a bokrok koronájába vágódva az ágak között csupán szárnyuk, vagy farkuk végét markolta. Már-már én is kezdtem lehangolódni. A madaram talán túl kicsi, talán nem

elég gyors, talán „kinőttek” a karmai alól a fácánok és még sok-sok talán. De nem adtam fel, s ami a lényeg, madaram se kedvetlenedett el.

Kutyámmal igyekeztünk mindent elkövetni, hogy jó pozícióba kelljenek előtte a fácánok. Az augusztus 12-i kora délutánon is a gyakorlóterületre siettem. Drótszórú magyar vizslámmal végigkerestük a kastélyrom melletti öreg gazos gyümölcsöst, de annak csak a végében, tőlem távol kelt egy fiatal kakas. Madaramat nem is dobtam utána. Nem találtunk vadat a fasorban, de a horhost övező erdőfolt szélén fácánt állt a kutyám. A fácán előttem a sűrű szederbokor alatt húzódott meg. Ha ki akartam ugrasztani, be kellett segítenem a kutyámnak. Ő szél alól, én oldalról tapostam a ruha és bőrszagató bokrot. Az eddigi tapasztalatom alapján igen lassan és óvatosan tapostuk végig a laposan elterülő búvóhelyet. Közben figyeltem kutyám jelzéseit, hogy a felröppenő vadra a legjobb pozícióban dobhassam rá a madaramat.

Itt nem voltak árulkodó fűszálak, melyek jelzik az elkésző fácán útját, mert mindent befedett a tövises vesszők sűrű szövedéke. Most csak a kutya orra mutatta a menekülő vad irányát. Egyszer csak felvágódott egy süldő fácán. Madaramat jó időzítve dobtam utána, bár a dobás talán egy kissé alá sikeredett. A vadat a fák ágai között hamar utolérte, láttam, hogy a szárnyát megmarkolja, és egy bokorba zuhannak. Az első gondolatom az volt: végre sikerélménye lesz!

Pár ugrással én is a bokornál termettem. Henry sajnos csak egy tollcsomót szorongatott markában. Jutalomfalattal kézre vettem, majd egy kis pihenő után a völgyoldal fasorait kerestük végig. Már az utolsó fasor végéhez közeledtünk, mikor kutyám vadat állt. Rászóltam, hogy várjon meg, nehogy idő előtt felugrassza a vadat. A szélirányt és a vad várható repülésének irányát figyelembe véve, madaram dobásra készen tartottam. Jó szögben rebent a fácán. A madaramat összefogottan dobtam utána. Az lelkesen kezdte üldözni. Ahogy kutyámmal szaladtunk utána, nagy kakatolással egy gyönyörű öreg fácánkakas kelt fel. A levegőbe vágódva szinte egy vonalban repült a héjám által üldözött fiatal kakassal. Egyszer csak jobbra magasított és a pár fából álló akácós lombja fölé emelkedett. Madaram otthagya a fiatal fácánt az öreg kakas után iramodott. Ő nem emelkedett olyan magasra, hanem a fák koronáján fúrta keresztül magát. Mire odaértünk eltűntek a szemünk elől. Kutyámmal többször is átfésültem a kis akácost, de a madaram nem találtuk. A keresést egyre nagyobb körökben folytattuk, de sehol semmi jel. Se csörgőhang, se fára szállt madár. Közben hangosan kiabálva hívtam, s figyeltem valamilyen vadmadár nem jelzi-e hollétét.

Egyszer csak egy kis kiránduló csoport közeledett egy kutyával. Figyelték, hogy a kesztyűs kezemet felemelve kiáltozok. Megszólítottak: csak nem egy madarat keresek? Mert Ők látták, hogy két madár egymást üldözve, nem messze bevágódtak egy kertbe, és utána valamilyen madárhangokat is hallottak. Szó szót követett és én megkértem Őket, mutassák meg hova vágódtak be a madarak, mert lehet hogy azok, amelyeket én keresek. Mintegy 200 méter után egy gazos csalános kertnél mutatták, hogy a nagy csalános túlsó oldalán látták bevágódni a madarakat. Felajánlották, hogy a német juhászkutyájuk közreműködésével segítenek megkeresni a madarakat. Sűrű hálálkodások közepette sikerült elérnem, hogy sem Ők, sem kutyájuk ne legyenek tovább segítségemre.

Végül kutyámmal óvatosan átvágtunk az embermagasságú csalánon és a túloldalon a fél méteres gazban megpillantottam madaram és alatta ott volt az öreg kakas! Madaram első zsákmánya! Mellé fektettem kutyámat és én is odatelepedtem. Óvatosan felszerszámozva a pórázta a tarisznyámhoz kötöttem és hagytam, hogy bebegyeljen. Közben megvizsgáltam a kakast. Szép hosszú sarkantyús öregúr volt. Eddig a vad héják sok-sok támadását megúszták, s most egy „háznál nevelt” - igaz jól kisportolt - héjagyerek első zsákmánya lett.

Ettől a naptól madaram mintha kicserélték volna. Ahogy területre értünk, Ő volt a megtestesült figyelem. Mint egy megfeszített íj, ugrásra készen várta a fácánokat. Kis termete ellenére a kakasok lettek a kedvencei. Ha csak meghallotta kakatolni valamelyiket, azonnal repült volna, hogy megkeresse. Igen rövid idő alatt rutinos vadásszá vált. Feleségem és gyermekeim nem egyszer kísértek el, hogy gyönyörködjenek vadászatában. Ha lehetett, úgy zavartuk fel a vadat, hogy kénytelen legyen hosszán nyílt terepen röpdülni. Ekkor látszott meg a pici madár gyorsasága. Méterről-méterre csökkent közte és az üldözött kakas között a távolság. A legtöbbször még a levegőben sikerült elcsípnie zsákmányát. E teljesítményhez azonban egy kicsit magasabb kondícióra volt szüksége. Egy alacsonyabb kondíciójú héja erre nem képes.

Szeptember végére kezdett egy kicsit fegyelmezetlenebb lenni. Először nem jött az első hívásomra, majd csak akkor jött le, ha a hajtott faszor végéhez értünk. Mivel féltem, ha így folytatom, hamarosan „elvadászom”, könnyű fél begyet adtam Neki. Másnap az egész család megint látni akarta Henry vadászatát.

Szerencsém volt, vizslám már az első faszorban beállt egy fácánt. Óvatosan a faszor végéig tereltük. Itt a kutyámmal kiugrasztottam és a madaram utána dobtam. Az üldözés szépen folyt, csak valami furcsa dolog történt, a távolság a madaram és a kakas között nem csökkent, hanem nőtt! Miután madaram lehívtam, újabb fácán keresésére indultunk. Madaram lemaradását azzal intéztük el, biztos igen gyors öreg kakast üldözött.

Hamarosan újabb dobás, újabb üldözés és újabb lemaradás. A harmadik kudarc után gyermekeim is kérdezték, mi a baj? Talán beteg? Hál Istennek nem volt semmi baj, csak azt kellett tudomásul venni, ez a pici madár csak magas kondícióban tudja megmutatni vadász tudását. Így nem tehettem mást, kondícióját megemeltem. Hogy fegyelmezettségét megtartsa, minden vadásznapi után 1-2 nap fegyelmezési gyakorlat következett a legváltozatosabb körülmények között. Természetesen a napi kézenhordás sem maradhatott el.

Henry a kakasfogó még két évig gyönyörködtetett munkájával. Azonban egy novemberi késő délután - nem messze attól a helytől ahol első kakasát fogta - röptetés közben lányom fiatal szeleburdi spánieljétől megijedt és egy fa tetejére repült. Gondoltam reggelre megnyugszik, majd akkor lehívom. Másnap azonban sűrű köd telepedett az egész vidékre, az orromig is alig láttam. Hívásomra előkerült a ködből, de nem mert kezemre szállni, elvágott öklöm felett. A köd napokig nem oszlott fel. Madaramat többé nem láttam. Ott tért vissza a természetbe, ahol gyermekként első kakasát fogta, ezt a területet jól ismerte.

Később, ha villámsebes hím héját láttam itt vadászni, mindig Ő jutott eszembe, aki most már saját gyönyörűségére, vagy családja számára zsákmányolja a vadat.

Bogyai Frigyes

ELSŐ ŐSZÉN FOGOTT HÉJA IDOMÍTÁSA

Elhatározza az emberfia, hogy fiatal, vadonfogott héjával akar dolgozni. Nagyon fel kell rá készülni. Csak így hálálja meg. Mielőtt beszereznénk kedves jövődőbeli vadásztársunkat, fel kell készülni:

1. Takarmánycélú galambot, csirkét itassuk be állatorvos által ajánlott gyógyszerekkel, hogy a madarunk véletlenül se szedjen össze betegséget. Jogos a felvetés, hogy hát a természetben megfogja a legyengült állatot. Igen, ez így van. Viszont itt nincs stresszben a madár. Valamint nagyon sok fiatal madár elpusztul kint is. Egy része átvészeli és ellenállóvá válik.

2. A szúnyogmentes madárház létrehozása a nyugat-nílusi vírus ellen alapvető.

3. Legalább 6 db tanfácán beszerzése.

Ha megvannak a hatósági engedélyek a beszerzéshez, legjobb, ha mi fogjuk be, mint ehhez nem értő vegye ki a héjaketrecből. A szakszerűtlenül kivett madár megijed. Ezt nehezen hagyja el, bár nem látszik rajta, de az ettől való rettegést nagyon soká, vagy soha sem hagyja el, akármilyen szépen is fog dolgozni. Legjobb, ha sötétben vesszük ki a gondosan letakart pokrócokkal a héjakosárból. Sapkázuk fel. Vigyük haza és előre elkészített béklyókkal, forgókarikával és pórázzal szerszámozzuk fel.

Én a régi, hagyományos, ősmagyar felszerelést teszem a héjára. Nem a ringlis, fonott szerszámokat, bár azok is tökéletesek. Minden szerszám jó, ami nem a madár kárát szolgálja és kényelmes.

Rátesszük a magasállványra, megkötjük és a sötétben a sapkát levesszük róla. Gyertyafény világítás a jó, és rendkívül sokszor tekintünk meg, hogy ha leugrik vissza tud-e ülni. Még olyannal nem találkoztam, amelyik nem ült volna vissza magától előbb vagy utóbb. De ha nem tud, segítsünk neki.

A magasállvány úgy jó, ha szemben van az ajtóval. Látni fog minket a szúnyoghálós ajtón át, hogy kint az udvaron mozgunk. Látni fogja új vadásztársát is, a kutyát.

Második nap vigyük lassú léptekkel húst az állványára és hagyjuk ott. Előbb-utóbb el fogja fogadni. Látni fogjuk, hogy 3-4 nap elteltével az otthagytott húst - alig mentünk el tőle - megragadja és pici várakozás után enni kezdi. Hangsúlyozom, nehogy elkezdjük hurcolni, mint a véres kardot, még most a madarat.

A negyedik nap után várjuk meg, míg eszik az állványán és befejezi azt. Három napig ezt kell csinálni, húst az állványra tenni és nézni, hogy jelenlétünkben megegye.

Ezt követően próbáljuk meg, hogy az állványra tett kesztyűs kezünkről egyen vagy három napon át.

Amikor jót evett, estefelé, sötétedés előtt 1 órával vigyük csendes helyre és üljünk le vele úgy, hogy hátulról senki se zavarjon. Természetesen le fog ugrálni, de ha nem tud visszaülni a kesztyűs öklünkre, segítsünk neki. Teli beggyel sapkázuk fel a félhomályban és vigyük emberek közé sapka alatt úgy 2-3 órát.

A sapka alatt hordás 3. napján 2-3-szor le lehet venni a sapkát egy picit, majd vissza kell tenni. Így a vadon fogott héjánk egyszerre szelídül és jó sapkázhatóvá válik, aminek rengeteg előnye van, de erre nem akarok itt kitérni. Pl. szállítás vagy stresszes helyzetben fel tudjuk rá tenni a sapkát. Elértük, hogy madarunk sapkázható és jól eszik a kézen.

Vigyük egy csendes,ingerszegény helyre, ahol egy vízszintes rúdra rá tudjuk tenni és frissen vágott galambmellel kínáljuk meg. Nem fog ellenkezni, bele fog csípni és enni kezdi. Majd vegyük el tőle és tegyük vissza a rúdra a madarunkat és hívjuk kézre. Némi toporgás után - életében először - gazdája kezére fog ugrani. Etessük meg rendesen ezért. Nem fogja elfelejteni. Hordozzuk legalább 2 órát, de ha lehet 3 órát. Megjegyzem, a TV előtt való ülés nem hordozás!

Másnap már hamarabb átugrik a kézre, de minél többet kell hordozni. Majd lehet növelni a távolságot, de 2-3-nál többször nem kell hívni. Okosak, ők tudják miről van szó! Ha hamar jön, lehet a távolságot növelni.

Előfordul, hogy elvág a kéz mellett és csak a zsinór nem engedi, hogy „még most is repüljön a világ végéig”. Többnyire a földre ül. Valahogy próbáljuk meg felcsalogatni a kezünkre. Valószínű, hogy a kondíciója felszaladt. Két csipet húst adjunk neki. Aznap diéta és nagy hordozás szükséges. Másnap kézrevétel után 1 órát hordozzuk. Látni fogjuk, hogy keresi a húst, de kb. 1 óra múlva kapja a kézrehívásos leckét. Azt érezni kell, hogy mikor olyan a madár, hogy mérgesen nézegeti a húsos táskát. Megmutatjuk a húst és már nyúl is érte.

Kb. 30 nap után, már 25-30 m-ről fog jönni madarunk, de még zsinóron. Egy galambot pányvázunk fel 3 m-es zsinórra. A madarat tegyük a hívórúdra és hívjuk erre a galambra. Lehet, hogy meglepődünk, mert kézre akar majd jönni és nem a galambra. Nem baj! Fogadjuk a kézen, vegyük el a húst és forgassuk meg a zsineges galambot. Másnap jönni fog a zsineges galambra. Ez ugyan nem tűnhet etikus módszernek, de a solymászat nem a „vasárnapi iskola tanító néniének a feladványáról szól”. Ez a madár számára életmentő lehet, pl. elkeveredik a madarunk egy olyan helyen, ahol „gyilkos”, szigeteletlen villanyoszlop van és annak vízszintes fémrúdjára felszáll. Ekkor alá kell rohanni és a galambot úgy kidobni madzaggal, hogy a madár 90 fokos szögben ejtse le magát a „gyilkos” oszlopról. Így nem üti agyon az áram.

Tehát elértük, hogy 35-36. napon madarunkat kivihetjük, ha lehet gyümölcsös kertbe, ahol alacsonyan vannak az ágak és onnan hívhatjuk háromszor. Másnap legyintsük fel egy szélső fára és hívjuk. Valószínű, hogy kisvártatva jönni fog.

Kb. a 40. napon segédünk bújjon el egy kazal mögé. Olyan fácánnal, amin kb. 20 m-es zsineg van. Közeledjünk a kazal felé, majd a segéd dobja elénk úgy a fácánt, hogy ne tudjon sokat repülni. Lehet, hogy habozni fog egy kicsit a madarunk, de meg fogja fogni. Etessük meg rajta. Másnap egy jobban repülő fácánt adjunk neki ugyanígy. Menni fog rá és meg is fogja. A következő napon fegyelmező gyakorlat (kézre hívás, hordozás) következzen.

Ezt követő napon a fácánt úgy kell kidobni, hogy nagyot repüljön és így fogja meg madarunk. Már zsinór nem kell rá. Etessük meg és hordjuk utána 2 órát. Természetesen ezt követő nap 2x hívjuk kézre jó messziről, ha lehet kb. 100 m-ről.

Eljött a „nagy nap”, az első vadászat ideje! Nekem ilyenkor egész nap csak ezen jár az eszem. Engem ezen a napon semmire sem lehet használni, mert úgylis elrontok mindent. A percek óráknak, az órák napoknak tűnnek, de eljött a délután és a madarammal kint vagyok a vadászterületen, madárhoz szoktatott vadászkutyámmal együtt. Természetesen a kutya minden oktatáson, hordozásnál, etetésnél ott van a madár mellett. Végre felrepül az első fácán, héjánk megy utána, a sebessége nagy, mivel kondíciója is jó. A fácánt meg fogja fogni, vagy egy takarásba zavarni. Ha nem fogta meg, a kutya keresse meg! Állja be, és ha másodszorra is felkel a fácán, szinte biztos a pedzés. Van, hogy a fácán elszalad és nem lesz ott. Gondolni kell erre is, ezért a tarisznyánkba legyen még egy tanfácán. Imitáljuk, hogy tapossuk a takarást, a gázt. Közben kicsempésszük a tanfácánt a táskánkból és oldalt kidobjuk. Madarunk meg fogja fogni. Utána jól etessük be.

Hangsúlyozom, hogy a tanfácánokat is ugyanúgy, mint a takarmánygalambokat itassuk meg gyógyyszerrel.

Amint leírtam, ezek egy részét saját tapasztalatom, nagy részét édesapám tanítása alapján írtam le, kezdő solymászainkat segítő szándékkal. Természetesen más idomítási módszerek is vannak. „A hegyre több út is felvezet!”

Szép solymász szezont!

Puskás László

VADÁSZMADARAK ÉS „DÍSZMADARAK”

A solymászat sok ezer éve a változatlanság jegyében telt. Egy X. századi solymászkesztyű vagy béklyó nem sokban különbözött egy XX. századitól, és II. Frigyes solymászkönyvének szentenciái is jórészt érvényesek maradtak ötszáz évvel később is. Habár az európai solymászatba az ázsiai brit gyarmatokról hazatérő sportemberek, jórészt a gyarmati hadsereg tisztjei némi vérfrissítést hoztak, a lényeg nem sokat változott. Nem így a legutóbbi ötven - hetven évben!

Azóta a solymászatban a változások korát éljük.

Elsőként egy új vadászmadár jelent meg az európai solymászatban: a szirti sas. Eleinte nem sokat tudtak vele kezdeni, inkább csak a legendák világából ismerték, hogy messze a keleti pusztákon még farkasra is vadásznak velük. Az első kísérletezőket fantasztáknak tartották, mindenesetre tisztelve őket bátorságukért, hogy ezekkel a „rettentő madarakkal” - ahogy az egyébként kiváló solymász, Gilbert Blaine nevezte őket - mertek foglalkozni. Ugyanő sorolta a solymászmadarakat két csoportba és bizony a vadászsólyom az „állatsereglet sólymok” kategóriájába került. De azóta nagyot változott a világ és az akkor egzotikusnak számító madarak is más megítélés alá kerültek. A szirti sas közkedvelt vadászmadárrá vált Európa szerte, és az északi sólyom kiválóságát - az akklimatizációs nehézségektől eltekintve - valamirevaló solymász nem vonja kétségbe.

A tenyésztés és a hibridizáció, valamint az Európán kívüli fajok megjelenése és tenyésztése markánsan átrajzolta a mai vadászmadarak palettáját.

A technika, amely a solymászatnál korábban oly távol állt, szintén helyet kért a solymászatban. Kezdő solymász koromban a telemetriáról nem is hallottunk, ma pedig már szinte nélkülözhetetlenné váltak a madarainkra szerelhető miniatűr adók. Használják a sárkányokat is a sólymok tanítására, sőt manapság már drónokkal „viszik fel” a madarakat az áhított magasságba.

Lehet vitatkozni azon, hogy egy olyan tradicionális vadászati módhoz illik-e a modern technika. Vajon nem követünk el stílustörést? Vitatkozni lehet, de nem érdemes. Végző soron éppúgy, mint ezer éve, élesben a sólyom és a fácán között dől el a játszma. Addig nincs különösebb baj, míg nem magával a drónnal akarja a fácánt pedzeni a technika kedvelője.

Magam tartózkodom a gépkocsit és a rádiót kivéve a modern technika vívmányaitól a solymászatban. Mivel nem használom, nincsenek ilyen irányú tapasztalataim, nem akarok abba a hibába esni, hogy ismeretek hiányában sommás véleményt mondjak. Megteszik ezt helyettem sok esetben mások.

Nézzük inkább a vadászmadarokat! Ha már leírtam, hadd mondjam el, mit értek a vadászmadár fogalma alatt. Vadászmadár az a solymászmadár, mellyel rendszeresen vadásznak, pontosabban vadat ejtenek el. Vad alatt a természetben reprodukálódott, természetes közegben élő vadat értem, nem a zsákból kidobott vagy az azzal egyenértékű

tenyésztett fácánt. Az a solymászmadar amelyik nem vadászik, nem vadászmadar, hanem csak a kesztyűt díszítő dekoráció, azaz „díszmadár”.

Az én szememben egy jól bevadászott karvaly többet ér, mint a gyepet díszítő kerti törpe szerepére kárhoztatott leggyönyörűbb sólyom.

Azt, hogy a solymászmadárból valóban vadászmadar lesz-e, elsősorban gazdája realitásérzéke határozza meg. Ugyanis a vadászmadarrá váláshoz a rendszeres vadászatot keresztül visz el az egyetlen út. Aki a rendszeres vadászatot idő vagy vadászterület hiányában nem tudja biztosítani, az nem lesz képes a madarát bevadászni. A vadászathoz pedig közeli vadászterület kell, vagy ha távoli, még több idő és még vastagabb pénztárca. Nem véletlen, hogy például a múltban a nagy értéket képviselő vadászsólyom a királyok és a legelőkelőbbek vadászmadara volt, akik biztosítani tudták a szükséges anyagi és tárgyi feltételeket. A közember - ismerve ebbéli korlátait - héjával vadászott. Ma a tenyésztésnek hála, szinte bárki, bármilyen madárhoz hozzájuthat. De attól még nem lesz király senki, hogy egy csodálatos fehér sólymot hordoz a kezén. „Király” csak akkor lehet, ha képes vadászni is vele. Ezért fontos a solymászatban is, mint az élet sok más területén, a realitásérzék. Tehát ne a solymász vágyálmái határozzák meg a solymászmadarát, hanem a realitások, azaz olyan madarat tartson, melynek vadászati igényét valóban ki tudja elégtíteni.

A vadászat különbözteti meg valójában a solymászt a hobbi állattartótól.

Az utóbbi néhány évet arra szántam, hogy olyan madarakat repítsek, melyeket korábban - legalább is behatóan - nem ismertem. A Ferruginous hawk, királyölyv (mely név a német Königraufussbussard hibás fordítása) latin neve: *Buteo regalis* lenyűgözött imponáns méretével és szép küllemével. Először egy hímrel foglalkoztam, ami tojóként indult el messzi nyugatról, de mire ideért hím lett belőle. De sebj, változatlan lelkesedéssel fogtam a tanításához. Két évig repítettem, aztán egy tojóhoz sikerült jutnom, mellyel négy idényt solymásztam végig. Berta, a tojó tényleg beváltotta a nagyságbeli reményeimet. Vedlésben 2 kg fölött volt, vadászkonfúzióban 1,8 kg. A faj rögtön szembeötlő jellemzője a hosszú szárny, a hatalmas, mélyen hasított csőr és a hatalmas termethez viszonyítva kis marok. A héjához hasonlóan, sok kézenhordozást igényel, amíg a környezetből jövő ingereket megszokja. A sapkázást eltűri, ami hasznos, bár nem feltétlenül szükséges. Hosszú szezonokon keresztül repítettem, ami a tavaszi - nyári bemutatókból és az őszi vadászatokból tevődött össze. Csak mintegy négy hónapos szünetet tartottam évente. Ennek ellenére kitűnően vedlik, függetlenül attól, dolgoztatjuk-e vagy sem. A vedlés, magas kondícióban télen is zajlik. A folyamatos tollpótlásra szükség is van, mert a tollak rendkívül sérülékenyek. Ritkán fordult elő, hogy egy fogásnál a talajra támaszkodó tollak közül ne pattant volna el egy - egy. Kitűnő kézrejövő. Mivel tipikusan a nagy nyílt területek madara, hihetetlen távolságokból is behívható. Általában az első hívásra azonnal reagál. Igen mohón, gyorsan, hatalmas darabokat nyelve eszik. Egy alkalommal Bertát kb. 800 m-ről hívtam be. Nem is láttam szabad szemmel, ám a felette kárógó varjak serege jelezte, hogy a szántáson ül. Még a szárnyra kelését sem láttam, csak a gomolygó varjúfelhő közeledéséből tudtam, hogy alacsonyan repülve közeledik.

Azonban amilyen jól repül a nyílt pusztán, olyan nehezen boldogul fedett terepen. Erdőben repítve inkább a lombkorona fölé tör, mint hogy a törzsek és ágak között manőverezzen.

Berta a királyölyv (Fotó: Zsolnay)

Vadászat közben is a nagy távolságú támadásokat kedveli, mert csak hosszabb repülés után gyorsul fel igazán. Olyannyira nem sprinter, hogy a láb alól kelő nyúlra sokszor nem is indul azonnal, hanem megvárja, míg eltávolodik, és csak akkor rúgja el magát a kesztyűről. Sebesen repülve a nyulat könnyebben beéri, mint a héja vagy a szirti sas. A zsákmányt kis, de nagyon erős markával megragadja és a súlyos test lendületét kihasználva kibillenti egyensúlyából. Az üregi nyulat úgy forgatja, mint a háziasszony a gyúrt tésztát, és közben szapora markolásokkal valósággal összetöri. A csőrét is fegyverként használja. Hatékonyaságára jellemző, hogy egy alkalommal, első csőrvágásra a mezei nyúl bőrét, másodikra a bordáit szaggatta fel, harmadikra már a tüdejét tépte. Zsákmányát pár pillanat alatt, mindig hatalmas csőrvágásokkal öli meg.

Vadászati használhatóságát tekintve, kifejezetten a szőrmés vad vadászatára alkalmazható, csakis nyílt terepen, ahol a hosszú távú repülésekben ki tudja használni erre szolgáló előnyös tulajdonságait. Fedett terepen ezzel szemben nem boldogul. A fácánt nyílt üldözésben nem tudja beérni, mert a robbanékonny fácán a repülés kezdetén olyan előnyre tesz szert, amit későbbi felgyorsulása ellenére sem tud behozni.

A másik faj a Harris hawk (*Parabuteo unicinctus*) sokkal inkább ismert solymászkörökben, lévén a legelterjedtebb solymászmadár világszerte. Habár sokan elsősorban mint sajátos hangú, „bemutató” madarat ismerik, igazi vadászati kvalitásaival nincsenek tisztában. Magam sem voltam ezzel másként, míg mélyebb ismeretséget nem kötöttem velük. Lakva ismerik meg igazán az emberek egymást, ahogy a szólás mondja. Ez a solymászmadarakra is igaz. Csak úgy ismerhetjük meg őket igazán, ha foglalkozunk velük.

Közismert, hogy a harris szinte flegmatikusan nyugodt, kitűnő kézre szálló és tanulékony. Azt is tudja mindenki, hogy az egyetlen ragadozó madár, amely családi kötelékben él a fiókák kirepülése után is, és társasan vadászik. Mit jelent azonban mindez a solymászati gyakorlatban?

Nyugodt természete folytán minden környezeti ingerhez könnyen hozzászokik. Ismeretlen környezetben, sőt a legkedvezőtlenebb körülmények között is megbízhatóan dolgozik. A kutyától és a nagyobb állatoktól kifejezetten tart, és hangot is ad nemtetszésének. Ennek ellenére hozzászoktatható. Jellemző erre jelenlegi tojó madaram, Chili viselkedése a tanítás során. Eleinte nagyon tartott a vizslámtól. Később eltűrte, de ki nem állhatta, mindazonáltal a vizsla munkájának lényegét hamar felismerte és a segítségét elfogadta. Pontosán tudja, mit jelent az, ha a vizsla áll. Ma már nem tart tőle, egy - egy rúgással néha megfegyelmezi, sőt múltkor a kocsiban okvetetlenkedő Legény kutyámat úgy nyakon fogta, hogy nekem kellett megszabadítanom a meglepett vizslát. A kontaktus tartásról és a kézre szállásról röviden csak annyit: amennyiben lát vagy hall, a távolságtól függetlenül, bárholnan behívható, ha nem lát is, a hang után megkeres.

Miután fajtársaival a természetben is kompániában vadászik, párban vagy többedmagával is repíthető. Ám, ha magában repítjük is, akkor is létrejön a kompánia, ugyanis a harris a gazdáját, ha nem is tartja fajtársának, a vadászkompániájába mindenesetre befogadja. Vadásztársaként kezeli, akinek megvannak a maga feladatai. Például az ő legjobb fogási pozícióba juttatása, akár a kézzől indítás, akár szabadonkövetés formájában. Chili hamar rájött, hogy az üregi nyúl vadászat során nem célszerű, ha engem követ, hiszen a nyúl nem mögöttem, hanem előttem ugrik fel, így ha ő hátul van, mire odaér a nyúl eltűnik a kotorékban vagy a bozótban. Ezért előttem repül, hogy a tőlem felugrasztott nyulak felett legyen. Üregi nyulas területem határait jól ismeri, ezeken sosem repül túl. További feladatom a fedezékbe bújt nyulak kiugrasztása. Hogy hol bújt meg, azt Chili az adott pont fölötti körözéssel jelzi. Utána elfoglalja az őrhelyét és várja az ugrasztást. A fogás előtti munkában ugyanígy elfogadja, sőt számít a vizsla segítségére. A pedzés után már különbséget tesz. Az üregi nyulát, ha egyszer elmarkolta, tökéletes biztonsággal kezeli, soha nem ment el tőle egy sem. Ezért nem szereti a segítséget, sőt sátorozva védi a zsákmányát. Nem így a mezei nyúlnál! A hatalmas ellenfél leküzdése komoly feladat. Ha blokkolni tökéletesen tudja is, a végleges birtokbavétel, azaz a zsákmány megőlése a fogásváltások és a kifáradás lehetősége miatt, egy újabb, bizonyos kockázattal járó feladat. Ebben igenis számít, sőt igényt tart a segítségemre. Mikor a nyulát biztosítom és leszúrom, a zsákmányföltés legkisebb jele nélkül várja, hogy a nyúl mellkasát megnyitva, a szívet és a tüdőt jutalomként átadjam. Érdekes, hogy pontosan tudja, melyik az a pillanat, amikor a nyúl kiszenvedett. Ilyenkor nem markolja már, hanem gyakran mellélve kipihen magát és csak azután kezd el enni.

Ha ránézünk egy harris héjára, látva hosszú és erős lábait, hatalmas markát a sarlószerűen ívelt tűhegyes karmokkal, rögtön a jó vadász benyomását kelti. Ez bizony nem az ölyvekre, hanem a héjafélékre jellemző fegyverzet. Ha még hozzátesszük a szárny - fark arányt, végképp érthetlenné válik, miért hallani (hivatalosan is) a „harris ölyv” meg-

nevezést. Madarunk valóban jó vadász, csak nem egészen úgy, ahogyan a héja vagy a vándorsólyom. Ha egy fiatal ezek közül - életében először - meglát egy vergődő galambot, habozás nélkül elkapja, megöli és kopasztani kezdi. Ez természetes, hiszen a zsákmányolást nagyon hamar el kell sajátítaniuk, ha önállóvá válva nem akarnak éhen veszni. Ezzel szemben a fiatal harris héjáknak az önálló vadászat megtanulásához hosszú idő áll rendelkezésükre, hiszen a kirepülés után is együtt vadászó család tagjaiként, nem kell önállóan zsákmányolniuk.

Pedzés (Fotó: Fördös Zs.)

A csapatmunka vége (Fotó: Zsolnay)

Ezt a tényt az idomítás során a legmesszebbmenőkig figyelembe kell venni. A természet törvényeivel a legtehetségesebb solymász sem dacolhat.

Hagyjunk tehát időt és módot madarunknak arra, hogy a vadászatot megtanulhassa. Sőt, továbbmegyek: szülők vagy tapasztalt fajtársak hiányában magunknak kell megtanítani, pontosabban rávezetni a vadászatra. Ha helyesen jártunk el, és megtanulta, megfogja hálálni a fáradozást. Jelesen avval, hogy a vadászati aktivitása – a kézreszálláshoz hasonlóan – sokkal kevésbé lesz kondíciófüggő, mint ahogy ezt más fajoknál megszoktuk. Magas kondícióban is vadászik, sőt erősebb és magabiztosabb lesz. Hogy a súlya 50-60 grammal (tojó) több vagy kevesebb, mit sem tesz.

Manapság nem az apróvad bőség korát éljük. Fogolyállományról már nem is beszélhetünk, a fácán és a mezei nyúl száma is egyre csökken. A lehetőségek egyre szűkülnek, egyre nehezebb körülmények között solymászunk. Szerencsések azok, akiket ez nem érint még közvetlenül. De a solymászok többségének a realitások tükrében át kell gondolni, és esetenként át is kell gombolni a solymászmellényt, ha nem akar solymászból hobbi állattartóvá „nemesedni”.

Ambrózy Árpád

VADLIBÁK GYŰRŰZÉSE SÓLYOMMAL

Kedves Olvasó! Hogy miért is írok? Büszkeségből és madaraim iránt érzett tiszteletből, és persze kedvcsinálásképpen. A sólyom legendás bátorságát e vadászati módnál lehet igazán megcsodálni. A régi szakirodalmakban elvétve olvashatunk utalásokat sólymok nagy testű vadakra való használatáról. Ez olyan ködös és meseszerű. Olvasmányaim között Lelovich György ír e solymászatról a legbővebben és a legélvezetesebben. Annál is inkább, mert leírásának helyszínei lakóhelyemtől csak kilométerekre vannak. Miután az apróvadállomány lakhelyem körül is egyre csökken, át kellett gondolnom solymászatot és ezért fordultam a vadludak illetve a dolmányos varjú felé. A spontán vadlúd fogásokról többektől hallottam, sőt kisebb szériákról is. Sokat álmodoztam sólyom vásárlásról négygyermekes apaként, mígnem Dr. Fördös Zsoltnak hála sporttársi áron hozzájutottam két fiatal sólyomhoz, melyekkel a vadlúd fogását kivitelezhetőnek láttam. E madarakat kézből neveltem, imprintáltam és ennek köszönhetően bizalmukra a nehéz pillanatokban mindig számíthattam. E madarak teljes kondícióban vadásznak ludakra, miután bevezettem őket. Madaraim részére tanálatokat szereztem be, ezekre tőkés réce, magyar parlagi kacsra tojó és néma kacsra vadas változatait használtam. Sokat bábuztam madaraimat, hogy röpképességük és állóképességük megfelelő legyen.

Sólyom a bábun (Fotó: Kása Béla)

Autóhoz szoktattam őket és szituációs gyakorlatként az autótól több száz méterre kihelyezett tanálatokra engedtem őket. Egy libaszárnyakból összerakott nagy bábura húst kötöttem és a megfogott madarokról, mivel időben érkeztem, karcmentesen vehettem le sólymomat. Talán az autó használata némi magyarázatra szorul. Azért döntöttem mellette, mivel a napomnak csak egy részét fordíthatom solymászatra, lévén nem vagyok hivatásos solymász. Így nagy területeket járhatok be rövidebb idő alatt.

Persze esős időben átázott talajon csak kínlódás az egész, akár lóval, akár autóval megyünk. Az első pedzési kísérleteim nem hoztak sikereket, aminek két fő oka volt: az egyik

a futóképességem hiányossága és a tapasztalatlanságom. Madaramat olyan helyzetekbe is beleengedtem, ahol a távolság miatt nem tudtam biztosítani védelmét, így a harcos ludaktól rendre kikapott. E kudarcokat követően tanállatok segítségével újból tudtam építeni a sólyom önbizalmát. Ezt egy héja esetében már nem tudtam soha rendbe hozni. Az első sikerek csakis a sólyom elszántságának és kitartásának voltak köszönhetőek. Egy alkalommal melyet kis kamerával rögzítettünk utólag visszanézve tűnt fel, hogy a sólyom 9 percen keresztül tartotta a nála háromszor nagyobb ludat, annak társaival is hadakozva. Ma már sokkal jobban átgondolok minden egyes pedzést, mivel fontos madaram és zsákmányának biztonsága. A gyors és könnyű sikerek teszik a madarat egyre magabiztosabbá. Lúd pedzések során földön ülő csapatokra érdemes a sólymot engedni, mivel így könnyebben fog és kisebb a sérülés veszélye.

Autóval jóval nagyobb területet lehet bejárni (Fotó: Kása Béla)

Sólyom kiengedése az autóból (Fotó: Kása Béla)

A tapasztalatlan madár olykor a levegőben is fog, de ezt pár szerencsés esést követően elhagyja és inkább látványos parabolákból való rúgásokkal hozza le a libát. Egy rossz esés hosszabb időre is kedvét szegheti, de akár komoly sérülést is szenvedhet. A jó kondíciónak nagyon nagy szerepe van, mivel csak így képes madarunk vigyázni önmagára. Az eléhezettett madár gyenge, és nem is éri utol a ludat, ha fog is, mindent egy lapra tesz fel és

Sólyom a lefogott vadlibán (Fotó: Kása Béla)

ilyenkor könnyen jön a baj. A megfogott ludakat ma már mindig meggyűrűzöm és minél előbb csapatukba visszaengedem.

Nagyon jó érzés e messziről is leolvasható nyakgyűrűs madarokról újra hallani madár-megfigyelőktől. A gasztronómia amúgy sem volt soha az erős oldalam. Pedzések során több érdekes ragadozómadár megfigyelésre is szert tehettem. A nagy számban vonuló ludakat a réti és parlagi sasok is szemmel követik, bár az utóbbiakkal még eddig madaramnak afférja nem volt. De rétisas több esetben jött be a pedzés helyszínére vagy üldözte a béklyós madaramat. Szívszorító látvány volt riadtan síró madaramat szemmel követni egy lomhának nem mondható réti sassal, méterekre a nyomában. Hiszem, ha madaram nem lett volna imprint, vissza tudtam volna-e ilyen helyzetben bábummal magamhoz csalni. A nem feltűnő béklyó nagy előny ilyen környezetben. Volt, hogy gatyásölyv emelte le sólymomat, miközben az ludat próbált pedzeni. Ez esetben is a béklyót vélhette a sólyom által fuvarozott tápláléknak.

Élve zsákmányolt lúd (Fotó: Kása Béla)

A legszebb megfigyelések mégiscsak azok, mikor is vadsólymok jöttek be a libapedzésre. Egy esetet leszámítva, amikor kerecsensólyom jelent meg, a többi alkalommal vándorsólyom tojó volt a kíváncsiskodó. Két külön alkalommal bele is fogtak a sólyom által már megfogott tanrécébe, majd máskor nyári lúdba.

Nyakgyűrűzés (Fotó: Kása Béla)

Ma, amikor a helytelen és kapzsi mező- és vadgazdálkodásnak köszönhetően fogy a vad egykori élőhelyeiről, figyelmet érdemel e solymászati mód. Az automata fegyverek világában, mikor is egy-egy reggel könnyen lőhető a vad halomra, más az értéke egy megfogott, majd újra szabadon engedett vadlúdnak. Biztos vagyok abban, hogy e sorok olvasóinak többsége nem fog e solymászati móddal próbálkozni, hiszen az ország kevés helyén lehet ezt gyakorolni, de ahol lehet, ott nagyon szép élményeket nyújt! Gondolom feltűnt, hogy nem írok elejtett vagy meggyűrűzött madarokról példányszámot. Nem írok, mert más és más lehetőségeink vannak. Semmiképpen nem szeretnék vetélkedni senkivel. Olykor a kevesebb zsákmánylista sokkal több munkát és áldozatot takar, mint egy-egy nagy számot bekiabáló társunké.

Meggyűrűzött sólyomzsákmány szabadon engedése előtt (Fotó: Kása Béla)

Végezetül szeretném megköszönni: feleségemnek, Gabinak megértő türelmét, mely nélkül soha nem élhettem volna át a solymászat annyi lélegzetelállító pillanatát! Dr. Fördős Zsoltnak, hogy e madarakhoz sportbaráti áron hozzájuthattam. Köszönöm Dr. Aradi Jánosnak, Rimaszécsi Lászlónak, Kemecsei Szabó Lászlónak, Glavanovits Tamásnak kitüntető figyelmét. Kása Béla fotográfus barátomnak a fotókat, melyekért időnként fiatalokat is megcsúfolva igencsak megküzdött. Volt olyan futás, ami után azt hittük, hogy arccal előre a földre rogyva végezzük.

Köszönöm egyetlen mesteremnek, Kovács Ervinnek most is ható tanításait.

Csoportkép (balról: Nagy Viktor, Kiss Róbert, Fekete Szűcs Norbert)
(Fotó: Kása Béla)

(A fotók több alkalommal és más helyszíneken készültek, a fotókon lévő zsákmányok nagylilik és nyári lúd).

Kiss Róbert

SÓLYOMMUSTRA 2013. KÉPEKBEN

Billege Balázs, Turcsányi Zoltán

Duhay Gábor

RAGADOZÓMADÁR-
VÉDELEM

A MAGYAR RAGADOZÓMADÁR-VÉDELEM ELSŐ ORSZÁGOS SZERVEZETE

Különböző, az MME-hez köthető nemzetközileg is elismert ragadozómadár-védők, az Aquilában, a Madártávlatban megjelent írásaikban ennek a tevékenységnek a beindítását, megszervezését magukhoz és az MME-hez kötik. A dokumentumok azonban ezt cáfolják! Azonban az igaz, hogy az MME-n belül ez a védelmi munka igen magas színvonalra emelkedett, nemzetközileg is elismert, több területen példamutató.

A témakör összefüggéseinek bemutatásához időben vissza kell tekinteni a kezdetekhez:

Egykor a ragadozó madarakat szakrális tisztelet övezte, majd néhány ezer évvel ezelőtt - a solymászat elterjedésével - szerepük még fontosabbá vált. Védelmüket, fenntartható használatukat sok esetben törvények szabályozták, néhány országban elpusztításukat halállal büntették.

A lőfegyverek elterjedésével, a solymászat visszaszorulásával az emberiség kultúrtörténetében kiemelkedő szerepük megszűnt. A kapitalizmus térhódításával, ahol a mérték az volt, mi hoz hasznot (profitot), a ragadozók az ember számára károsnak ítéltettek, s elrendelték azok kíméletlen irtását. Ehhez tudósok szolgáltatták a tudományos hátteret, a káros-hasznos elméletet.

Az 1960-as évekre a világ ragadozó madár állománya drasztikus mértékben megfogyatkozott, egyes kontinenseken több millió négyzetkilométerről eltűnt a vándorsólyom. A tudósok elkezdtek találgatni, ennek mi lehet az oka? Mivel a solymászat éppen ebben a korban kezdte el újkori reneszánszát, kézenfekvő volt a válasz: a solymászat elterjedése okozza ezt a drasztikus populációcsökkenést. Ekkor óriási nyomás nehezedet a solymászokra. Az igazsághoz az is hozzátartozik, ha egy populáció igen alacsony szintre csökken, arra bármely tevékenység, így a solymászat is végzetes hatással lehet.

Azonban volt a tudósoknak egy (kisebb) csoportja, akik a solymászokkal együttműködve keresték az igazi okokat.

A vizsgálatok egyértelműen kimutatták, hogy az általánosan használt DDT és a lassú lebomlású peszticidek terméketlenséget, szexuális devianciát, rákot, tojáshéj elvékonyodást okoznak a csúcsragadozóknál, melynek egyenes következménye az állományok drasztikus csökkenése. Sajnos a tudományos világ, a természetvédelmi szakemberek többsége még évtizedekig nem volt hajlandó ezeket a tudományos tényeket tudomásul venni, továbbra is a solymászatot támadták. Ugyanakkor ezek a szakemberek nyugodt lelkiismerettel járultak hozzá a dűvadirtáshoz, mely csupán hazánkban a hivatalos statisztikák szerint évi 5-6000 ragadozó madár elpusztítását jelentette. Ugyancsak figyelmen kívül hagyták az elektromos távvezetékek ma már felismert hatásait. A nemzetközi atomcsend egyezményig a légköri atomrobbantások hatásairól pedig csak szűk körben pusztoztak.

Mivel solymászat nincs ragadozó madarak nélkül, a solymászoknak érdekükben állt a valós okok felderítése és a folyamatok megfordítása. Ekkor indult be a tenyésztés, melynek nagy százalékát visszatelepítették. Kidolgozták a tenyésztési, majd a visszatelepítési

módszereket, melyet a „tudományos világ” nagy kétkedéssel fogadott. A kétkedők véleményével szemben ki kell emelni: mára bármely ragadozó madár fajt a szükséges mennyiségben és minőségben tudnak „előállítani”, minden csupán pénz kérdése! Élharcosai voltak a peszticidek betiltásának, a dűvadirtás megszüntetésének, hisz egy szennyezett környezetbe hiába telepítik vissza a madarakat, s ha a szennyezést túl is élnék, a dűvadirtások alkalmával úgylis elpusztítanák azokat.

Ennek az aktív védelemnek 1972-re már látszottak az eredményei, egyrészt a peszticidek használatának a korlátozásában, a dűvadirtásból dűvad „apasztás” lett és több visszajelzés jött visszatelepített gyűrűzött madarak fészkeléséről, sikeres költéséről.

1968-tól a nemzetközi solymásztalálkozók szekcióülésein a fő téma a ragadozómadár-védelem, a tenyésztés és a visszatelepítés volt.

Hazánkban 1968-ban a MÉM és az OTvH előzetes írásbeli hozzájárulásával Földes László miniszterhelyettes utasítása alapján a MAVOSZ Intéző Bizottsága a Hungária Solymász Klub bevonásával megalakította a MAVOSZ Solymász Szakosztályát, mely a Természetvédelmi Hivatal, a Madártani Intézet és a HSC képviselői által aláírt Működési Szabályzattal és a MAVOSZ Intéző és Jogi bizottsága által jóváhagyott és a Főtitkár által ellenjegyzett Alapszabállyal rendelkezett, a vadászat törvényszerűségét átmenetileg eseti engedélyezéssel oldották meg.

A kezdeti nehézségek után 1971-ben egy vezetőségváltás után új koncepciók alapján a solymászat dinamikus fejlődésnek indult: a vadászvizsga mellett solymásztanfolyam és hivatalos solymászvizsga, közös vadászatok biztosítása, ifjúsági program beindítása, vadászkutya program kialakítása és a RAGADOZÓMADÁR-VÉDELEM ORSZÁGOS SZINTŰ BEINDÍTÁSA. A felügyeleti szervünk jóváhagyásával 1971. július 18-án vettük fel a MAVOSZ Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztály nevet, mely tükrözte az akkori tevékenységünket, ezzel létrehoztuk a ragadozómadár-védelem első országos szervezetét. (elnökség tagjai: Dr. Tusnády Győző a keszthelyi egyetem adjunktusa, az UNESCO magyarországi megbízottja, titkár: Bogyai Frigyes, solymászmester Dékány Péter, gazdasági felelős Dobner Lajos, ragadozómadár-védelmi felelős Duhay Gábor, ebmester Pogány István).

A Szakosztály ragadozómadár-védelmi programot dolgozott ki, mely kiterjedt:

- fészkefelmérésre,
- titkosított nyilvántartásra,
- fészekőrzésre,
- hivatásos vadászok oktatására és vizsgáztatására,
- ismeretterjesztő előadások tartására iskolákban, főiskolán, kultúrházakban,
- tenyésztési és visszatelepítési kísérletek beindítására.

Ennek eredményeiről az 1972-ben kiadott első évkönyv jellegű Tájékoztatóban számoltunk be (Bogyai Frigyes: Ragadozómadár-védelem és solymászat). Az itt leírt visszatelepítési módszereink iránt az oxfordi egyetem szaklapja is érdeklődött és később az MME is alkalmazta.

Kísérleti jelleggel a zempléni erdészetek bevonásával fészekfelmérést, majd sikeres költéshez kötött premizált fészekőrzést indítottam el (parlagi sas, uhu, kerecsensólyom). A kezdeti sikereken felbuzdulva dolgoztuk ki ragadozómadár-védelmi munkatervünket. Ennek a témakörnek megtervezésével, összehangolásával, lebonyolításával Duhay Gábort, mint ragadozómadár-védelmi felelőst bíztuk meg.

Beszámolóiból megtudhatjuk, hogy 1973-ra 404 fészekadatot küldtek be tagjaink. A premizált fészekőrzést már nem csak a Zemplénre, hanem az ország több területére is kiterjesztettük.

Annak ellenére, hogy a Szakosztály összejöveteleire, tanfolyamára a Madártani Intézet vezetője több alkalommal eljött, a szervezett solymászattal kapcsolatos állásfoglalása nem változott.

Időközben a természetvédelmi, jogi környezet is megváltozott és ennek alapján a természetvédelmi és madártani szakemberek hozzájárulásával megalakított Szakosztály megalakítását és működését utólagosan - éppen azok, akik Működési Szabályzatát aláírták - jogszerűtlennek tekintették. Az e témakörben megjelent újságcikkek, nyilatkozatok zűrzavaros helyzetet teremtettek, végül a MÉM miniszter közreműködésével létrejött Rakonczay-Koller tárgyaláson az a javaslat született, hogy a solymászok szervezete - ha ők is úgy akarják - lépjen át a majdan megalakítandó MME-be.

A Szakosztályunk igen nehéz döntés előtt volt, mert:

- a MAVOSZ Intéző Bizottsága benyújtotta - a Jogi Bizottsággal és a Legfelsőbb Ügyészséggel előzetesen egyeztetett szabályzatok alapján - az önálló országos egyesület alapítási kérelmünket.

- Közös vadászatainkhoz már az ország több helyén álltak rendelkezésre vadászterületek.

- Vadászterületeink hosszú távú biztosítása érdekében együttműködési szerződést kötött Palotáson és aláírásra várt a gödöllői és a lábodi szerződés is.

- Gyakorló területeink biztosítására - a MAVOSZ hathatós közreműködésével - már folytak a tárgyalások a konkrét területek kijelöléséről.

Mindezek ellenére mi akkor fontosabbnak tartottuk a természetvédelmi szakemberekkel, a természetvédelmi hatóságokkal való harmonikus együttműködés megteremtését.

Végül az OTvH, az MME főtitkára és a Szakosztály vezetése megállapodást kötött, hogy milyen feltételekkel lép át az MME-be, melyben többek között szerepelt:

- évi 15 000 Ft anyagi támogatás,
- évi 15 héjabeszerzési lehetőség (utánpótlás),
- ezenfelül tanulómadarak (ölyv, vörösvércse) biztosítása,
- vadászterület és gyakorlóterület biztosítása,
- a ragadozómadár-védelem irányítása az MME-n belül,
- tenyész- és repatriáló telep létrehozása.

Ezen feltételek vállalása alapján lépett át a MAVOSZ Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztálya az MME-be - melynek többen alapító tagjai voltunk (Dr. Tusnády Győző,

Bechtold István és Bogyai Frigyes a MAVOSZ Szakosztálya részéről az Egyesület megalakítását előkészítő bizottságban is részt vettek).

A Szakosztály Elnöksége: elnök Janisch Miklós, alelnökök Bechtold István és Szentendrey Géza, titkár Bogyai Frigyes, gazdasági felelős Dobner Lajos, solymásmester Dékány Péter, ragadozómadár-védelmi felelős Duhay Gábor, ebmester Pogány István.

Mivel a Szakosztály több éves gyakorlattal, MAVOSZ-tól áthozott pénzzel rendelkezett, munkánkat nagy lendülettel folytattuk.

Folytattuk a titkosított fészekfelmérést, az ellenőrzött premizált fészekőrzést (és gyakorlati fészekvédelmet - Szerk.), megterveztük a tenyésztő-, rehabilitációs telepet és a Pilisi Parkerdő megbízottjával területbejáráson kijelöltük a telep helyét, begyűjtöttük az illegálisan tartott ragadozó madarakat, és amelyiket lehetett, felkészítés után gyűrűzve szabadon engedték. Elkészítettük a 73-74-es évkönyvünket és sokszorosításra átadtuk az OTvH-nak. Ismeretterjesztő előadássorozatot tartottunk pl. a Jókai Klubban, a MOM Művelődési Házban, a kaposvári főiskolán (az ELTE Állatrendszertani Tanszékén - Szerk.).

Nem sokkal a megalakulásunk után megállapodást kötöttünk a MAVOSZ főtitkárával a gyakorlati ragadozómadár-védelem megvalósítása érdekében (aláírók: Dr. Koller Mihály, Janisch Miklós, Bogyai Frigyes).

Mivel a MAVOSZ-tól elkerültünk, az MME és az OTvH vállalta a solymászat területi és jogi feltételeinek a biztosítását. Mivel ezen a téren semmilyen tapasztalatuk nem volt, e témakörök rendezése csak nagyon vontatottan haladt.

Az OTvH-val folytatott tárgyalásaink eredményeként madárvédelmi tevékenységünk beépült a Madártani Intézet munkatervébe.

Duhay Gábor - madárvédelmi felelősünk - Dr. Győri Jenőnél elintézte, hogy a megnövekedett területi fészekőrzési tevékenység premizálásához biztosítva legyen a pénzügyi fedezet.

A Szakosztály létszáma szinte folyamatosan nőtt a ragadozómadár-védelem iránt érdeklődő helyi csoporttagokkal. Budapesten és környékén olyan nagy volt az érdeklődés, hogy az Elnökség javaslatára megalakult a Budapest II. helyi csoport, melybe csak a szakosztályi tevékenység iránt érdeklődő tagok léptek be. Elnöke Duhay Gábor, titkára Szabó József volt.

A Szakosztály vezetése, sok éves gyakorlatának eredményeként szinte az első naptól nagy lendülettel folytatta a munkáját. Erről elismerően írt Dr. Jánossy Dénes az MME Elnöke (ld. melléklet) és az igen aktív munkánkat emelte ki Dr. Sterbetz István az MME Főtitkára is, sőt mivel munkaköri elfoglaltságai miatt ezt a gyors ütemet követni sem tudta, ezért Szakosztályunk ügyeinek intézését Mödlinger Pál főtitkárhelyettesre bízta.

Sajnos ez az igen nagy távlatokat megnyitó munka elakadt, melynek több oka is volt:

- többen úgy vélték, ők jobban csinálnák a védelmi munkát. Ellenezték a tenyésztést és a visszatelepítést. A széles társadalmi alapokra helyezett védelmi munka helyett egy szűk („megbízható”) csoport kezében látták biztosítva ezt a tevékenységet. Ebben támogatást kaptak azon személyektől is, akik úgy gondolták a ragadozó madár tenyésztőtelep felállítása helyett jobb helye van annak a pénznek a (dévaványai - Szerk.) tűzoktelepen.

- A solymászat ellenzői nem értettek egyet, hogy egy szervezet keretén belül legyen a ragadozómadár-védelem és a solymászat.

- A ragadozó madarakra nézve károsnak tekintették, hogy a solymászok 50 vadászmadarat (hóját) tarthattak.

- Elfogadhatatlannak tartották, hogy a titkár számon kérte a csatlakozási megállapodásban és tárgyalásokon megígért feltételek biztosítását, elsősorban a solymászat terén (gyakorló és vadászterület, a MAVOSZ-on keresztül benyújtott jogszabály módosítási kérelem intézése, stb.). Több kioktató levél született, hogy a Szakosztály csak udvariasan kérhet és nem kérhet számon.

- „Nagyvárosi Legendák” és „besúgók” jelentései alapján úgy vélték, a szervezett solymászok is részt vesznek a ragadozó madarak illegális külföldre juttatásában. Gyanújukat több rendőrségi akcióval sem tudták alátámasztani. (Dr. Orosz Miklós rendőr ezredesnek az MME akkori elnökhelyettesének a TÁSZ akkori elnökének összes akciója eredménytelenül zárult).

Azonban a bizalom helyét bizalmatlanság foglalta el, végül adminisztratív hiányosságokra, a csatlakozási megállapodás téves értelmezésére hivatkozva a Szakosztály működését felfüggesztették, vezetői ellen fegyelmi eljárást indítottak a ragadozómadár-védelmet és a solymászatot szétválasztották és néhány fővel külön-külön újraindították. A 68-tól 76-ig összegyűjtött tudás, ismeret elveszett, mindkét területen az alapoktól kezdődött a munka.

Annak ellenére, hogy mintegy tízéves munka eredménye elveszett és az újraindulás nagyon lassan haladt, mára a magyar solymászat a Szellemi Kulturális Világörökség része lett, a ragadozómadár-védelem eredményei példamutatóak szinte az egész világ számára. A megvalósíthatatlannak tartott tenyésztés olyan szintre emelkedett, hogy a solymászatban használt sólymok és sasok 100%-a hivatalos tenyészetekből származik, a természetből származó héja és karvalyigény évek óta nem éri el a 10 példányt. Így a solymászatnak a természetes populációra gyakorolt hatása teljesen elhanyagolható.

A szervezett, törvényileg szabályozott solymászat több évtizedes működése mellett a hazai ragadozó madár állomány történelmi időkben nem ismert szintre emelkedett. A 20-40 páros kerecsenállomány mintegy háromszáz párra, s megindult a migrációja is. Újranépesültek és soha nem látott szintre emelkedtek a vándorsólyom fészkelőhelyek száma és sorolhatnám a solymászattal nem érintett ragadozó madarak további dinamikus növekvő fészkelési adatait.

A szervezett, szabályozott solymászat nem gátolta, hanem elősegítette a ragadozó madár ismeretek széleskörű elterjedését, s ennek kapcsán a ragadozómadár-védelmi szemlélet beépülését társadalmunkba.

MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET
 Budapest XII, Költő u. 21.
 Telefon: 366-744

Kedves Bogyai Elvtárs!

Nagy örömmel kaptam kézhez az uhu-védelemre vonatkozó javaslatát, mellyel kapcsolatban mielőbb lépéseket szeretnénk tenni. Mint annakidején arról személyesen beszéltünk, ez nekem szivügyem és én indítványoztam az MME vezetőségi ülésén, hogy kíséreljük meg ennek elindítását, hiszen ez szerintem a ragadozó - madárvédelem egyik kulcspontja, hogy úgy mondjam kiindulópontja.

Hasonló örömmel értesültem arról, hogy a ragadozómadárvédő és Solymász Szakosztály alakulása és működése milyen mintaszerűen és minden elismerést érdemlően folyt és folyik /gondolok itt a szervezeti kérdések első elindításán felül a felmérésre, a tenyésztés feltételeinek előkészítésére, melyekről örömmel értesültem stb./ és remélem a jövőben is ilyen fegyelmezetten és minden tekintetben összehangoltan fogunk tudni együttműködni.

Éppen ennek a zavartalan együttműködésnek az érdekében szeretném megjegyezni, hogy ma kaptam kézhez véleményezésre az OTVH-tól a Szakosztály IAF-be való belépésének kérdésével kapcsolatban levelet, melyről, mint értesültem nemcsak én, hanem a MME vezetősége sem tudott semmit. A jövőben ilyen horderejű kérdésben valamiféle jelzést kell kapnunk, hiszen most már az ilyen lépések felelőssége ránk is hárul.

Mindettől függetlenül korainak tartjuk nemcsak a Ragadozómadárvédő- és Solymász Szakosztály, hanem az MME bármely más részlege részéről nemzetközi kapcsolatok felvételét mai kiforrotlan állapotunkban. A jelenlegi váratlanul aktív és széleskörű beindulás mindenesetre arra a reményre jogosít fel, hogy néhány hónapon belül erre is sor kerülhet.

Addig is további jó munkát kívánva, szívélyesen üdvözlö

Budapest, 1974. június 21.

Dr. János Dénes
 a Magyar Madártani Egyesület elnöke

Bogyai Frigyes

RAGADOZÓ MADARAK ÉS A FÉNYKÉPEZÉS

Most, utólag visszatekintve az elmúlt (két év híján) 60 év történéseire e témával kapcsolatban, akkor még nem tudtam mibe is kezdtem bele. Elsárgult lapú régi újságokat lapozok fel, melyekben első ragadozókról készült felvételeim megjelentek, az akkor e téren még nem bővelkedő szakirodalomban.

Mindenekelőtt nagyon vonzott a szabad természet, annak minden része és köztük a madarak, és a ragadozó madarak. 1957-től jártam Budapestre az Ötvös Gimnáziumba, amely szerencsés fekvése folytán a legnagyobb antikvárium közelébe esett. A Központi Antikváriumban vettem meg első olyan könyveimet, amelyekben Homoki Nagy István, Ifj. Tildy Zoltán és Koffán Károly képei voltak láthatóak. Bár Karcsi Bátyánk ragadozókat nem fényképezett, de melyeket viszont igen, azok kiválóak voltak.

Addig csak Felsőgödi otthonunk, a Börzsöny és a Pilis madaraival ismerkedtem, de szakirodalom, vagy szakember ismeretsége nélkül nagyon kevésre jutottam. Az akkori lakásunk és falunk környékén élő főleg énekesmadarak után jártam, s ragadozók közé tartozó fajok közül csak a vörösvércsével, egerészölyvvel, és az erdei fülesbagollyal találkoztam. Már a korábbi években hozzám került egy fiatal egerészölyv Vác melletti Csörögről, ahol azt gazdája egy ólban tartotta. Kornélt (mert ez lett a neve) naponta etettem, itattam, főleg vágóhídi belsőségekkel, de solymász szemmel igen lanya állat volt. Kézre ugyan szállt, de nagyon kérette magát és nem volt igazi vadászmadár. Néhány éves tartás után végül átadtam a leányfalui solymászoknak. Ha három tokosodó ölyvfiókat megnézünk, már akkor is kitűnik közülük melyik a bátrabb, és támadóbb természetű, vagy lelapuló félénk, gyáva egyéniségű. Kornél ez utóbbihoz tartozott.

Gimnáziumba kerülve, amint megismerkedtem Schmidt Egonnal, majd rendszeresen elkezdtem vele terepre járni, sorra oszlottak el a halak, kételtűek, hüllők, madarak, emlősök faji kiléte és hovatarozása körüli kétségeim. Rendszeresen jártam be hozzá az Állatkertbe, ahová akkor éves bérletem volt, majd ezzel párhuzamosan a Természettudományi Múzeumba, és hozzájutottam a többi szakirodalomhoz is. Akkoriban a Madártani Intézet még a Garas utca 14-ben volt. Akkori munkatársaitól Keve Andrástól, Pátkai Imrétől tudtam meg, hogy az intézet korábban a Herman Ottó úton volt. Évek alatt fokozatosan megismerkedtem az akkor még kis létszámú madarász társadalommal. Sterbetz Istvánnal, Sasvári Lajossal, Mödlinger Palival, Koffán Károllyal és Janish Miklóssal. Ők akkor már valamennyien nálam idősebb és tapasztalt madarászok voltak. Fényképezni akkoriban még nem minden madarász fényképezett, és én sem fényképeztem vadonélő madarakat. Az addig megjelent könyvek alapján ismertem Homoki Nagy István, Tildy Zoltán és Koffán Károly munkásságát, majd ebben az időben kezdtek megjelenni Kapocsi György könyvei, melyek főleg vízi- és énekesmadarokról szóltak. Sterbetz Pista fotóival személyes kapcsolatunk útján ismerkedtem meg, mert 1971. január 1-től munkatársak voltunk a Költő utcában.

Az eddig említett hazai madárfotósok közül kevesen és csupán néhány kockát közöltek le a pár hazai vadonélő ragadozó madár fajról. A ragadozó fajokról leközölt képek nagy része befogott, idomított vagy solymászmadarakról szólt. Évekig gyakran lapoztam át a Homoki Nagy István készítette „Szárnyas vadászmestereket” (1947), és Bástyai Lóránt „Vadmadárból vadászmadár” című könyvét (1955), melyben a remek ragadozókat bemutató képeket a szépen fotózó Ifj. Tildy Zoltán készítette. Középiskolás diákként nem is hallottam, hogy Ifj. Tildy Zoltán édesapja Tótfaluban volt lelkész, tehát fia az ifjabb is ott nevelkedhetett, és mivel Homoki a löszfalak madarait Tótfalu homokbányájában filmezte, lehet, hogy ez úton ismerkedhettek meg.

Az ELTE TTK-ra kerülve sokat kellett tanulni és bejárni, ezért világossá vált számomra, hogy madarakat otthon nem tarthatok, mert sem helyem, sem időm nincsen hozzá. Kollégiumba kerültem, majd szüleim és húgom is a fővárosba költöztek. Első kereseteimből (1960-61) gyűjtöttem egy tükörreflexes gépre, de komoly teleobjektívjeim nem voltak. Ha kellett, akkor barátom Gadányi Gyuri adott kölcsön teléket. Fotóismereteimet is főleg tőle tanultam, és nagyon sokat segített nekem, de a filmek előhívását és nagyítását az egyetem fotólaborjában tanultam meg a Dunakesziről bejáró Elek bácsinál.

Az egyetemi évek alatt és után gyakran jártam Egonnal és a Term. Tud. Múzeum dolgozóival terepre, hol gyűrűzni, hol állományokat felmérni, emlőst csapdázni, a rajtuk élősködő paraziták miatt, vagy csak állatokat megfigyelni. A ragadozó madarak megismerésében Janisch Miklós volt legnagyobb segítségemre, vele jártunk páran többfelé, akkor fiatalabbak. Így a Kiskunságba, a Gerecsébe, a Pilisbe és a Börzsönybe. Vele láttam életem első héja, parlagi, rétisas, békászó sas, darázsölyv és kígyászölyv, kékvércse fészkeit. Csapatunkhoz tartozott Szili Zsolt és Adorján Ákos állatorvoshallgatók is.

Parlagi sas a fiókáját eteti (Fotó: Bécsy László)

Közben, ahogy gyarapodtak az ismereteim, úgy szaporodtak a fényképfelvételeim is. Első nyomtatásban is megjelent képeim 1963-ban láttak napvilágot, Móczár László Képes Állatvilág című, kétkötetes munkájában. Ezt követően egy máig véget nem érő sorban kisebb-nagyobb kiadványokban megjelenő képek, ismeretterjesztő cikkek következtek. Az anyagok nem csak ragadozó madarokról szóltak, de volt közöttük az is. Célom a lehetőleg minél több hazai vadonélő ragadozó és egyéb állatfaj természetes körülmények között való megfigyelése és dokumentálása volt, ismeretterjesztési célból. Abban az időben a nappali és éjjeli ragadozókat állatkerten kívül csupán a fészkelőhelyek közelében volt szokás megfigyelni. A ragadozók etetése és táplálkozóhelyen üveges lezből való megfigyelése még nem volt divat. Akkoriban egészen 2000-ig a digitális fotózás ismeretlen volt, illetve nem volt eléggé fejlett a természetfotózáshoz. Súlyos állványokkal, teleobjektívvel manuális élességállítással és fényméréssel dolgoztunk, melynek eredményéről csak az előhívás után győződhattünk meg. Bizonyos ritka fajoknak egyáltalán a megtalálása, majd megközelítése is nehézségekbe ütközött, mert sem a közlekedés, sem a technika egyéb vívmányai nem álltak akkor még a rendelkezésünkre.

Úgy gondolom, főleg ezek miatt a természetfotózás csak egy kis létszámú és erre hivatott csoportra korlátozódott. A hírek is lassan terjedtek, tehát ha valaki valahol egy érdekes fajt látott, azt csak nagyon soká vagy sose tudtuk meg. Nem úgy, mint manapság.

Darázsölyv hím lombot hozott (Fotó: Bécsy László)

Ezen kívül voltak olyan rendeletek, melyek biztosították egyes helyzetben lévő emberek privilégiumát a vadonélő fajok fotózására. A rendelet röviden azt tartalmazta, hogy: „a védett madarak költés alatti fotózásához engedély kell, melyet én adok, de mivel nem adok, ezért senkinek sem szabad, csak nekem.” Ez a szemlélet évtizedekig tartotta magát, és iratlanul még néha ma is érvényes. Ez a téma is kétoldalú, mert egyfelől megakadályozza a manapság százával létező rengeteg természetfotós búcsújárását érzékenyebb fajoknál, amely hasznos dolog, ugyanakkor előnyös helyzetben dolgozó természetfotósokat kiváltságos módon juttat ugyanezen fajok fotózásához. Pl. természetvédelmi őr, vagy valamilyen bennfentes személy. Persze a madár ezt nem tudja. Mindenesetre a természetfotózásának széles körben való elterjedése egy társadalmilag nagyon hasznos tevékenység, mert szép és hasznos időtöltést ad sok erre hajlamos embernek. A digitális fotózás lényegesen könnyebb feladat, mint a fotózás analóg korszakában volt, kevesebb energiát kell ráfordítani a fénymérésre, élességállításra, laborálásra, és többet a megfelelő hely és téma kiválasztására.

Kezdő éveimben képeket és cikkeket küldtem be a Búvárnak, a Természet Világának, az Élet és Tudománynak, a Nimródnak, és e folyóiratok pályázataira, ahol aztán az anyagaim megjelentek. Közben pl. volt szerencsém képekkel kísérni pl. Ifj. Homoki Nagy Ist-

Kabasólyom tojó (Fotó: Bécsy László)

vánnak, a Börzsöny állatairól írt cikkét az Erdő című folyóiratban, mely folyóiratban Schmidt Egon máig is ír rendszeresen cikkeket, fényképeimmel illusztrálva. A Kígyászölyvről szóló első cikkem az Élet és Tudomány 1971/22 számában jelent meg.

Ugyanennél a lapnál az öt tojásos kotló héjáról 1973 /25 számában, az 1973/36-os számban az uráli bagolyról, az 1975/16-os számban az erdei fülesbagolyról, majd a Madárvédelem időszerű kérdéseit a ragadozókról tárgyaló

füzetben 18 hazai ragadozóról szóló képek voltak. Az eddigi anyagok főleg fekete-fehérben készültek. Majd pl. 1989-ben pl. az Állatok erdőn-mezőn 18 hazai ragadozó madár faj már nagyobb méretű, szép színes nyomatokkal volt megnézhető, más fajokkal együtt.

1978-ig a természetvédelem különféle szervezeteinél dolgoztam, ahol első felsővezetőm

Kígyóval eteti fiókáját a kígyászölyv (Fotó: Bécsy László)

Ifj. Tildy Zoltán, majd Rakonczay Zoltán voltak. Ifj. Tildy Zoltán már akkor ismert és elismert természetfotós, filmes volt, de nagy szerencsémre megismerkedtem e téren legfontosabb munkatársával Pietsch Renével is. Ő a fotózás és laborálás terén egy igen jól képzett, csendes és visszahúzó ember volt, de ő dolgozta ki a laborban Zoli bátyánk filmjeit és tartotta rendben a fotó és filmfelvételekhez szükséges eszközöket is. Tőle is sok jó tanácsot kaptam.

Ez a korszak nem tartott sokáig, mert radikális változások kezdődtek és folynak manapság is a természetvédelem berkeiben. Ki kellett mozdítani a természetvédelmet az állóvízből, és hamarosan megkezdődött a környezetvédelem szervezése is. Úgy gyakorlati feladatokat kaptunk, pl. az első tájvédelmi körzetek megalakulását kellett szerveznünk.

Közben és ez alatt, 1963-tól 1978-ig már sok természetfotó felvételem és cikkem jelent meg.

Elsősorban Egon könyveit és cikkeit illusztráltam, valamint a Tankönyvkiadónál, a Móra Ifjúsági Kiadónál és más kiadóknál jelentek meg közös könyveink. Egon egymás után írta népszerű könyveit. Hogy csak néhányat említsek: *Hová mennek honnan jönnek* (1974), *Madarakról mindenkinek* (1970), *Ezer ágán ezer fészek* (1981), *Fecskét látok szeplőt hányok* (1987), *Kócsagok birodalma* (2000), *Négy évszak ösvényein* (2010), *Madarak Budapesten* (2011), *Magyarország legszebb madarai* (2005). Közben megjelent két saját szöveg- és képkönyvem, a *Vértelen vadászat* (1985), valamint *Magyarország legszebb lepkéi* (2005).

A változás a Természetvédelmi Hivatalon belüli filmezés és fotózás befejezését is eredményezte. Felszámolták a fotólabort, eladták a felszereléseket, és a Természetvédelmi Hivatal szárnyai alá rendelt Madártani Intézet felett megjelent a környezetvédelem is. Megvettem a hivatal által leselejtezett lessátrakat, míg kollégáim a fotó és filmfelvevő gépeket vették meg a BÁV-on keresztül.

Ekkor én elbúcsúztam az intézménytől és elszegődtem az akkor alakuló „Állatvilág” című ismeretterjesztő újsághoz. Ezután rövid időn belül mind a ketten Schmidt Egonnal együtt dolgoztunk, és 10 évig voltunk munkatársak, 1978-tól 88 őszéig. Természetfotózás terén ez a tíz év volt talán a legszebb korszakom, mert szinte valamennyi hazai ragadozó és egyéb madárfajról, emlősökről, hüllőkről és kételtűekről és néhány rovarról is készítettem anyagokat. A legnagyobb erőfeszítéseket a ragadozó madárfajok jelentették, mert megközelítésükhöz nekem nem gumicsizmát kellett húznom, mint a vízi, vagy énekesmadár fajok megközelítéséhez. Ez idő alatt a legtöbb ragadozó madárfaj megfigyeléséről naplót is írtam, amelyben olyan előttem addig nem ismert megfigyelések kerültek, mint pl. a kígyászölyv ürge és hörcsög zsákmányolása, a parlagi sas saját fiókájának elfogyasztása, a kékvércse fiókanevelés ideje alatti gyakori apró emlős zsákmányolása, a nyestek és nyusztok éjszakai kártétele a ragadozók és a feketególya fészkekben, vagy pl. hogy a réti sas pelyhes apró fiókáját egy a közelben költő héja elrabolta. A darázsölyvek fiókanevelés ideje alatt a hártáyszárnyúak lépeinek kiásása és a lépben fejlődő lárvák feletetése mellett rigó és seregélyfiókákat is hoztak, éppen úgy, mint a törpesas is. Ez utóbbit, mely éppen egyetlen pelyhes fiókáját őrizte a fészken, megtámadta egy hím héja, és összekapaszkodva mindketten az avarba estek és ott hemperegtek a szemem láttára. A fióka megmenekült.

Karvaly tojó fiókájával (Fotó: Bécsy László)

Vagy volt egy olyan érdekes megfigyelésem is, hogy a Budai hegyekben három darázsölyv költést is meg tudtam figyelni egy költési szezonon belül. Ez azt feltételezi, hogy akár több pár is lehetett. Valamint hogy a barnakánya Dömösön éppen úgy halakra vadászik fiókáinak, mint a Dráva vagy a Duna Gemenci szakaszán és a fészekbe hordott hulladék tetején, egy a turista ösvényről fellelt, sebtében levetett, majd otffelejtett harisnyanadrág trónolt. A fiatal cseppfoltos héja tojó költése a Budai hegyekben, még kiszínezetlen tarka tollruhás parlagi sas tojó költés a Zempléni hegyekben, vagy a 6 tojásán kotló uráli bagoly. A Börzsönyi Kis-hideghegyen egy besátrazott egerészölyv fészekhez császármadarat hozott a

Héja fészekalj (Fotó: Bécsy László)

tojó fiókáinak akkor, amikor csak feltételezések voltak arról, hogy a Börzsönyben van-e császármadár?

Mindezek a megfigyelések nem történtek volna meg, ha nem lettem volna kíváncsi a hazai ragadozó madárfajok hétköznapijainak történéseire. Ilyen és még sok megfigyelés nem jött volna létre a téli etetőhelyeken, mert a békászósas, darázsölyv, a törpesas, füleskuvik, barna rétihéja és kékvércse, kabasólyom költöző fajok. Persze valamit látni, megfigyelni és lefényképezni az gyakran két vi-

lágot jelent. Ha mindazt, amelyet magam, vagy ragadozós kollégáim valaha láttak, lefényképezhették volna, akkor nagyon érdekes képek gyűltek volna össze. Az ember ugyanis sokkal többet járja a terepet messzelátóval és spektívvel, mint fényképezőgéppel. Terepet járó madarászoknak rengeteg fantasztikus megfigyelése van olyan eseményekről, melyet a pillanatok alatt lejátszódó cselekmény miatt nagyon ritkán lehet csak lefényképezni. Egy ízben pl. négyen jártuk a Gerecsében álló Peskő tetején, amikor egy galambot úzó kerecsent vettünk észre. A hajsza rövid ideig tartott, és a sólyom már csaknem utolérte a galambot, amikor ő egy hirtelen ötlettől vezérelve leszállt a lábunk elé. A sólyom viszont már nem szállt a lábunk elé...

Egy másik esetben Nagybörzsöny felett gyalogoltam a tölgyes szálerdő övezte úton, amikor kicsit megpihelve hirtelen egy alacsonyan, a földtől 10 m magasan az út felett száguldó galamb repült felém. Egy őt üldöző héja már-már utolérte, amikor a galamb hirtelen felvágott, de a héja párja, amely egy szinttel felette repült, hirtelen lerúgta és a galamb melletttem egy tuskónak csapódott. Nem élte túl. Kiváló alkalom lett volna egy élőbefogásra, gyűrűzés céljából, ha lett volna nálam csapóháló, stb.

Néhányszor résztvettem solymásztalálkozókon is, főleg a nyolcvanas években, pl. Szarvason, Nagykörösön, Kőszegen, ahol megismerkedtem az addig ismeretlen hazai és külszági Lelovich Györggyel, Berkesi Józssival, Bérces Jánossal, Lóki Gyurival, solymászokkal,

de mivel nem volt madaram, ismeretségünk rövid volt. Bogyai Fricit, Duhay Gabit, Sági Oszit, Somogyi Lacit, Bechtold Pistát, Vancsó Gézat, Galambos Józsit, Déri Jancsit, Sárkány Palit, Skerlecz Balázst, Puskásékat, és Stift Imrét szintén az elmúlt évtizedek során volt alkalmam megismerni.

Mindent összevetve, egy érdekes korszakban dolgoztam és 1963 és 2015 között hozzávetőlegesen hétezer természetfotóm jelent meg nyomtatásban, és néhány videóm a Tv-ben rétisásról, amint kiemeli a halat a vízből, kígyászölyvről kígyóval, békászó sasról, és pár énekesmadár fajról.

Bécsy László

A SOLYMÁSZAT
TÖRTÉNETE

A MAGYAR SOLYMÁSZAT TÖRTÉNETE 1945-1976 KÖZÖTT (1)

ELŐSZÓ: Az anyagban azok a személyek szerepelnek, akik valamit tettek a szervezett magyar solymászatért. Mivel e témában megjelent írások ellentmondásokat tartalmaznak, ezért szükségesnek tartottam e kor solymászatának történetét a rendelkezésemre álló dokumentumok alapján megírni.

Ahogy a fegyverek elhallgattak Lelovich György és Bástyai Lóránt szervező munkájának az eredményeként 45-ben megalakították a Magyar Solymász Vadásztársaságot. A társaság vadászterületet is szerzett az egykori Lelovich-birtok területén. Ebben az időben mindkét szervező vadászati felügyelőként dolgozott. A vadászat szabályozásának változása miatt 1946. aug. 13-án újraalakuló gyűlést tartottak, ahol elfogadták a szolnoki székhelyű vadásztársaság alapszabályát és megválasztották tisztségviselőit. Jelvényük lesapkázott sólyomfej volt, melyet pecsétjükön is használtak (1. sz. melléklet), de a régi MSE jelvényt is használták, de MSV felirattal. (Azért vadásztársaságot és nem egyesületet alapítottak, mert akkor -és még több mint 20-(40) évig - az egyesület alakítása bonyolult, elsősorban politikai feltételekhez volt kötve.)

Az elnök Bástyai Lóránt lett, a vadászmesternek Lelovich Györgyöt választották. A társaság létszáma 17 fő volt (díszelnök: Szendy-Moldván László, tiszteletbeli tag: Nemeskéri Kiss Géza, vadászmester: Lelovich György, jegyző: Tornyos Ferenc, ellenőr: Csomor Barnabás, pénztáros: Újvári László, választmányi tagok: Nádas Joachim és Szilvás Ferenc, póttagok: Holczman József és Pintér Mihály, számvizsgáló bizottság: Bozsó József és Fenyves Gábor, továbbá tagok még: Rohony Lajos, Vertse Albert, Aradvári József). A korabeli levelezésekből, visszaemlékezésekből tudjuk, hogy madaraik, kutyáik idomítását elkezdték. Sok vita volt a megszerzett vadászterülettel is és a solymászok többségének a vadászterület távoli volt. Végül 1947-ben a vt. működését megszüntette, ezzel az amatőr solymászok érdekképviselője is megszűnt. (A hivatalos belügyi jelentés szerint - mint társaság - működését el sem kezdte.) Ebben az évben készült el stencilezett formában Bástyai első írása a vágómadarak idomításáról, mely a kezdő solymászok tankönyvéül is szolgált. Lelovich kezdeményezésére Szederjei Ákos aktív támogatásával még az évben létrejött a MALLERD Ragadozómadár Kísérleti Telep. Társvezetőként itt dolgozott Bástyai is. A telep létrejöttének a körülményeire másként emlékezik vissza Bástyai. Szerinte Lelovich tanyáján Dr. Homoki Nagy Istvánnal közösen vetették fel a solymásztelep létrehozásának a gondolatát, melyhez megnyerték ifj. Tildy Zoltánnak - a köztársasági elnök fiának - a támogatását is. Ő így emlékezik vissza: „Engem felmentettek vadászati felügyelői állásomból, s kineveztek az Állami Ragadozómadár állomás vezetőjévé.”. Ezt a telepet a nagy távolság miatt 48-ban Gödöllőre helyezték át a régi solymásztelep helyére. Vezetője Bástyai lett. 1951. okt. 1-én a telep megszűnt, más funkciót kapott, Szigethy Kálmán vezetésével filmtelepként működött tovább. Bástyait kinevezték az állatkert madárosztályának vezetőjévé. Ő már Gödöllőn elkezdte szervezni az új solymász szervezetet, melynek eredményeként 1951.

nov. 3-án 64 fővel megalakult a MAVOSZ Solymász Szakosztálya. A solymászok az általuk választott vadásztársaság tagjai lettek, madaraikat a Madártani Intézettől kapott gyűrűvel látták el. Ez a szám szerepelt igazolványukban a fegyverszám helyén. A szakosztály vezetője Bástyai Lóránt, adminisztrátora Tokaji Barna, politikai felelőse Szadló József volt. Az alapszabályt Gúth András miniszteri biztos terjesztette be jóváhagyásra. Ez a szervezet már szerepel az egyesületek névmutatójában. Az alapítótagok között ott szerepelnek a vadászat, az oktatás stb. későbbi jeles képviselőinek a nevei.

„A Magyar Vadászlap solymász rovatot indított és a Madártani Intézettel karöltve segítette a solymászat ügyét”. A szakosztály tagjai fészekfelmérést és gyűrűzést is végeztek. (Dr. Tóth Sándor: Nyitány a Hírnévhez, A Hírnév Kötelez, Bástyai: Életem a vadászmadarakkal, Bagyura János MSE honlap: Solymászat története, MAVOSZ Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztály Tájékoztató I. 1972., Bástyai és Lelovich levelei: Bogyai irattár.) A MAVOSZ keretén belül 1952-ben került stencilezett formában kiadásra Lelovich György: A solymászat kézikönyve I-II című munkája. 1954 januárjában Nemeskéri-Kiss Géza fordításában Maurice Planiol kétkötetes Solymászat című könyve is a solymászok rendelkezésére állt. 1955-ben újabb könyvvel gazdagodott a magyar solymászirodalom, megjelent most már nyomdai formában Bástyai Lóránt nagyszerű könyve a Vadmadárból Vadászmadar. E könyv solymásznemzedékek tankönyvévé vált.

A Szakosztály 1957-ig összefogta és képviselte az amatőr solymászokat. Ezzel párhuzamosan folyt a professzionista solymászat, mely elsősorban - nem kis mértékben cikkeinek, könyveinek köszönhetően - Lelovich nevével forrt össze.

1890-től a tudományos életben éles vita folyt, milyen sólymokkal űzték őseink a „nehépedzéseket”. Hazai vagy import sólymokkal ejtették el a gémekeket, vadludakat? Ebbe a vitába Herman Ottó is bekapcsolódott, végül 1890-ben a kor legjobb nyelvészeit - Gombocz Zoltánt és Ballagi Mórt- bízták meg a kérdés eldöntésével. Mivel solymászati ismereteik nem voltak, fáradozásuk eredménytelen maradt. Ennek a kérdésnek az eldöntésére vállalkozott Lelovich György a solymászat „magasiskolájának” újrateremtésével, melyre a feltételeket a halastavak sólymokkal történő védelmére kidolgozott módszer teremtette meg.

1953 áprilisában a Földművelésügyi Minisztériumban ismertette azt az elképzelését, amivel a halastavaktól távol lehet tartani a gémekeket (Bástyai írásaiban az szerepel, hogy együtt mentek be a minisztériumba). Az elképzelése tetszett és kinevezték az Ohati Állami Gazdaság solymászmesterének. Itt Thaymur kitűnő solymászkönyvére támaszkodva felelevenítette a gém-, vadliba- és a varjúpedzés feledésbe ment gyakorlatát, művészetét, s csupán ezzel Európa solymászatának az élvonalába kerültünk. Itt kell megemlíteni Kálóczy Lajos solymászmester nevét, hisz 1949-ben ő fordította le Thaymur művét angolról. A sikereken felbuzdulva további állomásokon hoztak létre solymásztelepeket: a Bánhalmi Állami Gazdaság rizstelepén Fintha József, a Tiszasülyi Állami Gazdaságban Knéfély Nándor, a Nagykunsági Állami Gazdaságban Bástyai Lóránt, a Pankotai ÁG-ban Berek János vezette a solymásztelepet.

Ezzel párhuzamosan alakult Lelovich filmes karrierje. 1942 óta dolgozott együtt Dr. Homoki Nagy Istvánnal. 1947-ben megjelent a Szárnyas vadászmesterek c. könyv. 1950-

ben elkészült - Egy kerecsensólyom története címmel - az első színes solymász dokumentumfilm, mely 1951-ben első díjat kapott a Cannes-i filmfesztiválon. 1951 „Vadvízország”, első díj a Carlovy Vary fesztiválon, 1952 „Gyöngyvirágtól lombhullásig” ez a Velencei Biennálé első díját kapta. Majd jött a „Vadak az árban” és a „Kati és a vadmacska”.

A solymásztelepek látványos és sikeres működését az FM vezetői az akkor igen jelentős országos rendezvényen a Mezőgazdasági Kiállításon (Budapesten) is be szeretnék volna mutatni. A solymászbemutató megszervezésével Lelovich-ot bízták meg. 1954-től éveken keresztül a kiállítás leglátványosabb bemutatója lett.

Jött 1957. A solymásztelepeket feloszlatták. A madarak többsége a Bp-i Állatkertbe került. A hivatásos solymászok, hogy valamiből megéljenek, „polgári” foglalkozás után néztek. A solymászok 56-ban még megerősítik működésüket, elnöküknek Bástyait, solymázmesternek Fintha Józsefet, titkárnak Bobély Istvánt választják, azonban 1957-ben Bástyai a solymászok vezetője Angliába távozott - disszidált -, mely akkor hazaárulásnak, a legsúlyosabb bűncselekménynek számított. Lelovich-ot két évre gyűjtőtáborba vitték. A Solymász Szakosztály felmorzsolódott. A solymászatot addig is sokan támadták, úri hagyománynak tekintették a betiltott agarászáttal együtt. A fenti okok miatt a támadások felerősödtek. Érdekvédelmi szervezetük megszűnt, csak néhányan űzték tovább - most már legtöbbször - illegálisan a solymászatot. Az egykori solymászok az üldöztetés miatt hosszú évtizedekig, többen halálukig nem merték vállalni solymászmúltjukat, sőt egyesek, nehogy támadhatóak legyenek, elveszítsék állásukat, a solymászat megszüntetésének élharcosai lettek. (csupán egy példa: Dr. Sterbetz István egy OTvH felmérésben a solymászat szó megszüntetését javasolta, ennek megfelelően néhány dokumentumban a „héjászat” szót alkalmazták! Ide kell sorolni Patay Lászlót, Pátkay Imrét az MSE (Magyar Solymász Egyesület) egykori alapító tagját és még sorolhatnám...)

A szervezet és szakmai irányítás nélkül maradt solymászok és a solymászat iránt érdeklődő fiatalok egy-egy régebbi solymász, vagy egy-egy vezető egyéniség köré csoportosulva űzték tovább a solymászatot. Az egykori solymászok több kísérletet tettek, hogy újjászervezzék a solymászok szervezetét, de ennek akkor több akadálya volt. Elképzeléseik szerint az új szervezetnek is a profi solymászokra kellett volna támaszkodni, melynek már megszűntek a feltételei. Egy olyan szervezetet újjáéleszteni, melynek vezetője disszidált, solymázmesterét pedig politikai okok miatt internálták, abban a politikai helyzetben lehetetlen volt. A támadások a természetvédelem felől is fellángoltak. Ebben az időben a ragadozó madarak drasztikus csökkenésének az okát a solymászat világméretű feléledésében látták, csak jóval később ismerték el a DDT és más vegyi anyagok a csúcsragadozókra és emberre gyakorolt káros hatását. (Az atomcsend egyezményvel beszüntetett légköri atomkísérletek, a drasztikus dúvadirtás és az elektromos távvezetékek által okozott több tízezres ragadozó madár pusztításról csak igen szűk szakmai körökben beszéltek.)

Az új solymászgeneráció is felismerte a szakmai és érdekvédelmi szervezet szükségességét, hisz e nélkül még tárgyalni sem lehetett a solymászok nevében. Többek között ezt felismerve egy jó szervezőképességű ifjú solymász - Galambos József - 1960-ban elkezdett szervezni egy solymászklubot, mely 1962-től, már mint a váci Madách Imre Művelődési

Ház Herman Ottó Solymász Klubja működött. A klubba meghívta az országban létrejött informális solymászcsoporthoz vezetőit, tagjait. A klub tagsági könyvvel, alapszabállyal rendelkezett. Rendszeres havi klubnapokat tartottak, melyre szinte az egész ország területéről eljöttek a solymászok. A klub elnöke Vancsó Géza, titkára Galambos József, solymászmestere Kálló Ferenc, gazdasági felelőse Dékány Péter, politikai felelőse (egyben alelnök és eb. elnök) Bogyai Frigyes volt.

1962-63 telén Mosányi Antal vezetésével Kiskunfélegyházán a Művelődési Ház keretén belül megalakult a Magyar László Solymász Klub (Mosányi Antal solymász hagyatéka sok korabeli fényképpel együtt Bagyura Jánoshoz került, bizonyára sok érdekes dokumentummal tudja bemutatni e klub munkáját).

Itt meg kell említeni, hogy ekkor is voltak olyanok, akik csupán saját solymászati lehetőségeiket biztosították, ehhez - a megosztó politikának megfelelően - a hatóságok támogatását is élvezték.

Mint említettem a solymászok szervezetének 1957. évi megszüntetése nem jelentette a solymászat, a solymászelet megszűnését. A solymászok változatlanul részt vettek természetfilmek készítésében, sokan jártak a gödöllői filmtelepre is. 1960-ban a Veszprém Megyei Idegenforgalmi Hivatal rendezésében látványos, kosztümös solymászbemutatókat tartott Tihanyban Virágh Árpád solymászmester és Bogyai Frigyes. 1963-ra a solymász szervezetek az állandó támadások és a jogi háttér hiányosságai ellenére úgy megerősödtek, hogy a váci klub már színvonalas, kosztümös solymászbemutatókat tudott tartani a váci Pokol szigeten, Dorogon, Tatabányán és Kiskunhalason, a Szegedi Szabadtéri játékok és a Nagyvázszyi lovasjátékok keretén belül. A Lósport Vállalat rendezésében 1963-ban, Lelovich György és Kálló Ferenc Dániában részt vett egy kosztümös lovasrendezvényen, ahol sikeres solymászbemutatót tartottak. A hódmezővásárhelyi klub a váci klubbal együttműködve megrendezte az első magyar nemzetközi solymásztalálkozót, melyen 13 NDK-beli solymász vett részt (ez a találkozó nem szerepel a nemzetközi találkozók jelenlegi felsorolásában, nyilvántartásában). Még ugyanebben az évben az ÖFB (osztrák solymász szervezet-szerk.) meghívására mindkét klub solymászaik hivatalosan részt vettek az ausztriai Hochostervitz-ben rendezett nemzetközi solymásztalálkozón (résztevők: Galambos József, Vancsó Géza, Bogyai Frigyes, Dékány Péter, Szvoboda Atilla, Gyökössy Zsombor Mosányi Antal, valamint szervezeten kívül: Virágh Árpád és leánya, és egy szimpatizáns barátja). Előtte is járt 1-1 solymász - pl: Borbély István, Gyökössy Zsombor, Kálló Ferenc, Szidnay László - ausztriai találkozóra, de hivatalos delegációja először ekkor volt a magyar solymászoknak. Az itt elért sikereknek és a kialakított személyes kapcsolatoknak köszönhetően, ettől kezdve rendszeresen kaptak meghívásokat a nemzetközi találkozókra. A Magyar László solymászklub tagjai közül többen az NDK-beli találkozóon is részt vettek. Néhányan úgy idézik e solymász szervezeteket, mint illegális csoportokat, ha ez így lett volna, nem kapták volna meg a külföldre utazáshoz sem a felügyeleti hatóságtól, sem a BM Útlevel Osztályától a kiutazási engedélyt, illetve az akkor egy útra szóló útlevelet. A természetvédelmi hatóság is megadta a madarakra a kiviteli engedélyeket.

Az újkori solymászat történetének megfelelően a nagy fellendüléseket nagy visszaesések követték. A hivatalos szervek álláspontja az volt, a két klubot meg kell szüntetni, majd egy országos szövetséget hoznak létre. Mindkét klub 1964-ben megszűnt, de még ugyanabban az évben a MAVOSZ-on belül alakulóülést tartottak a solymászok. A szervezésben sokat tett Váradi Emil, Pál Ödön és Borbély István. Elnöknek Janisch Miklóst választottuk. Ez a szervezet működését nem kezdte el. Mi solymászok tudtuk, egy érdekvédelmi szakmai szervezet nélkül a solymászok nevében még eredményesen tárgyalni sem lehet, ezért 1965. jún. 5-én Szentendre székhellyel a váci klub egykori szervezői megalakították a Hungária Solymász Klubot. Titkára Galambos József, solymázmestere Vancsó Géza, gazdasági felelőse Dékány Péter volt. Levelezési címe Galambos József Leányfalu, Mórlicz Zsigmond 130. (HSC) Jelvénye egy ezüst pajzson tollbábút markoló sólyom. (2.sz. melléklet) A solymászatért végzett kiemelkedő munka elismerésére egy nagyobb méretű plakett készült. Elfogadott Működési Szabályzattal rendelkezett. Fő tevékenységének a solymászatnak, a solymáskultúrának az ápolása, valamint a solymászat vadászati és természetvédelmi jogi rendezését tekintette. Az üldözött, majd megtűrt vadászati módot be kell illeszteni a vadászat szabályozásának jogi rendszerébe és nem egyéni engedélyekhez kötni. Ugyanez vonatkozott a természetvédelmi szabályozásra is. Sikeres tárgyalásainak eredményeként alakult meg 1968-ban a MAVOSZ Solymász Szakosztály.

Ki kell emelni a HSC jelentőségét, hisz csupán ez a szervezet volt, amelyik kiállhatott a magyar solymászat fennmaradásáért, jogi kereteinek megteremtéséért. Tervezeteket, javaslatokat készítettek és küldtek, elsősorban a MAVOSZ-nak és elérték, hogy támogató ajánlással azok eljussanak a vadászati főhatóságig. A miniszterig eljutó lobby tevékenységével érte el az alább idézett engedélyező levél megszületését. E nélkül megvalósult volna a Pátkay nevével fémjelzett elképzelés, melyet nemzetközi fórumokon hangoztattak is: „Magyarországon a solymászat megszűnt”. A kitűnő kommunikációs készségű Bástyai és Lelovich írásain keresztül többet tudunk a működését el sem kezdő 45-46-os MSV-ről és az egy évig Fegyverneken működő, szintén csak néhány ember solymászatát biztosító Ragadozómadár Kísérleti Telepről, mint a 68-as MAVOSZ Solymász Szakosztály megalakítását előkészítő és megalakításában résztvevő HSC-ről.

A szakosztály működésének jogi alapját teremtette meg Dr. Tóth Sándor - Bertóti István 1967. jún. 15-i 113130/1967. számú levele, melynek tárgya: a solymászat gyakorlásának engedélyezése (idézet a levélből: *Földes László miniszter helyettes...”felhatalmazása alapján az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökével és a MAVOSZ Intéző Bizottságával egyetértésben az alábbiak szerint engedélyezem...”*). A szakosztály szervezésében a HSC részéről Galambos József, Vancsó Géza és Bogyai Frigyes, a MAVOSZ részéről Beregszászi György tevékenységét kell kiemelni. A MAVOSZ magára vállalta a természetvédelmi hatóságokkal lefolytatandó előzetes egyeztetéseket is. A Solymász Szakosztály megalakítására vonatkozó 492/1/1968 számú Beregszászi György által készített előterjesztés az alábbiakat tartalmazza: *„Az elmúlt évek tapasztalatai azt bizonyítják, hogy nem lett figyelembevéve a vadászati kultúra, a vadásztörténelem olyan nemes hagyománya, mint a solymászat ... A Szakosztály megalakítását szükségesnek tartjuk, mert:*

- a./ A MÉM fenti átirata előírja.
 b./ Az Országos Természetvédelmi Hivatal természetvédelmi érdekei megkívánják.
 c./ A Vadászati Világkiállítás Sport Bizottságának rendezvénytervei szükségessé teszik.
 d./ Nemzetközi vonatkozásban e téren folyamatos megkeresések vannak és ezek kellő összefogása indokolja.
 c./ Nem utolsó sorban a vadásztársadalmon belül és kívül egy bizonyos számú - különböző egzisztenciájú - személy jelenleg is nyíltan vagy illegálisan gyakorolja, szimpatizál e kultúrtörténeti kincsünkkel.”

Az előterjesztést 1968. jún. 4-én tárgyalták meg a MAVOSZ központjában tartott értekezleten.

1968. okt. 10-én megalakult a MAVOSZ Solymász Szakosztály. Elnöke: Dr Tusnádi Győző, titkára: Galambos József, gazdasági felelős: Dékány Péter, solymázmester: Vancsó Géza, vadászmester: Váradi Emil, szaktanácsadó: Lelovich György lett. Egyes írásokban más nevek szerepelnek, valóban Bogyai és Janisch neve is szerepelt egyes tervezetekben, de végül a felügyelőhatóság a fenti neveket javasolta (alapító tagok a jkv. sorrendjében: Bogyai Frigyes, Lelovich György, Udvardi Péter, Galambos József, Dékány Péter, Nagy Sándor, Gyökössy Zsombor, Vancsó Géza, Jeszenszky Ede, Dr. Tusnádi Győző, Váradi Emil, Dúcz László).

A Szakosztály Dr. Koller Mihály főtitkár által ellenjegyzett alapszabállyal és 1968. júl. 10-én Dr. Pátkay Imre (Madártani Intézet), Dr. Győri Jenő (OTvH), Galambos József (HSC), Vancsó Géza (HSC) és Bogyai Frigyes (HSC) által aláírt Működési Szabályzattal rendelkezett. Solymászni csak héjával lehetett és a tagoknak rendelkezniük kellett vadászfegyver tartási engedéllyel. A Szakosztály a MAVOSZ Pest megyei Választmánya hatáskörébe került. Még ez évben MAVOSZ főtitkári hozzájárulással részt vehettünk az ausztriai Marchegben rendezett Nemzetközi Solymásztalálkozón. Madaraink kivételére az OTvH adta meg az engedélyeket, kerecsenre is (!) (részvevők: Galambos József, Vancsó Géza, Dékány Péter, Bogyai Frigyes, Bogyai Frigyesné). Itt kell megjegyezni, a solymász szervezetek változásai 1962 után lényegében nem zavarták a magyar solymászat működését. A solymászat szervezeti formájától függetlenül tovább folyt. A 68-as nemzetközi találkozó tovább erősítette kapcsolatainkat a külföldi szervezetekkel. Személyes találkozások elmélyítették a solymászbarátságokat. Szakmai tudásunkat elismerték és a későbbiekben szívesen látott vendégek voltunk a nemzetközi találkozókon. A személyes információkon túl képet kaptunk más országok solymászati szabályozásáról és a nemzetközi előírásokról is. Kiemelkedően jó viszonyba kerültünk a Walesi Solymász Klubbal és elnökével, Bástyai Lóránttal és Marosi Ivánnal a szlovák solymászok vezetőjével. E barátságunk is köszönhető, hogy a walesi klub és Bástyai hathatós támogatásával 1969-ben részt vehettünk a Brit Solymász Club (BFC) Woodhall Spa-ban rendezett első nemzetközi találkozásán (részvevők: Galambos József, Dékány Péter, Bogyai Frigyes). E találkozó érdekes előzménye volt, miszerint Mavrogordato herceg, a Brit Solymász Club elnöke a Magyarországon tartott nemzetközi madárvédelmi kongresszuson azt a felvilágosítást kapta, hogy „Itt nálunk nem volt, s nincs is solymászat” (forrás: Lelovich, 1970.II.22.).

A következő évben - többszöri felkérés után - részt vettünk az NDK-beli Erfurthban rendezett solymásztalálkozón is (résztevők: Duhay Gábor, Jánossy Gyula és felesége, valamint Bogyai Frigyes). E találkozón a MAVOSZ hozzájárulásával vettünk részt, madarainkra a természetvédelmi hatóságok adták meg a kiviteli engedélyt (dokumentumok igazolják: egy esetben elfelejtettem a főtitkár előzetes engedélyét külföldi találkozón való részvételhez megkérnem, ennek azonnali pótlására utasítottak).

Sajnos idehaza a solymászat ügyei nem jól alakultak, a titkár tanulmányi és családi problémái miatt, többszöri felszólítás ellenére se tette rendbe a szakosztály adminisztrációs ügyeit, a megyei választmány titkára azt panaszolta, hogy a solymászattal kapcsolatban az illetékes hivatalok részéről semmiféle támogatás nincs, ezért javasolja a szakosztály megszüntetését (307-215/ 1970.). Közben rohamosan közeledett az 1971-es Vadászati Világkiállítás. A szakosztály 1968-as megalakításának egyik indoka a magyar solymászat méltó bemutatása volt az 1971-es világkiállításon. A Természetvédelmi Hivatal és a Madártani Intézet hathatós közbenjárására sorra törölték a magas szintű nemzetközi solymász és ragadozómadár-védő rendezvényeket. Dr. Tusnádi Győző elnök először Galambos Józsefet, majd Bogyai Frigyest bízta meg a solymászprogramok letárgyalásával, megszervezésével. Végül kosztümös solymászok nyitották meg a Világkiállítást. A veszprémi állatkert igazgatója - Kasza László - által szervezett nagyszabású ragadozómadár-védelmi konferencia és solymásztalálkozó is elmaradt, de a veszprémi solymászok sikeres bemutatókat tarthattak. Magyar solymászok és külföldi falkavadászok kutyáikkal és madaraikkal tették még látványosabbá a Mátyás templomban rendezett vadászmisét, melyen a vadászat vezetőin kívül a diplomáciai testület tagjai, a külföldi delegációk vezetői is részt vettek. Több külföldi delegáció méltóképpen mutatta be hazája solymász hagyományait (pl. a spanyolok több idomított madarat is hoztak).

A belső nehézségek megoldására 1971-ben Tusnádi Győző a szakosztály átszervezésével Bogyai Frigyest bízta meg. Ennek eredményeként 1971. márc. 20-i taggyűlésen új vezetőséget választottak a solymászok (titkár: Bogyai Frigyes, solymázmester: Nagy Sándor, vadászmester Ferencz Miklós, gazdasági felelős: Dobner Lajos lett. Az elnök személyével kapcsolatban az a határozat született, hogy Tusnádi Győzőt meg kell győzni, hogy lemondását vonja vissza, mely később meg is történt). Intézkedési tervet fogadtak el, melynek eredményeként új alapokra helyezték a magyar solymászat ügyét, elkezdték egy új szervezett, képzett solymásznemzedék kialakítását. A titkár személyes kapcsolatai révén elérte, hogy a szakosztály a MAVOSZ központ alá tartozzon, működését a gyönyörű Nádor utcai MAVOSZ székházba tette át. A szakosztályból kinnrekedt tagokat bérkilövő vadásztársaságokba helyezte el, a 18 év alatti fiatalok felvételét Dr. Koller Mihály főtitkárral egyeztetett elvek alapján a MAVOSZ ifjúsági programja alapján tette lehetővé. A solymászati ismeretek elsajátítása érdekében külső és belső előadók segítségével solymász tanfolyamot indítottak a havi klubnapok keretén belül, melynek végén a MÉM, MAVOSZ és a Szakosztály képviselői előtt (44-en) hivatalos solymászvizsgát tettek, melyről ma is érvényes vizsgabizonyítványt kaptak. A megtanultak gyakorlati alkalmazását Bogyai Frigyes által biztosított, térítésmentes közös vadászaton sajtúíthatták el (Jászkiséren, Palotáson,

Abádszalókon, Cegléden és Lábodon). Meghirdettük az „öreg madár” kultuszt, - ugyanis ezidőben fiatal madarakkal, ún. egynyári solymászatot űztek az ifjú solymászok - és a vadászkutya alkalmazását. Közös vadászatokon Bogyai bemutatta mennyivel eredményesebben lehet vadászni egy öreg madárral és jó kutya közreműködésével. Példáját sorra követték, Lábodon az országos vizsla versenyen a solymászok egy első és egy negyedik helyezést értek el.

1972-ben kiadtuk első évkönyvünket. Az öreg madarak tartása lehetővé tette, hogy mi is bekapcsolódjunk a ragadozó madár tenyésztési és visszatelepítési kísérletekbe. Eredményeink iránt az oxfordi egyetem zoológiai osztálya is érdeklődött. Állandó vadászati lehetőségek biztosítása érdekében együttműködési szerződést kötöttünk Dr. Garai Lajossal a Palotási ág. vezetőjével, előrehaladott tárgyalásokat folytattunk Gödöllőn Dr. Szijj Józseffel és Lábodon Galamb Gáborral. Lelovich kezdeményezésére elindult egy solymásztelep szervezése Palotáson, hasonló elképzelései voltak Galamb Gábornak Lábodon is (forrás: Bogyai-Dr Garai levelezés és irattár). Szakosztályunk egyre aktívabban vett részt a ragadozómadár-védelemben. Azért, hogy tevékenységét neve is tükrözze, 1971. júl. 18-i taggyűlésen - a MAVOSZ előzetes hozzájárulásával - felvettük a MAVOSZ Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztály nevet. Ezzel létrehoztuk a ragadozómadár-védelem első országos szervezetét. A védelmi tevékenység összehangolásával, irányításával Duhay Gábort bíztuk meg. Vezetőségünk is bővült, r.m védelmi felelős Duhay Gábor, ebmester Pogány István lett. Ismeretterjesztő előadásokat tartottunk az ország különböző pontjain, többek között a kaposvári főiskolán. A MAVOSZ Pest megyei választmányával együttműködve bekapcsolódtunk a vadászmesterek oktatásába és vizsgáztatásába. A megyei központban fotókiállítást rendeztünk. Tagjaink az állami vadászvizsgát kezdetben a MAVOSZ Pest megyei választmányánál, majd a somogyi választmánynál teheték le. Tagjelöltjeink alapos felkészültségéről a somogyi választmány elnöke is elismerően nyilatkozott. A jó viszony eredményeként részt vettünk évadnyitó kutyás és solymászprogramokon. Tevékenységünk elismeréseként a solymászok képviselőjeként Bogyai Frigyes részt vehetett többek között az országos küldöttülésen, majd 1972-ben lehetőséget kaptunk arra, hogy mint a MAVOSZ tagegyesülete, önálló egyesületté váljunk. Az ehhez szükséges szabályzatok elkészítéséhez és az engedélykérelem benyújtásához a jogi bizottság (bevonva a legfelsőbb ügyészséget) adott hathatós segítséget, amit a MAVOSZ nyújtott be a hatósághoz. Jól alakultak nemzetközi kapcsolataink is. Rendszeresen vettünk részt nemzetközi találkozókön. A solymászat szabályozásának - számunkra kedvező - egységesítése érdekében előrehaladott tárgyalásokat folytattunk az NDK, Szlovákia (ekkor még Csehszlovákia volt - Szerk.) és Lengyelország solymászati vezetőivel e témában. 1972-ben az NDK vadászati vezetése hivatalos levélben fordult a magyar félhez a tárgyalások magasabb szintű folytatására. 1973-ban megérkezett az IAF értesítése, hogy kérhetjük felvételünket a szervezetbe. Hivatalos felkérést kaptak a solymászok, hogy a vadászat jogi szabályzatának a módosításához készítsék el javasolataikat. Tehát a 70-es évek elejére a szervezett magyar solymászat újabb csúcspontjához ért :

5. A solymászat beépült a magyar vadászok szervezetébe.

6. kialakult egy új, képzett solymászgeneráció, mely az elméleti ismereteket a MAVOSZ oktatási bizottságával, a MÉM-el és a Madártani Intézettel egyeztetett tematika alapján külső és belső előadók által tartott hivatalos tanfolyamon sajátították el, a MÉM, a MAVOSZ és a Szakosztály hivatalos képviselői előtt tettek vizsgát. Erről a mai napig érvényes vizsgabizonyítványt kaptak.

7. A solymászat gyakorlása eseti engedélyezés alapján történt azért, hogy a vadászat jogi szabályozásának módosításáig az jogszerű legyen.

8. A vadászati lehetőségek biztosítása érdekében szerződést kötöttünk a Palotási Á.G-al, előkészítettük a szerződést a Gödöllőn az ún. disznóskert solymászati célú alkalmazására és folyamatban volt a terület kiválasztása Lábodon. Ezen kívül voltak Abádszalókon, Jászkiséren, Cegléden, és más vadásztársaságoknál kialakított solymászati lehetőségek.

9. Előrehaladott tárgyalásokat folytatunk a gyakorlóterületek vonatkozásában.

10. A madarakra a természetvédelmi hatóság adta ki az engedélyeket.

11. A Szakosztály a ragadozómadár-védelem első országos szervezetévé vált.

12. 1972-ben a Szakosztály kiadta az első magyar solymász évkönyvet.

13. A MAVOSZ Intéző Bizottsága és Főtitkára úgy értékelte, hogy a solymászszerkezet alkalmassá vált arra, hogy önálló egyesület legyen és a továbbiakban a MAVOSZ önálló tagegyesületeként működjön. Ehhez a jogi bizottság a szükséges szabályzatok elkészítésében közre működött és a MAVOSZ a kérelmet a hatóságokhoz benyújtotta.

14. A vadászat jogi szabályozásának módosításához a MAVOSZ Jogi Bizottsága kérte a Szakosztály - solymászatra vonatkozó - módosító javaslatát, melyet a tervezetbe be is építettek.

Ezzel 1972-re az újkori magyar solymászat egy sikeres szakasza lezárult, melyet 72-76 között egy újabb viharos szakasza követett, melyet a korabeli dokumentumok alapos összevetése után írásom második részben fogok közölni (az itt leírtak dokumentációs háttere a felsorolt forrásmunkákban és az interneten a dzsigt.hu, valamint a solymaszat.hu-n található).

Bogyai Frigyes

MAGYAR SOLYMÁSZAT (2)

Elsősorban a lőfegyverek terjedésének következtében az Osztrák-Magyar Monarchia területén is hanyatlásnak indult a solymászat. Míg Mária Terézia uralkodása alatt működött az udvari solymászat, fia azonban ezt az intézményt beszüntette. Mivel főuraink szokásaikban mindig követték az UDVART, a solymászat a főúri portákról is eltűnt. A „népi solymászat” magyar emlékeinek földolgozásával még adósok a kutatók.

Azonban a solymászat bűvópatakként tovább élt. 1901-ben korabeli híradásokból tudjuk, hogy Odescalchi Zoard herceg szabolcsi birtokára Angliából (Radclyffe hercegtől) 8 solymászt és 12 vándorsólymot hozatott, példáját többen követték (gr. Sztáray, gr. Batthyány, Dr. Vay, stb.). Miután az I. világháborúban a herceg elesett, a solymászat itt megszűnt. Lakatos Károly említi 1910-ben hogy Szegeden solymásztelep működött.

*Jalorei hindu solymász
(Forrás: Homoki Nagy István:
Szárnyas vadász mesterek)*

Míg Európa gyarmattartó országaiban a gyarmatokon kapott élmények hatására a solymászat folyamatosan tovább élt, nálunk gyakorlatilag megszűnt. Változás akkor következett be, amikor egy angol solymász hölgy Indiából solymászokat és sólymokat küldött a gödöllői Királyi Vadászati Hivatal részére, ahol Nemeskéri-Kiss Gézának, az udvari vadászat tekintélyes irányítójának támogatásával, újra beindult a solymászelet. Itt a hivatásos vadászok és a solymászat iránt érdeklődő fiatalok elsajátították a feledésbe merült solymászat művészetét. A kor kiemelkedő tudósai, vadászati szakemberei is sokat tettek azért, hogy felszítsák a solymászat hamu alatt szunnyadó tüzét.

A solymászat megszűnésével feledésbe ment a több ezer év alatt felhalmozott tudás is. Hosszú ideig a solymászat a madarászat szinonimája volt. Ezt felismerve fordultak kiemelkedő tudósaink a solymászat megismerése felé. Mint tudjuk, Petényi János Salamon - a magyar tudományos madárrendszertan

megalapozója - akadémiai székfoglalóját 1848. július 3-án a solymászatról és a sólymokról tartotta. Vönöczky Schenk Jakab a Madártani Intézet igazgatója hatalmas forrásanyag feldolgozása után írta meg a magyar solymászmadár nevekről megjelent tanulmányát, melyben választ keresett az akkor szinte az egész társadalmat érdeklő turul kérdésre is. A solymászat szenvedélye az 1950-es évek végéig sok tudóst és kiemelkedő szakembert meghódított (Fábián, Janisch, Szederjei, Knéfély, Szigethy, Jily, Szíjj, Szidnai, Pátkay, Sterbetz).

Térjünk vissza Gödöllőre!

Miután több hivatásos és amatőr solymász kiképzése megtörtént, az indiai solymászok hazamentek, Kálóczy Lajos solymázmester vezetésével elkezdődött az önálló magyar solymászélet. Egy lelkes és jó szervezőképességű ifjú solymász, Bástyai Lóránt felvetésére alakult meg 1939-ben a Magyar Solymász Egyesület, mely megszűnésekkel, átalakulásokkal a mai napig működik. Alakuló ülését 1939. jún. 6-án tartotta a Természettudományi Múzeum Állattárában.

Alakuló ülés, középen Nádler Herbert, baloldalon Fábíán Gyula, jobboldalon Tóth László, balra lent Keve András (fotó+ magyarázat: Dr. Korsós Zoltán)

A szervezet elnöke (ispánja): Nemeskéri-Kiss Géza, alelnök: Nádler Herbert, titkár: Fábíán Gyula, helyettese: Dr. Tóth László, solymázmester: Bástyai Lóránt, gazdasági felelős: Katona László volt.

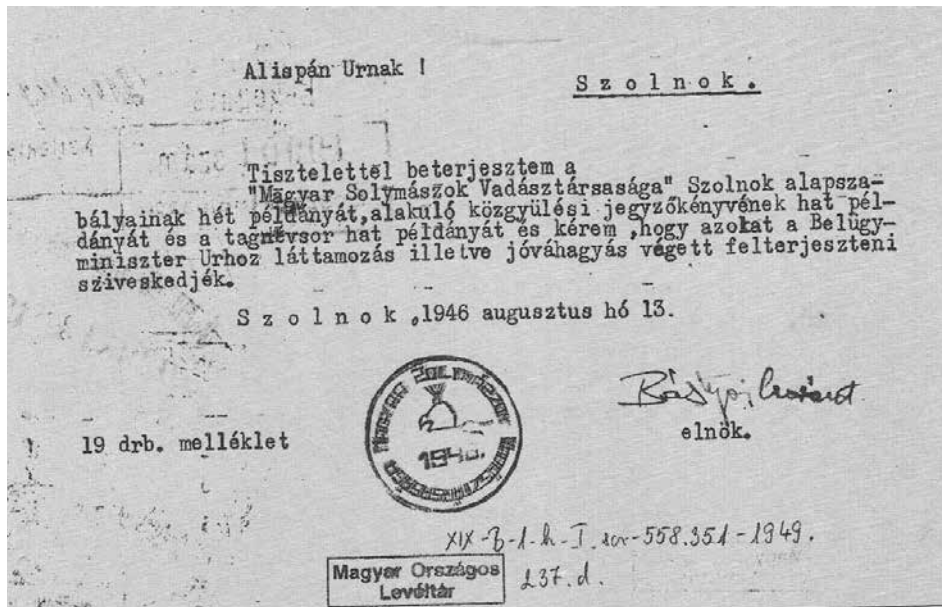
*Az MSE hivatalos kitűzője
(Fotó: Duhay Gábor)*

Azonban a II. világháború szele az MSE-t is elsodorta. A háborúból visszatérő solymászok szinte azonnal létrehozták szervezetüket a Magyar Solymász Vadásztársaságot, jelvényük csupán feliratában változott, pecsétjükön lesapkázott sólyom szerepel. Az 1945-ös megalakulást jogszabályváltozás miatt 46-ban követte az újraalakulás. A szervezet elnöke Bástyai és vadázmestere Lelovich volt, akik akkor megyei és járási vadászati felügyelőként dolgoztak, a tagok között ott találjuk Nemeskéri Kiss Gézát és Vertse Albertet is.

A VT működését 1947-ben megszüntette, de 1947-ban Szederjei Ákos és Tildy Zoltán támogatásával létrejött a MALLERD kísérleti ragadozómadár-telepe, melyet 1948-ban Gödöllőre helyeztek át a régi solymásztelep területére. Azonban ez a szervezet nem az amatőr solymászok szakmai érdekvédelmi szerve volt. A telepet 51-ben megszüntették és a továbbiakban

Szigethy Kálmán vezetésével, mint filmtelep működött. Bástyait a Bp-i Állatkert madárosztályára helyezték át.

1951. nov. 3-án Bátyai szervezésében 64 fővel megalakult a Magyar Solymász Szakosztály. Tagjai az általuk választott Vt-k tagjai lettek, madaraik a Madártani Intézettől kaptak azonosítógyűrűket.

Korabeli Bátyai levél másolata

A solymászok szakmai ismeretének a bővítésére 1947-ben Bátyai írása készült el stencilizált formában, majd 1952-ben Lelovich 2 kötetes könyve, 1954-ben Nemeskéri fordításában Maurice Planiol kétkötetes solymász könyve, és itt kell megemlíteni Taymur solymászkönyvét - Lelovich későbbi bibliáját -, melyet 1949-ben Kálóczy Lajos solymázmester fordított le. 1951 után a Magyar Vadászlap solymász rovatot indított, és a Madártani Intézettel karöltve segítette a solymászatot. 1955-ben kiadásra került Bátyai: Vadmadárból Vadászmadár c. könyve.

MSV jelvénye

(Forrás: Homoki Nagy István:
Szárnyas vadászmesterek)

Ezzel párhuzamosan egymást kiegészítve folyt a professzionális solymászat:

- Lelovich aktív közreműködésével sorra készültek a díjnyertes filmek: *Egy kerecsensólyom története*, *Vadvízország*, *Gyöngyvirágtól lombhullásig*, *Vadak az árban*, *Kati és a vadmacska*.
- 1953-tól beindult a halastavak melletti biológiai védekezés, sólymokkal tartották távol a gémekeket. Itt sikerült feleleveníteni a klasszikus solymászatot, lóhátról indított madárral „nagyvadászt” zsákmányolni (gémet, vadludat).
- 1954-től a Mezőgazdasági Kiállítások leglátványosabb része lett a magas színvonalú solymász bemutatók.

Azonban 1956 szele mindent elsöpört, a telepek megszűntek, a solymászok madaraikat átmenetileg a Budapesti Állatkertbe vitték, majd más megélhetés után néztek. Az amatőr solymászok még megerősítik működésüket, elnöknek Bátyait, soly-

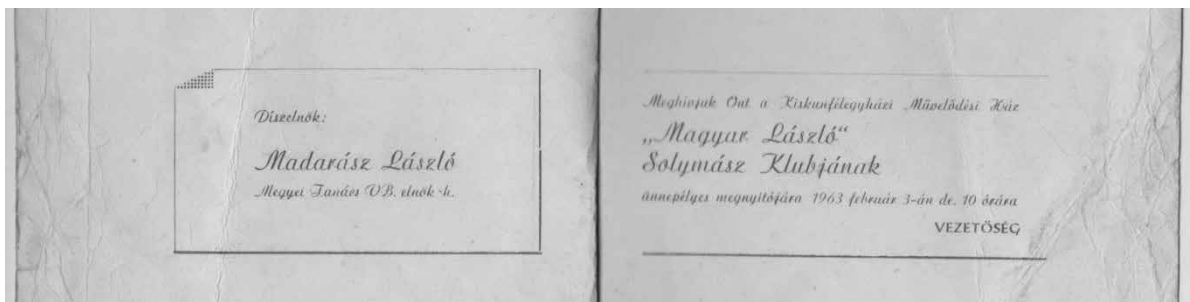
mázmesternek Fintha Józsefet, titkárnak Borbély Istvánt választották. Azonban 57-ben Bátyjai Angliába távozott - akkori politikai megítélés szerint disszidált, ami a legfőbb bűnnek, hazaárulásnak számított -, Lelovichot 2 éves internálótáborra ítélték. Ebben a politikai helyzetben törvényszerű volt, hogy egy olyan szervezet megszűnjön, melynek vezetője hazaárulást követett el és másik kiemelkedő egyéniségét internálták.

Ezzel a magyar solymászat egy új szakasza kezdődött. Az idősebb generáció néhány kivétellel abbahagyta a solymászatot, mely ettől az időponttól nemkívánatosnak számított. Sokan félve a megtorlásoktól letagadták, elhallgatták solymászmúltjukat, a solymászatot támogató szakmai - tudományos háttér is eltűnt. Néhányan a régi solymászok közül - talán karrierféltesből, talán politikai ráhatás miatt - a solymászat ellenzőivé váltak. Az akkor kibontakozó ifjú solymásznemzedék, mely sem állását, sem karrierjét nem féltette sportjának üldöztetése miatt, szervezet és irányítás nélkül maradt. Törvényszerű volt, hogy vadhajtsái is kialakultak, de ezért elsősorban nem őket terheli a felelősség!

Ez az ifjú solymásznemzedék hamarosan rájött, hogy szervezet nélkül nem tudják érdekeiket képviselni és az új helyzetben a solymászat tárgyi és jogi feltételeit megteremteni. Így egy jó szervezőképességű solymász - Galambos József -, meggyőzte az informális csoportokat és 1962-ben megalakította a Váci Madách Imre Művelődési Ház Herman Ottó Soly-

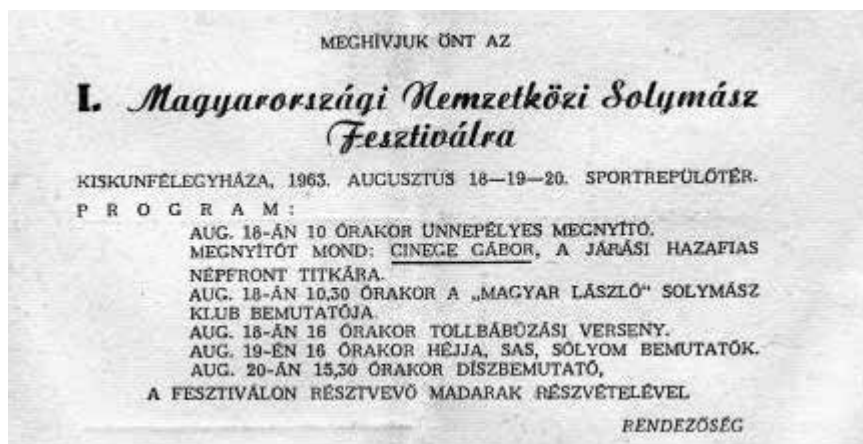

A Váci „Hermann Ottó” Solymász Klub igazolványa

„Magyar László” Solymász Klub (Forrás: Udvardi Péter, alapító tag)

mász Klubját. Elnök Vancsó Géza, titkár Galambos József, solymászmester Kálló Ferenc gazdasági felelős Dékány Péter, politikai felelőse (egyben alelnöke és EB elnöke) Bogyai Frigyes volt. Itt havonta találkoztak a solymászok, egységes elveket dolgoztak ki, tagjaik tagsági könyvet kaptak, vadászmadár szemléket tartottak és 1963-ra olyan színvonalat értek el, hogy több helyen koszttömös színvonalas solymászbemutatót tudtak tartani. 1963. február 3-án a Kiskunfélegyházi Művelődési ház keretén belül alakult meg Mosányi Antal vezetésével - elsősorban a K-magyarországi solymászok összefogására - a Magyar László Solymász Klub.

Meghívó az 1963-as nemzetközi solymászfesztiválra

1963-ban a Magyar László klub vezetésével a váci klubbal közösen szervezték meg az első magyarországi nemzetközi solymásztalálkozót, melyen NDK-ból 12 solymász vett részt. Még ez évben mindkét klub hivatalosan részt vett az osztrák ÖFB magas színvonalú nemzetközi találkozóján (a vácit 8-an, a kiskunfélegyházit 4-en képviselték). Madaraik kivételére az OTvH adta meg a engedélyeket. A Magyar László klubból 4-en az osztrák után az NDK találkozóon is részt vettek.

A HSC plakettje a jelvénye is (ezüst kitűző) ugyanez volt

A solymászokat 64-ben felszólították, hogy klubjaikat oszlassák fel és majd a hatóságok létrehoznak egy országos szervezetet. A két klub feloszlott és még ez év nyarán Janisch Miklós elnök vezetésével megalakult a MAVOSZ Solymász Szakosztály, de ez a szervezet működését el sem kezdte.

A solymászok tudták, hogy szervezet nélkül érdekeiket nem tudják képviselni, ezért elsősorban az egykori váci klub tagjai 1965-ben a solymász hagyományok fenntartása, ápolása, valamint jogi feltételeinek rendezése érdekében megalakították Szentendrei székhellyel a Hungária Solymász Klubot.

Elnöke Vancsó Géza, titkára Galambos József, gazdasági felelőse Dékány Péter lett.

gi felelőse Dékány Péter lett.

Fő tevékenységük a solymászat hagyományának megőrzése és a lobbizás (szocialista öszszeköttetések keresése), tervezetek, beadványok készítése volt. Sikerült miniszterhelyettes szintű támogatást is találni. Tervezeteik, beadványaik hatására tárgyalások kezdődtek az FM (Földművelésügyi Minisztérium - Szerk.), az OTvH (Országos Természetvédelmi Hivatal - Szerk.) és a MAVOSZ (Magyar Vadászok Országos Szövetsége - Szerk.) között, melynek eredményeként 1967-ben az alábbiak szerint hivatalosan engedélyezték a solymászatot: *Földes László miniszterhelyettes: "felhatalmazás alapján, az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökével és a MAVOSZ Intéző bizottságával egyetértésben az alábbiak szerint engedélyezem.."* (Dr. Tóth Sándor - Bertóti István).

Ennek alapján készítette el Beregszászi György előterjesztését, melynek elfogadása után készült el a megalakítandó Szakosztály Működési Szabályzata (aláírók: Dr. Győry Jenő OTvH, Dr. Pátkay Imre Madártani Intézet, a HSC részéről: Vancsó Géza, Galambos József, Bogyai Frigyes). Ezek után 1968. okt. 10-én alakult meg a MAVOSZ Solymász Szakosztály (elnök: Dr. Tusnádi Győző, titkár: Galambos József, gazdasági felelős: Dékány Péter, solymázmester: Vancsó Géza, vadázmester: Váradi Emil lett).

A kezdeti nehézségek, valamint személyi problémák miatt a szakosztály dőcögve indult, ekkor bízta meg Dr. Tusnádi Győző elnök Bogyai Frigyest a szakosztály átszervezésével, mely 1971. márc. 20-i taggyűlésen új vezetőség választással le is zárult (elnök: Dr. Tusnádi Győző, titkár: Bogyai Frigyes, solymázmester: Nagy Sándor, vadázmester: Ferencz Miklós, gazdasági felelős: Dobner Lajos lett, később a vezetőség kibővült: ebmester: Pogány István, ragadozómadár-védelmi felelős: Duhay Gábor lett).

Az amatőr solymászatot új alapokra helyezték. Céljuk egy új solymászgeneráció megteremtése, a solymászkultúra fenntartása volt:

- a szervezet bekerült a MAVOSZ központba,
- hivatalos, vizsgaköteles tanfolyamot szerveztek,
- a tanultak gyakorlati elsajátítására - eseti engedélyek alapján térítésmentes társas vadászatokat szerveztek,
- megállapodásokkal biztosították a vadászati lehetőségeket,
- madaraikra az OTvH adta ki a tartási engedélyeket,
- tevékenységükbe bevonták a solymászkutyák alkalmazását,
- létrehozták a ragadozómadár-védelem első országos szervezetét, beindították a ragadozó madár fészkek felmérését és titkosított nyilvántartását (1973-ra mintegy 400 fészekadattal), a fokozottan védett fajok fészkeinek területi premizált őrzését,
- sikeres tenyésztési és visszatelepítési kísérleteik voltak,
- elkezdtek a vadázmesterek ragadozó madár fajismereti oktatását és vizsgáztatását,
- tevékenységük elismeréseként a MAVOSZ Jogi Bizottsága a hatóságokhoz benyújtotta önálló egyesületi kérelmüket és közösen elkészítették az egyesület alapszabályát is,
- a vadászat jogi szabályozásának módosításába bele került a solymászat is,
- munkájuk, nemzetközi sikereik eredményeként az IAF (International Association of Falconry - Szerk.) felkérte, hogy lépjenek tagjai közé,
- 1972-ben kiadásra került a magyar solymászok első évkönyve.

Sajnos a természetvédelmi hatóságok álláspontja 1968-hoz képest jelentősen megváltozott. A ragadozó madarak pusztulásának okát ők is a solymászat reneszánszában látták. Az aláírt megállapodást semmisnek, a solymászat gyakorlását természetvédelmi és vadászati szempontból illegálisnak, jogsértőnek tekintették. Ezt a véleményüket egy jóhiszemű madárvédő újságcikkben jelentette meg, mely komoly következményekkel járt. Végül az OTvH elnöke és a MAVOSZ főtitkára abban állapodott meg, ha a solymászok úgy döntenek, átléphetnek a szervezés alatt lévő Magyar Madártani Egyesületbe (a továbbiakban: MME - Szerk.). Mivel ebben az időben a MAVOSZ Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztály céljai és tevékenysége között elsőbbséget élvezett a madárvédelem, megállapodást írtak alá az átlépés feltételeiről (1974. febr. 7. aláírók: Keszthelyi István OTvH, Major István OTvH, Dr. Sterbetz István MME, Bogyai Frigyes MAVOSZ). A megállapodás többek között rögzítette, hogy az MME Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztály végzi az MME-n belül a ragadozómadár-védelmet és rögzítette a vadászmadár utánpótlást, az éves anyagi támogatást, a biztosítandó vadászterületet is (sajnos az átlépésnél nem vettük figyelembe, hogy a solymászok évek óta önállóan, mintegy egyesületként működtek, az MME pedig akkor kezdte el - botladozásokkal, útkereséssel - működését, mely óhatatlanul konfliktusok forrása lehet).

1974. márc. 30-án megszűnt a MAVOSZ Szakosztály és megalakult az MME Ragadozómadár-védő és solymász Szakosztály. Elnök: Janisch Miklós, alelnökök: Bechtold István, Szentendrey Géza, titkár: Bogyai Frigyes, madárvédelmi felelős: Duhay Gábor, solymázmester: Dékány Péter, ebmester: Pogány István, gazdasági felelős: Dobner Lajos, fegyelmi bizottsági elnök: Dr. Fodor Tamás lett.

A mindenki által dicsért igen sikeres munka folytatódott az MME-n belül is, ennek ellenére, minden indoklás nélkül a szakosztály tevékenységét felfüggesztették. Néhányan úgy gondolták, ők jobban tudnák csinálni a ragadozó madarak védelmét, de ehhez le kellett választani a szakosztály tevékenységéről a ragadozómadár-védelmet. Ehhez kerestek és találtak megsértődött, illegális sólyomtartásért megbüntetett, kizárt embereket az MME-n belül és kívül. A rendőrség bevonásával próbálták - sikertelenül - bizonyítani, hogy a Szakosztály részt vesz a madárcsempészésben. Mivel ez nem sikerült, mondva csinált ürüggyel a vezetőség több tagja ellen fegyelmi eljárást indítottak, a szakosztályt felfüggesztették a ragadozómadár-védelmet és a solymászatot szétválasztották, végül 1976-ban H. L. gyámsága alatt megalakították az MME Solymász Szakosztályát, mely munkáját a nulláról kezdte, de az addig eredményesen működő ragadozómadár-védelem is nulláról indult.

Végül Bechtold István elnök és Duhay Gábor titkár vezetésével egy hosszabb, lassan építkező sikeres korszaka (1976-tól 1993-ig - Szerk.) következett a magyar solymászatnak. A solymászat beépült a vadászati törvénybe és a természetvédelmi törvény is rögzíti a solymászat gyakorlásának a feltételeit. A solymászok vizsgáztatási rendje is végleges lett. Kijelölésre kerültek a solymász/vadász területek, rendszeresen jelentek meg évkönyvek, nagyszabású nemzetközi találkozók szerveztek, s lehetővé vált a tenyésztett sólymok és sasok tartása is. A solymászok épülésére több szakkönyv került kiadásra.

Egy idő után a Szakosztály úgy döntött, hogy önálló egyesületté válik. Az MME-vel való korrekt egyeztetés után 1996-tól ismét MSE néven alakult újjá. Tagjai lettek az IAF-nek és a CIC-nek, ismeretterjesztő filmek, kiadványok készültek, a solymászok tevékenységét a társadalom is elismerte, a magyar solymászat magyar szellemi kulturális örökség lett, az UNESCO 2012-ben a világ szellemi kulturális örökség részévé nyilvánította és végül bekerült a hungarikumok közé is. E címek elérésében kiemelkedő szerepe volt Tóth János elnöknek és Duhay Gábornak a pályázati anyagok elkészítésében, benyújtásában.

Azonban többen nem voltak elégedettek a jog által biztosított solymászati lehetőségekkel, úgy gondolták ők jobban tudják csinálni és megalakították 2007-ben a Symurgh Solymász Egyesületet, mely rövid időn belül gyakorlatilag megszűnt. Később néhányan nem értettek egyet a vezetőség munkájával, 2010-ben kiváltak és megalakították az MNRSE-t (Magyar Nemzeti Ragadozómadár-védő és Solymász Egyesületet - Szerk.). E szervezet túlnyomóan ragadozómadár-védelmi munkát végez.

A jogi szabályozás lehetővé teszi a szervezetten kívüli, az állampolgári jogon folytatott solymászatot. Ez kevesebb kötöttséggel jár, így egyre többen ezt választják. Sajnos a solymászat szabályozása természetvédelmi oldalon mára túlhaladott, a Tvt. (1996. évi LIII. törvény a természet védelméről - Szerk.) korlátozza a tartható madárfajokat és igen magasak az eljárási illetékek, ezért egyre többen a Tvt. hatálya alá nem tartozó - Magyarországon nem őshonos - madarakat alkalmazzák.

A solymászok közül többen hivatásos solymászként működnek, bemutatókat tartanak, ifjúsági táborokat, tanfolyamokat szerveznek, vagy mezőgazdaságban végeznek vadriasztást.

A mai jogi szabályozás, a magas illetékek és a drága vadarak miatt éves solymász találkozóinkra külföldről csupán néhányan jönnek.

Időszerű lenne a solymászat természetvédelmi szabályozását, a mai követelmények figyelembevételével módosítani.

Bogyai Frigyes

VITÉZ NEMESKÉRI-KISS GÉZA KIRÁLYI FŐVADÁSZMESTER, A XX. SZÁZADI MAGYAR SOLYMÁSZAT PATRÓNUSA, AZ MSE ELSŐ ALAPÍTÓ ELNÖKE

„Nem vagyok a legutolsó puskás az országban és megvallom: nagyon, de nagyon mulattat a fácánhajtás, a fogolyvadászat, a hortobágyi vadlibázás... Ha azonban arról volna szó, melyik a nemesebb vadászati mód, a hajtott fácántömegek akrobatikus lelövése, vagy a nemes sólyommal való pedzés, akkor egy pillanatra sem haboznék kijelenteni, hogy egy jó sólyommal való vadászat gyönyöreire messze felülmúlják a legszebb hajtóvadászatot is.

Ez az igazi vadászat!”

Vajon ki írhatta ezeket a sorokat? Egy solymászra gondolhatnánk, aki csak műkedvelőként vett néha puskát a kezébe. Pedig nem, a fenti hitvallást egy vérbeli puskás vadász vetette papírra, olyasvalaki, akinek – királyi fővadászmesterként – a Gondviselés lehetővé tette, hogy több évtizedes pályafutása alatt a vadászat minden ágát gyakorolja, összehasonlítsa, és megalapozott véleményt alkosson.

Életútja

Nemeskéri-Kiss Géza

Nagy múltú vadászcsaládba született Budapesten, 1886-ban. Szülei: Nemeskéri-Kiss Pál és Szapáry Vera grófnő. Vadásszá nevelésére édesapja már gyermekkorától nagy gondot fordított. Későbbi pályafutását is meghatározó első vadászélményeit nagyapja, a szabadságharc egykori honvéd ezredesének Zólyom-megyei, véghelesi birtokán szerezte. A piaristáknál érettségizett, majd a magyaróvári Mezőgazdasági Akadémián és a Budapesti Tudományegyetemen szerzett diplomát. Német, angol, francia és szlovák nyelvtudása kifogástalan volt. Ifjúkorában a világ számos országában vadászva széleskörű vadászati tapasztalatokat szerzett. Végigharcolta az első világháborút, többszörösen kitüntetve, századosként szerelt le a

háború végén.

1921-ben a kormányzó kinevezte a Királyi Vadászati Hivatal vezetőjének, egyben a Királyi Vadászterületek Vadászmestere címet adományozta neki. Kezdetben a gödöllői, visegrádi, pilisi vadászterületek, később Kárpátalja és Észak-Erdély visszatértét követően, a máramarosi és görgényi vadászterületek vadgazdálkodását is irányította. A vadászterületek vezetését és a vadászatok szervezését kiváló szakértelemmel és igényességgel látta el. Az ő irányításával zajlottak a külföldi államfők, pl. III. Viktor Emánuel olasz király, az osztrák köztársasági elnök, Edward walesi herceg, későbbi brit uralkodó vadászatai. A magyar államfő, Horthy Miklós, aki maga is kiváló és igényes vadász volt, szintén az ő szervezésében és kíséretével vadászott.

Teljes odaadással végzett, közel negyedszázados tevékenységéért javadalmazásra nem tartott igényt. Saját vadászatában, lehetőségeihez képest, meglepő szerénységet mutatott.

Több vadászati tárgyú könyvet írt, a Nimród Vadászújságban is rendszeresen publikált. 1926-ban az Országos Magyar Vadászati Védegylet elnökévé választották. Megalapította és megszervezte az élő és lőtt vad értékesítéssel foglalkozó MAVAD vállalatot, amely fél évszázadon keresztül kiválóan működve öregbítette a magyar vadgazdálkodás hírnevét szerte a világban. Munkásságában szerzett érdemeit több kitüntetéssel ismerték el: 1926-ban II. osztályú Magyar Érdemkeresztet kapott, 1942-ben pedig magyar királyi titkos tanácsosi címmel tüntették ki.

Szerteágazó vadászati szakértelme túlterjedt a puskás vadászaton. A hagyományos vadászati módokat, a solymászatot és az agarászatot is felkarolta. Kálóczy Lajos vezetésével udvari solymásztelepet tartott fenn, ahová pakisztáni solymászokat hozatott, hogy szaktudásuk átadásával segítsék feléleszteni a már-már elfeledett ősi vadászati módot.

Három indiai solymász a levágott szürkegémmelel.
Háttérben a vadásztársaság (Nimród, 1931.)

A gödöllői solymásztelep évtizedekre a magyar solymászat fellegvárává vált. 1939-ben megalakult a Magyar Solymász Egyesületet, elnökévé Nemeskéri-Kiss Gézát választották.

A második világháború után sanyarú körülmények közé került. Elvették összes birtokát, földjeit, épületeit, gépeit és jószágait. 1949-ben bebörtönözték, ahonnan csak 1951-ben szabadult. Ez-

után még Gödről is kitelepítették. Feleségével Veresegyházán teljes kisemmizettségben éltek. A kitaszítottság éveiben is dolgozott, pl. dr Szederjei Ákos „A Kárpáti medve és vadászata” c. könyvét véleményezte és előszót írt hozzá. A solymászatról sem feledkezett meg: M. Planiol terjedelmes solymászkönyvét fordította franciából magyarra.

1956-ban Franciaország nagykövetének segítségével, feleségével Franciaországba települt át. Itt különböző vadászati szaklapoknak dolgozott, fordított, valamint a Nemzetközi Vadászati Tanácsban tevékenykedett. 1960-ban kiadta a „Mesél a vén vadászkalap” c. könyvét német nyelven, mely később hazájában is megjelent. 1971-ben láthatta viszont Magyarországot, mikor a Vadászati Világkiállításra Budapestre utazott.

1974-ben hunyt el Párizsban. Maga választotta sírhelyen helyezték örök nyugalomra Les Molières község temetőjében.

A két világháború közötti időszak, ahogy azt a szakmabeli kortárs, dr. Nagy Endre leírja: „...dacára az elveszített háborúnak, a trianoni békeszerződés miatti gúzsba kötöttségnek, a húszas és harmincas évek gazdasági katasztrófáinak, kitűnő vadásznemzedékkel dicsekedhet... mint vadászíró kell megemlítenem a Horthy-korszak Magyarországnak egyik legmarkánsabb alakját, hazánk akkori fővadászmesterét, Nemeskéri Kiss Gézát, akinek a „Hivatásos vadász” című szakkönyve még ma is közkézen forog a fiatal hivatásos vadászok körében. Nem is ok nélkül. Nemeskéri Kiss Géza, mint fővadász, nem csak kitűnő szervező, hanem kiváló gyakorlati és elméleti tudásával tette nevét kitörölhetetlenné a magyar szakemberek rangos sorából”.

Pedig a kommunista hatalom mindent megtett, hogy nevét beszennyezze, egzisztenciálisan megsemmisítse, megalázza, megtörje. Sőt, fizikailag is megsemmisítse. Csak lelkie-rején múlt, hogy ez nem sikerült. Ismét Dr. Nagy Endrét idézem:

„Tavasz volt! Megmaradt kis földjén egyetlen kis lovával szántogatott az öregúr, amikor egy rendőrautó állt meg a közeli dűlőúton, amelyből egy rendőr és két civil alak szállt ki. Ráparancsoltak, hogy hajtsa haza a lovát és utána üljön be a kocsijukba. Hazaballagott sovány lovacskájaival, rendbe szedte magát és követte a mellőle el nem mozduló pribékeket. Amikor pedig félelemtől reszkető felesége egy melegebb kabátot nyújtott feléje, az egyik pribék durván rámondult: Azt hagyja, arra már nem lesz szüksége! Rövidre fogom az elmondott történetet, mert még hallgatni is iszonyú volt a részleteit. Arra akarták kényszeríteni, vallja be, hogy ő ölte meg a napokkal ezelőtt a Dunában holtan megtalált kocsisát, aki szerintük tudta, hogy ő, mármint Nemeskéri angol kém volt és félt, hogy elárulja őt. Tehát a kocsisnak meg kellett halnia és ő, Nemeskéri Kiss Géza volt a gyilkosa.

Helyzete rettenetes volt. Ha igent mond, halál fia, mert felakasztják. Ha nem vall, az elszenvedett kínzásokba örül bele. Illetve...másvalaki beleörült volna, de nem egy Nemeskéri! Két heti leírhatatlan és válogatott kínzások után, amiket itt nem akarok részletezni, a testén visszamaradt jelek mindent elárultak...Nem te voltál a gyilkos, elmehetsz!” szavakkal, elengedték.

Az ötvenes évek rettenete után, lassan, úgy-ahogy konszolidálódott a helyzet. Bár a háború előtti kiváló szakembergárda minden egyes tagja elszenvedett atrocitásokat, megalázást, és mellőzést, lassacskán újra megjelenhettek könyveik, néhányan hivatásuknak megfelelő álláshoz is jutottak. Bizonyos esetekben kirakatnak szánták őket, hiszen a nyugat-európai vadászati turizmus beindításához, melyet a valutahiány indokolt, megfelelő vadászati arculat kellett, melyet hitelesíteni a nyugati világban is ismert és elismert, európai műveltséggel rendelkező arcokkal lehetett.

De nem így Nemeskéri! Az ő neve továbbra is tabu maradt, ha valahol nagy ritkán mégis leírták, nem hiányzott mellőle néhány negatív jelző sohasem. Könyveit csak évekkel a rendszerváltás után adták ki, illetve jelentették meg magyar nyelven. A vadászati vezetés hivatalos álláspontjának hullámverése a solymászatot is elérte. Solymászberkekben sem sűrűn hangozott el a neve, az amúgy is a vadászat perifériára szorított solymászatnak rá hivatkozni pedig éppenséggel nem volt ajánlatos.

Épp itt az ideje, hogy a magyar solymászat panteonjában neve a méltó helyre kerüljön!

Gyakorlati „kétkezi” solymász tevékenységéről viszonylag keveset tudunk. Nem szólnak legendák solymászbravúrjairól. Solymászott igaz, de nem szentelhette életét kizárólag a solymászatnak. Az a negyedszázad, amikor egyáltalán aktívan solymászhatott volna, állandó szolgálat volt. Paradox helyzet, de éppen hivatása - ami a solymászatra oly sok lehetőséget adhatott volna - tette szinte lehetetlenné a madárral való mindennapi foglalkozást. Göd, Gödöllő, Visegrád, Szin, később Máramaros és a Görgényi Havasok voltak munkaterületei, melyek között szinte folyamatos mozgásban volt.

De a solymászat gyönyörűségének élvezete és a solymászat ügyének szolgálata nem feltétlenül egybeeső fogalmak. Szerencsés - és igen ritka - aki mindkettőben egyformán

részesül. Úgy szolgálni egy ügyet, hogy az élvezetéből nincs mód igazán részünket kivenni: elkötelezett önzetlenség.

Személyiségét, tevékenységét saját írásain kívül, a vele közvetlen kapcsolatban álló kortársak véleménye alapján ismerhetjük meg leghitelesebben.

Himalaya-i – shahin- közvetlenül a tőkésréce levágása után egyik indiai solymász kezében (Nimród, 1931.)

Nagy szeretettel ír egyik sólymáról a „Mesél a vén vadászkalap” című könyvében: „Akkor egyszerre csak kis pontot vettem észre az égbolton... a kis pontocska mindig nagyobb és nagyobb lett... összehúzott szárnyakkal, villámsebessen csapott felém Lilla, az én kedves kis sólymom! Egy suhanás... és már ül is az öklömön, eszi a jutalomhúst! Nyolcnap tanítás után!

Mint a vadliba vadászatának legjobb specialistája több, mint harminc év alatt rengeteg időt töltött a Hortobágyon, a madarasi pusztán ásatott libagödreiben. A húzás szüneteiben sem unatkozott:

„Élesen rajzolódik ki a kútgém a világospiros hajnali égbolton. Kis, zömök gombban végződik a kútgém. Vándorsólyom ül ott. A kútkáva mellett a földön egy ember ül. De nem, nem ember az. A prizmás látcső közelebb hozza. Sas. Rétság. Öreg tejeskávészínű, viaszsárga csőrű, hatalmas, vén tojó. Hófehér farka most nem látszik, mert beggyel áll – illetve ül – felém a földön. Most hirtelen kis csörgőrece közeledik felém. Surránva villan oda a sólyom, és mielőtt még észrevehette volna, puffan egyet a nemes ragadozó ütésétől és élettelenül bukik alá. A sólyom rögtön rátelepszik zsákmányára. Lomha szárnycsapásokkal kel most útra a rétság. Egyenesen a zsákmányát kopasztó sólyomnak tart. Melléje ül. Elzavarja. Aztán kényelmesen odasétál a kimúlt récéhez, felveszi karmai közé, és ugyanazokkal a lassú, lomha szárnycsapásokkal elviszi magának az ő kútkávája mellé. Ott jóízűen elfogyasztja... A szegény sólyom ismét felült a kútgém tetejére, és sóváran pislogott onnan a nagytőkés gazdag lakomájára. Eltelt egy negyedóra. Nem változott a helyzet. Liba nekem nem jött. A nagy sas ott emésztett a kútkáva mellett, a sólyom pedig ott ült a kútgém tetején. Akkor ismét látom ám, hogy csörgőrece közeledik megint az én gödröm felé. De még mielőtt lövésre gondolhattam volna – máris ott termett a vándorsólyom, és szilaj rámenéssel, halálos vérszomjúsággal űzi, hajtja a vagy kétszer a gödröm körül új prédáját. Nem lőttem. Csak gyönyörködtem a természet fenséges színjátékában. Ott vágta le előttem a kis récét, s az belecsoobbant az előttem elterülő sík vízbe. Vízből a vándorsólyom sohase kap fel semmiféle vadat. Mire kidugtam a fejemet a gödörből, a sólyom ott keringett még a víz fölött, a nagy sas pedig lomha szárnycsapásaival közeledett már felém, hogy hű szolgálja munkájának újabb gyümölcsét kiélvezze. Persze rögtön észrevettem, és visszafordult. Ismét leült a kút kávája mellé – a sólyom pedig a kútgém tetejére. Harmadszorra is jött kacska. Ezúttal egy megkésett tőkés kacska húzott el a gémeskút közelében. A sólyom legott utána vetette magát, és elindult utánuk a nagy sas is. Lassú szárnycsapásokkal repült a vadúzó sólyom után, amely elől viszont a tőkés kacska

Biddulph ezredes ceruzarajza, amely feltehetően az előző napon fogott vándorsólymot ábrázolja.

Résztevők karikatúrái a solymászatról I.

Résztevők karikatúrái a solymászatról II.

Kittenberger Nimródjában Nemeskéri cikkeivel indult meg a solymászat népszerűsítése a vadászok körében. Az 1931. évi 20. számban megjelent: „Solymászat Magyarországon” szívélyes invitálás és felhívás egyben: „Gödöllőn, a m. kir. udvari vadász hivatalban

jelenleg egy sólyomidomító iskola van...Akit érdekel, és maga is szeretné a sólyomtanítás titkát elsajátítani, keresse fel a solymászokat Gödöllőn, szívesen megmutatunk nekik mindent...Július 15.-én tíznapi solymászat kezdődik a Hortobágyon, azt is megnézheti bárki,... Kérem vadásztársaimat, kik e remek sport iránt érdeklődnek, ne sajnálják a fáradságot, és ha tehetik: nézzék meg, biztosan fog akadni közöttük olyan, ki megszereti és lelkes hívévé válik a jövőben!"

„Ennek a cikknek nyomán indult meg a solymászat iránti nagy érdeklődés” írja Bástyai.

Gödöllő évtizedekre a magyar solymászat fellegvárává vált. Sok neves solymászunk volt büszke rá, hogy iskolájának nevezhette. Bástyai Lóránt így ír első találkozásukról: *„Igen kedvesen fogadott és engedélyt adott, hogy bemehessek a Vadászati Hivatal solymászosztályára. Persze nem mindenki mehetett oda, de mivel megemlítettem, hogy megismerkedtem Nur Mohameddel és égek a vágtyól, hogy solymász lehessenek...bemehettem.*

A következő héten megint kimentem Gödöllőre...Ki is hívtak a gödöllői tarlóra üregi nyulazni. Persze a colonel – Buddulph ezredes – is velünk volt, de Nemeskéri-Kiss Gézát nem láttuk jó néhány hétig, hiszen sok más egyéb dolga is volt, mint solymászni járni. Viszont – amikor egy ízben lejött Gödöllőre – nagyon kedvesen megengedte, hogy azokat a barátaimat is magammal vihessen, akik szívvel-lélekkel érdeklődnek solymászat nemes sportja iránt.

A második világháború vihara a vadászati hivatal solymászatát is megtépázta, később romba döntötte. De a gödöllői solymászat a háború után sem szűnt meg, átmentődött a MÁLLERD Ragadozómadár Kísérleti Telepére. Nemeskéri, királyi fővadászmasterből a terror évtizedében az új rendszer páriája lett. Mindenéből kifosztották, üldözték, bebörtönytették, megjárta az Andrássy u. 60. kínzókamráit. Állása, presztízse megszűnt, de ő maga nem szűnt meg szolgálni a vadászat és solymászat ügyét. *„Ma kihullott kezemből a puska és csak csúzlival vadászom – verebekre”* írja 1956-ban. Veresegyházi száműzetése alatt nagy munkába fogott: magyarra fordította Maurice Planiol „Solymászat” című több, mint négyszáz oldalas művét. Nem csak elméleti, de gyakorlati síkon is foglalkozott a solymászattal. Bástyai így emlékezik erről az időszakáról: *„Amíg Párizsba nem költözött el, sokszor járt ki hozzánk Nemeskéri-Kiss Géza nyugdíjas fővadászmaster is. Amikor csak tehattük, kimentünk vele üregizni a héjakkal vagy sólymot röptetni”* (a „nyugdíjas” szót Bástyai idézőjelbe tehetné volna ... az ötvenes években nem kényeztették nyugdíjakkal a „nép ellenségeit” - Szerző). Franciaországból hazájába tizenöt év után, az 1971-es Vadászati Világkiállításra tért haza. Dr. Nagy Endre, aki akkor Tanzániát képviselte, így meséli el a találkozást: *„Ki jött velem szemben?!.. Nem, ez nem lehet igaz! Az akkor már 82. életévét taposó Nemeskéri-Kiss Géza, Magyarország volt fővadászmaster. Soká nem jutottam szóhoz. Egy pillanat alatt minden átment az agyamon! A régi gödöllői magas beosztású fővadászmaster, a szinte példátlan szaktudás adta tekintélye, az akkor Gödön elmondott szörnyű élmények! Ugyanaz az ember, aki mindezeket átélte, aki most Párizsban él, és aki most mégis visszatért hozzánk, hogy együtt ünnepelje velünk, magyarokkal, vadász kultúránk és eredményeink legszebb demonstrációját, az 1971-es Budapesti Vadászati Világkiállítást. – Géza bácsi! – üdvözöltem kitörő örömmel. – Igaz lehet ez? Eljött közénk?! - Ne csodálkozz rajta, Bandi! Próbálj megérteni, és egyet ne felejtünk el! Mi, emberek és generációk jövünk és megyünk, de a magyar vad az marad, és kell, hogy maradjon, mindenek felett!*

Negyven éve tette le végleg a vén vadászkalapot. Párizs mellett nyugszik az, akinek magyar földben kéne nyugodnia, aki a szelíd gödöllői dombokat, a görgényi bérceket, és a végtelen madarasi pusztát igaz magyar vadász szívvel szerette.

Ambrózy Árpád kezdeményezésére, a Bechtold István Alapítvány és a Magyar Vadászbizottság által állított Nemeskéri emléktábla az egykori Királyi Vadászati Hivatal helyén.

Solymászkok az emléktábla avatáson, 2014. Gödöllő

Dr. Koncz Istvánt, késői tisztelőjét idézem, akinek Nemeskéri „Vadludak” című könyvének posztumusz kiadását köszönhetjük: „Koronás fők, és a magyar politikai elit vadászatait szervezte, élete alázatos szolgálat volt, de nem vadászok, hanem a VADÁSZAT alázatos szolgálata!

Ambrózy Árpád

Irodalom:

- Nemeskéri-Kiss G: Mesél a vén vadászkalap (Nimród, 1994.)
- Nemeskéri -Kiss G: Vadludak (Nemeskéri-Kiss M. - Dr. Koncz I. 2002.)
- Nemeskéri-Kiss G: A Felső-Nílus mentén (Dénes N.M.2010) könyvében,
- Gyüre J: Nemeskéri-Kiss Géza életrajza
- Nemeskéri-Kiss G: Solymászat Magyarországon (Nimród Vadászbizottság 1931. 20.szám)
- Bástyai L: All My Life with Hunting Birds (Neville Spearman Ltd. 1982.)
- Bástyai L: Hol is kezdődött a jelenlegi magyar solymászat? (Nimród, 1991. okt.)
- Bástyai L: Emlékeim a ragadozómadár telepünkről (Nimród 1992. szept.)
- Dr. Nagy E: Feszítsd meg, feszítsd meg őt... (Nimród, 1991. febr. - szept.)

SZELLEMI KULTURÁLIS
ÖRÖKSÉG

SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÉS HUNGARIKUM ÁPOLÁSA

2013. aug. 3-4. A Matyók ünnepségén részt vettek az Alapítvány képviselői Mezőkövesden, solymászkiállítással reprezentálva a magyar solymászatot, mint UNESCO világörökséget (részletesen bemutatva a 2012-es Magyar Solymászban - Szerk.)

2013. szept. 19. Szellemi kulturális örökség közösségek rendezvénye volt Kőszegen, amelyen az Alapítvány képviselte kiállítással a solymászatot. A város által kezdeményezett ünnepségre abból az alkalomból került sor, hogy ezen az ünnepségen kapta meg a város a szőlőjövések könyvének SZKÖ listára kerülését. A nagyszabású ünnepségen bemutatták a régi könyvet, amelynek utolsó fejezeteit névadónk és hajdani solymász elnökünk, Bechtold István írta. Ő írta az utolsó lapokra feljegyzéseit, rajzait. Halála után új könyvet nyitottak, amit ezen az ünnepségen körbehordoztak az ünneplő közönség előtt. A város megmutatta kosztümös polgárai közreműködésével Kőszeg történelmét, vitézeit, korabeli fegyvereikkel, nagy felvonulást tartva.

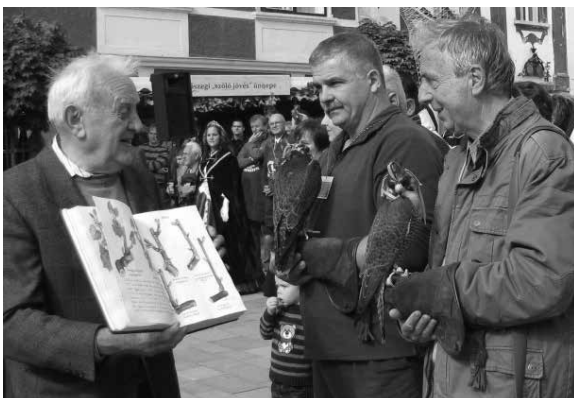
Alapítványunk kiemelt figyelmet kapott, mivel névadónk, néhai Bechtold István Kőszeg neves személyisége és díszpolgára volt.

Kőszegi felvonulás

SZKÖ vendégek az ünnepségen

A szőlőjövések könyve

Ünnepi beszéd résztvevői

Polgármester úrral a sólymászstand előtt

Kőszegi „sólymáshölgy”

Dunai halászokkal

*Szatmár-beregi közösséggel
(Fotók: Bechtold Alapítvány)*

2014. jún. 8-9. Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban (a továbbiakban: Skanzenben - Szerk.) megtartott országos szellemi kulturális örökség közösségek rendezvényén ez alkalommal a meghívott vendégek Szardínia, Mongólia és Szlovákia, valamint a

Duhay Gábor, Szerlecz Balázs, Sinkovics Ferenc a sólymászstandon

pásztor művészet volt. A solymászati kiállítás a már megszokott helyén, a kovácsműhely mellett felállított, fából készült standon és közvetlen környékén volt. Mivel az aszfaltút közelében, jól látható helyen voltak a solymászok, így a látogatók hamar felfedezték. Félkörívben vették körül a solymászokat és elhalmozták őket kérdéseikkel, akik szívesen válaszoltak. Tanulság is levonható volt; csoportosulás csak akkor volt a stand előtt, ha karon ülő madarat láttak. Egyébként általában csak egy-egy pillantásra méltatták a standot és továbbmentek a látogatók. Ez alkalommal is kétnapos volt a rendezvény, Pünkösd vasárnapján és hétfőn reggeltől este 7 óráig.

2015. máj. 24-25. Az Alapítvány solymászkiállítással és vadászmadarakkal vett részt Szentendrén a szellemi kulturális örökségek országos találkozóján a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban. A skanzen biztosította fából készült stand a kovácsműhely mellett volt felállítva, a solymászok által megszokott helyen. Nagy előnye ennek a standnak, hogy más kiállító, különösen árusítóhely nem zavarja a kiállítást és főleg a vadászmadarakat. Időnként nagy meleg is lehet, amikor is a stand mögötti fák árnyékolta helyre lehet vinni a madarakat hűsölni. A solymász stand előtt mindig nagy volt a látogatók száma. Különösen akkor, amikor a Skanzen bevezette az öntapadós matrica rendszert. Ezek között solymászat is volt, apró sólyom sziluettel, amit néhány „szakmai kérdésre” adott jó felelettel el lehetett nyerni. Jó lehetőség volt, hogy a fiatalok, gyermekek megtanulják a ragadozó madarakat a stand hátsó részén felakasztott képek segítségével. Természetesen a többi szkő közösség is látogatást tett a solymászstandnál és viszontlátogatás is volt. A kiállítás ragadozó madár és solymász képekből állt, illetve solymász használati tárgyakból, kiadványokból, sólyom sapkákból. Vasárnap és húsvét hétfőn volt nyitva a kiállítás. Vasárnap este a kiállító szellemi kulturális örökség közösségek ünnepélyes vacsorán vettek részt a csárdában, ahol élő népzene és tánc is fokozta az est jó hangulatát.

A solymász kiállítás (Fotó: Bechtold Alapítvány)

Vándorsólyom a solymászstand előtt
(Fotó: Duhay Gábor)

Duhay Gábor

(További képek a hátsó belső borítón láthatók – Szerk.)

BECHTOLD ISTVÁN ALAPÍTVÁNY A MAGYAR SOLYMÁSZKULTÚRÁÉRT ÉS A TERMÉSZETÉRT HÍREI

Az Alapítvány időrendi sorrendben - összefoglalóan - a következő eseményeknek volt szereplője, kivitelezője, résztvevője, szervezője, illetve képviselte a magyar solymászkultúrát.

2013-ban:

1. 2013. 01. 09. Nagy Áron: „Solymászat: őseink öröksége” írásához interjú készítése az alapítvány elnökével.

2. 2013. 01. 19. Részvétel Mezőkövesden, a Matyó közösség ünnepségén, amellyel az UNESCO listára kerülésünkről emlékeztek meg (bővebbet a Magyar Solymász 2012. száma tartalmaz - Szerk.).

3. 2013. 02. 16. FEHOVA-n az MSE és az Alapítvány közös részvétele kiállítással az MSE solymászstandján (bővebbet a Magyar Solymász 2012. száma tartalmaz - Szerk.).

4. 2013. 04. 13. Hungarikum nap az Országház felsőházi termében. Solymászat történetéről előadás tartása (bővebbet a Magyar Solymász 2012. száma tartalmaz - Szerk.).

5. 2013. 05.18-21. Részvétel a szentendrei skanzenben megtartott „Pünkösdi sokadalom” szellemi kulturális örökségek országos találkozóján, ahol alapítványi javaslatra Csonka Takács Eszter igazgató asszonyt „A magyar solymászatért” éremmel tüntették ki, amiért elősegítette a solymászat magyar és az UNESCO szellemi kulturális örökség listára kerülését (bővebbet a Magyar Solymász 2012. száma tartalmaz - Szerk.).

6. 2013. 05. 23. Magyar-arab találkozón való részvétel Budapesten (ld. később részletesebben - Szerk.).

7. 2013. 08. 03-04. A Matyók ünnepségén részvétel Mezőkövesden, solymász kiállítással reprezentálva a magyar solymászatot, mint UNESCO világörökséget. A „Matyókkal” való hagyományos jó kapcsolatnak köszönhetően az alapítvány meghívást kapott a mezőkövesdi matyó ünnepségre. Különösen az is okot adott erre, hogy e két örökséget egy időben vették fel az UNESCO örökségek listájára. Mezőkövesden tájházuk van, igen értékes és szép matyó művészetre/művészekre emlékező berendezéssel. A matyó ház közelében kisebb skanzen is található azzal a különbséggel, hogy itt eredeti régi parasztházak vannak eredeti helyükön, eredeti berendezéssel és lakóikkal, vagy leszármazottaikkal, követőikkel, hagyományos tevékenységeikkel együtt, és nem ideszállított, majd ismét felépített tájházakkal, utólagos hasznosítással. A település e részén lévő utcákban sétát tenni felér egy időutazással. A solymászat az egyik tájház udvarán kapott helyet egy melléképítményben. A magyar solymászat történelmét képekkel, solymászati felszerelésekkel, sólyomsapka gyűjteménnyel mutattuk be a látogatóknak. Akik érdeklődtek a solymászat iránt, további szóbeli ismereteket kaphattak a ragadozó madarokról, védelmükről és a solymászatról.

8. 2013. 09. 15. Részvétel solymászkiállítással a Gödöllői Vadásznapon.

A gödöllői Királyi Kastélyban évente ősszel rendezett vadásznapon szinte már hagyományá vált a solymászat részvétele. Köszönhetően Ambrózy Árpádnak, aki főszervezője ennek a szép és hagyományápoló rendezvénysorozatnak. A vendégek között volt Gödöllő polgármestere, a vadászat és a kamara vezetői, sok híres vadász és a vadászattal, kellékekkel foglalkozó kézművesek, valamint nem hiányozhattak a különböző mesterségek standjai sem, ahol a legkülönbözőbb, gyakran a vadászattal kapcsolatba hozható tárgyakat, ékszereket, bizsukat, kézműves termékeket árultak. Neves állatfestő művész néhai Muray Róbert képeivel, reprodukcióival is lehetett találkozni. A gasztronómiát keresők sem jöttek hiába – különösen délidőben – több pavilon kínált különböző finomságokat. A vadászok pedig főzőversenyen bizonyították szakácstudományukat. A kastély parkjának hátsó részén vadászeb, magyar agár, íjász, solymászbemutatókkal illusztrálták az új és régi vadászati módokat a gyakorlatban. A vadásznapon nem hiányozhattak a hagyományos vadászat lőfegyverei sem, az elöltöltős vadászpuskák és a puskaaporos, töltővesszős, golyóbisos kellékek sem. Az alkalmi színpadon a megnyitóbeszéd után különböző felnőtt és gyermek programok szórakoztatták a résztvevőket. A kastély „Barokk színházában” előadások hangoztak el, többek között a solymászatról is. A vadásznapi rendezvényein nem csak vadászokkal, solymászokkal, agarászokkal lehetett találkozni, hanem sokan látogattak ide akár a fővárosból is, fiatalok, családosok sőt egyesek kisgyermekkel. Nagyon valószínű, hogy aki egyszer már részt vett a vadászok találkozóján, vagy éppen látogatóként, az ki fog látogatni a következő években is Gödöllőre.

Dr. Gémes György polgármester

*Ambrózy Árpád megnyitó beszéde
Kun Edit konferálásával*

Elsütik az elöltöltős fegyvert

A solymászkiallítás részlete

A bemutató szünetében

Királyölyv a tuskón

Kosztümes solymászbemutató

Pihenő sólyom

9. 2013. 09. 19. Szellemi kulturális örökség közösségek rendezvénye Kőszegen, amelyen az Alapítvány képviselte kiállítással a solymászatot (ld. előbb részletesebben - Szerk.).

10. 2013. 10. 12. „Lelovich emlékünnepe” keretében mise, koszorúzás volt Fegyverneken. Lelovich György családi hagyatékából kiállítás nyílt a Polgármesteri Hivatal épületében. Az emléknapi keretében az Alapítvány diavetítéses előadást tartott Lelovich György munkásságáról. Ekkor jelentette be Fegyvernek polgármestere, hogy Lelovich Györgyről utcát neveztek el.

*A templomban: Tatár László polgármester,
Bóta István, Böheim József*

Solymászok a fegyverneki rk. templomban

Megemlékezés Lelovich Györgyről

Hallgatóság az ünnepségen

Polgármester a Lelovich utcátáblával

Lelovich személyes tárgyaiból kiállítás a Polgármesteri Hivatal folyosóján

Koszorúzás

Solymászok sorfala a Lelovich síremlék előtt
(Fotók: Bechtold Alapítvány)

2014-ben:

11. 2014. 01. 29. Az Alapítvány elnöke „Sasok-sólymok-keselyűk” címmel természetvédelmi előadást tartott az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ (Budapest) előadótermében. Mintegy ötvenen vettek részt a ragadozó madarokról és védelmükről szóló diavetítéses előadáson. Az előadás után mintegy háromnegyed óráig a vendégek kérdezték az előadót a madarokról.

12. 2014. 02. 15. Az Alapítvány kuratóriuma megbeszélést tartott a Fegyver-Horgász-Vadász Kiállításon (FEHOVA).

13. 2014. 02. 19. Az Alapítvány diavetítéses előadást tartott az Óbudai Polgári Körben. A Csillaghegyi Közösségi Házban megtartott előadás címe: „A turullegenda és turuláb-rázolások hazánkban” volt. Az előadás kitért a honfoglalásra,

**Sasok,
sólymok,
keselyűk**

- amit a ragadozó madarokról
tudni érdemes...

Előadó:
DUHAY GÁBOR
elnök

*Bechtold István
Alapítvány a Magyar
Solymászkultúráért
és a Természetért*

Időpont:
2014. január 29.
(szerda) 16:00

Helyszín: Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ, Budapest I. ker., Attila út 93., Újhelyi Terem

a turullegendára, annak természettudományos alapjaira, továbbá a turullegenda továbbélésére napjainkig. A mintegy 700 hazai turul emlékművet és köztéri ábrázolást tartalmazó fotógyűjteményben lévő madárszobrok szakmai csoportosításán keresztül az előadó bemutatta az ábrázolt madárszobrok típusait, megállapítható faji hovatartozásukat, az ábrázolástípusok ornitológiai, művészeti értékelését.

14. 2014. 03. 08. Az Alapítvány természetvédelmi előadást tartott a Főplébánia, Községi Otthonban (Budapest, V. Egyetem tér). Az előadás címe „Sasok-sólymok-keselyűk” volt, amelyben az előadó bemutatta a haza ragadozó madár fajokat, életüket, természetvédelmi jelentőségüket.

15. 2014. 03. 29. MSE-i és Alapítványi részvétel solymászokkal és madaraikkal a hatvani Széchenyi Zsigmond Vadászati Múzeum ünnepélyes megnyitóján. A kiállításhoz előzetesen solymászati szakmai anyagot készített az Alapítvány a Természettudományi Múzeum megbízásából.

Áder János köztársasági elnök megnyitó beszéde

Semjén Zsolt miniszterelnök helyettes méltatta a kiállítást

Solymászok részvétele a rendezvényen

A megnyitó ünnepség vendégei

Állófogadás

Solymászfelszerelések a kiállításon

16. 2014. 06. 08-09. Szentendrei Skanzenben országos szellemi kulturális örökség közösségek rendezvénye, ahol a meghívott vendégek Szardínia, Mongólia és Szlovákia, valamint a pásztorkodás művészete volt.

17. 2014. 07. 03-04. Lelovich György kiállításának felépítése a keszthelyi Vadászati Múzeumban az Alapítvány gondozásában.

18. 2014. 07. 05. Lelovich György emlékkiállítás és a solymászprogram megnyitó ünnepsége. A kiállítás létrehozását az FM támogatta. Szakmailag segítséget nyújtottak a gyöngyösi Mátra Múzeum, a Széchenyi Könyvtár munkatársai kölcsönadott dokumentumokkal. A kiállítás megnyitásához kapcsolódott az MSE solymászainak, a meghívott szellemi kulturális örökség közösségek és hungarikumok szabadtéri rendezvénye. Solymászbemutató gazdagította a programot.

A Lelovich kiállítás plakátja

FM képviselőjének ünnepélyes megnyitója a múzeum előtt

Lelovits Krisztina méltatja Lelovich György munkásságát

Dr. Csonka Takács Eszter, SZKÖ igazgatója

Turcsányi Zoltán az MSE elnöke

Duhay Gábor alapítványi elnök

Ambrózy Árpád alapítványi alelnök

Hubert G. Wells neves hollywoodi állatidomár

SZKÖ közösségek kiállítása a Múzeum parkjában

A solymászbemutató közönsége

A solymászbemutató résztvevői

A Lelovich kiállítás képei

A Lelovich kiállítás képei

*Fegyverneki vendégek között a kiállításon
(Fotók: Bechtold Alapítvány)*

19. 2014. 07. 30. Megjelent a „Solymászkönyv”, a Vidékfejlesztési (ma: Földművelésügyi) Minisztérium és a Nimród Vadászújság 50-50%-os támogatásával, 600 pld-ban (melyből 300 db az Alapítvány tulajdonába került). A könyv több társszerző közreműködésével készült, alapját a magyar szellemi kulturális örökség cím eléréséhez készült pályázati anyag képezte.

20. 2014. 09. 07. A keszthelyi Vadászati Múzeumban lebontásra került a „Lelovich György emlékkiállítás”. Az emlékkiállítás megnyitásától bezárásáig tartó kilenc hét alatt a Múzeumnak és így a solymász kiállításnak mintegy 37 500 regisztrált látogatója volt. Az emlékkiállításnál elhelyezett alapítványi Emlékkönyvbe 224 beírás történt.

21. 2014. 09. 21. A gödöllői Királyi Kastélyban kiállítás nyílt vitéz Nemeskéri-Kiss Géza királyi fővadászmester és Galánthai Lelovich György solymász munkásságának bemutatására. A kiállítás szeptember 20-án készült el Ambrózy Árpád a Magyar Vadászíjász Szövetség elnöke és Duhay Gábor az Alapítvány elnöke közreműködésével. 21-én 10 órakor a Kastély Erzsébet teraszán nyílt meg az egynapos emlékkiállítás, melyhez számtalan vadászati program és solymászbemutató is kapcsolódott, melyeket a kastélyparkban tartották meg. A Barokk színházban az alapítványi elnök bevezetője után levetítették Lelovich György főszereplésével, Homoki-Nagy István rendezésében a „Gyöngyvirágtól lombhullásig” című 1953-as természetfilmet.

11 órakor a gödöllői volt Hamvay kúria (ma: Városi Múzeum) melletti falon vitéz Nemeskéri-Kiss Géza emlékét megőrző gránittáblát helyezte el a Magyar Vadászíjász Szövetség elnöke (Ambrózy Árpád), és a Bechtold István Alapítvány elnöke (Duhay Gábor), amelyet az alkalomhoz méltó ünnepség keretében Gödöllő polgármestere, Dr. Gémesi György úr leplezett le.

Nemeskéri Kiss Géza emlékkiállítás megnyitása a gödöllői Királyi Kastély Erzsébet teraszán

Nemeskéri-Kiss Géza kiállítás részlete

Solymászok sorfala az emléktábla leleplezési ünnepségén

Duhay Gábor a Bechtold István Alapítvány elnöke méltatta vitéz Nemeskéri-Kiss Géza solymászati elévülhetetlen érdemeit
(balról: Sinkovics Ferenc, Ambrózy Árpád, Kun Edit)

A Magyar Solymász Egyesület 1939. évi alapítójának emléktáblája

Az emléktáblát Gémes György polgármester és Ambrózy Árpád a Magyar Vadászbírók Egyesületének elnöke leplezi le

Az emléktábla a hajdani, mára lebontott vadászati hivatal épülete helyén került felállításra azon a falon, amely mögött annak idején vitéz Nemeskéri-Kiss Géza dolgozott.

Az ünnepségen solymászok, vadászok, a Vitézi Rend tagjai és a vadászkiáltós zenekar tagjai vettek részt. Ünnepi beszédekben méltatták vitéz Nemeskéri-Kiss Géza vadászati hagyományok terén végzett munkásságát.

A Vitézi Rend képviselői is lerótták hegyeletüket vitéz Nemeskéri-Kiss Géza emléktáblájánál
(Fotók: Bechtold István Alapítvány)

A Gödöllői Vadásznapi a Kastélyban és parkjában egész napos programokkal biztosította a szakemberek és látogatók hasznos és kellemes időtöltését, gondoskodva arról is, hogy gasztronómiai különlegességek, hagyományos vadászati módok bemutatkozásával – így a solymászzal is - emeljék a hangulatot kicsiknek és nagyoknak egyaránt.

22. Megjelent a Magyar Solymász 2012. évi száma. A kiadványt az Alapítvány szerkesztette és részben írta.

23. 2014. 11. hó. Az Alapítvány elnöke megkereste az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság igazgatóját, egy 2015. évi kőszegi „Lelovich - Bechtold kiállítás” megrendezése tárgyában.

2015-évben:

24. 2015. 02.12. Részvétel a FEHOVA-n a NIMRÓD Vadászújság standján, találkozás a vendégekkel és a „Solymászkönyv” dedikálása.

Balról: Dr. Kelemen Attila, Lelovits Krisztina,
Duhay Gábor, Györffy Villám András

A FEHOVA-n „Solymászkönyv”-ek sorakoznak a
NIMRÓD standján

25. 2015. 03. 19. Diavetítéses előadást tartott az Alapítvány „Éjjeli vadászok - a baglyok” címmel az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ (Budapest) előadótermében. A baglyok különösen érdekesnek bizonyultak, köszönhetően az akkoriban divatos filmeknek (Harry Potter sorozatnak) köszönhetően. Az előadást kérdések és válaszok követték.

26. 2015. 05. 24-25. Solymászkiállítással és vadászmadarakkal részvétel Szentendrén a szellemi kulturális örökségek országos találkozóján a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban (képek a hátsó belső borítón láthatók - Szerk.).

27. 2015. 09. hó. „Szent sólyom nyomában Magyarországon” című kiállítás megrendezése és megnyitása a keszthelyi Vadászati Múzeumban (FM támogatásával).

A kiállítás „indító” táblája

Turul ábrázolások

A kiállítás első paravánja

A kiállítás második paravánja
(Fotók: Duhay Gábor)

28. 2015. 09. 19-20. Részvétel solymász kiállítással a szellemi kulturális örökségek találkozóján a Gödöllői Királyi Kastély parkjában, illetve ezt követően a Gödöllői Vadásznapon Nemeskéri Kiss Géza emléktáblájának megkoszorúzása, illetve solymászelőadás tartása a kastély Barokk színházában

Látogatók a solymász standnál

Solymász stand a Gödöllői Vadásznapon

Szellemi kulturális örökség közösségek Gödöllőn

29. 2015. 10. 24. Fegyverneken a „Lelovich György emléknapon”, misén és koszorúzáson részvétel, illetve a Művelődési Házban előadás tartása Lelovich György solymászati munkásságát feldolgozó „Lelovich” könyvről. A könyvbemutató után a szerző dedikálta a könyveit.

MEGHÍVÓ
Fegyvernek Város Önkormányzata
tisztelttel meghívja Önt és Kedves Hozzá tartozóját

2015. október 24-én (szombaton) 9⁰⁰ órakor
GALÁNTAI LELOVICH GYÖRGY
tiszteltére rendezendő emlékmisére a
Katolikus templomba,
és ezt követően
10³⁰ órai kezdettel kerül bemutatásra
Duhay Gábor: Lelovich
című könyve
a Művelődési Házban

Az emlékmisére és a könyvbemutatóra mindenkit sok szeretettel várunk!

Invitálás Fegyvernekekre

Fegyverneki solymászmise után

30. 2015. 11-12 havi ÁLLATVILÁG-ban ismertető jelent meg a "Lelovich" című könyvről.
31. 2015. 11. 05. Az Alapítvány könyvismertetőt tartott a „Lelovich” című könyvről a Magyar Vadászkamara Klubnapján, annak budapesti Medve utcai székhelyén.

Könyvismertető a Magyar Vadászkamarában

32. 2015. 12. 02. Részvétel a Pesti Vigadó II. Hungarikum Gálaestjén, ahol az Alapítvány, illetve a magyar solymászat tablókkal és kosztümös solymással, sólyommal vett részt az ünneplő közönség nagy örömeire. Az „élő” solymász és madara a fényképezők kereszttüzebe került. A rendezvényen bemutatkoztak a hungarikum közösségek is, többek között színpompás népi táncokkal emelték az est hangulatát. A rendezvény magas művészi színvonalon emlékezett meg a hungarikumokról.

Solymász honfoglalás kori viseletben

A gálaest díjkiosztó része

Néptánc a színpadon

Fotókiállítás solymászzal

Táncprogram

A Vigadó csodálatos mennyezete

Meghívó a gálaestre (Fotók: Duhay Gábor)

33. 2015. 12. 18. Az Alapítvány FB elnöke előadást tartott „Karácsony a solymászok legnagyobb ünnepe” címmel a Felsőörsi Faluházban.

Duhay Gábor

NEMZETKÖZI
KAPCSOLATOK

MAGYAR - ARAB TALÁLKOZÓ BUDAPESTEN

2013. május 23-án magyar - arab találkozó volt Budapesten. A magyar iszlám közösség szervezésében ismert személyiségek, vendégek jelenlétében megnyitót tartott az iszlám magyar közösség elnöke, V. Németh Zsolt államtitkár. A Magyar Solymász Egyesület elnöke Turcsányi Zoltán a magyar solymászatról tartott előadást, közben nem csak diaképekkel illusztrálta előadását, hanem kezén a sólymával is. Dr. Csonka Takács Eszter a magyar szellemi kulturális örökség igazgatóság igazgatója a magyar és UNESCO örökségekről, közösségekről tartott érdekes előadást. A résztvevők között az MSE és a Bechtold István Alapítvány képviselői mellett minisztériumi, gazdasági szakemberek, az arab országok külképviseleti szerveinek képviselői vettek részt.

Az iszlám magyar közösség vezetője

V. Németh Zsolt államtitkár

Turcsányi Zoltán

Dr. Csonka Takács Eszter

Az igen érdekes és magas színvonalú diaképes előadások nagy érdeklődést váltottak ki a résztvevőkből. A beszédek, a hozzászólások szinkrontolmácsolással történtek.

A résztvevők egyik csoportja

A résztvevők másik csoportja (Fotók: Duhay Gábor)

A folyosói tablók egyike

Ez alkalommal a Magyar Solymász Egyesület és a Bechtold István Alapítvány a tanácskozáson és a solymász előadáson túl nem szervezett vidéki solymászatot az arab vendégek számára.

Az előadóterem folyosóján fényképsorozat emlékezett meg az arabok és a magyarok által is ősidők óta kedvelt solymászatról, többek között a 2012. évben megtartott magyar-arab solymászbemutatóról.

Duhay Gábor

NEMZETKÖZI SOLYMÁSZTALÁLKOZÓ FÜZESGYARMATON

A XXIV. Nemzetközi Solymásztalálkozót a Magyar Solymász Egyesület 2014. november 4-9. között tartotta meg Füzesgyarmaton. A solymászmegnyitót, amely a solymászokat befogadó szálloda hátsó udvarán volt, követően a solymászokat különböző csoportokba osztották, így külön csoportot alkottak a sólymosok, a héjászok és a sasosok. Amelyik madárfajból több volt egy csoportnál, azok több csoportba lettek beosztva hogy egymást ne zavarják a solymászatok alkalmával. Ennek megfelelően a csoportok is tekintélyes távolságra lettek kivezényelve a vadászterületre.

Mindenki autóba szállt és egymást bevárva szétszéledtek a csoportok konvojt alkotva a különböző - előre megszervezett, bejárt - vadászterület részekre. Itt az autókat leállították a földutak mellé és innen gyalog folytatták az útjukat.

A héjászok, sasosok vonalhajtásban próbálták solymász ebeikkel felhajtani a mezei nyulat, fácánt. A sólymosok inkább kisebb csoportokat alkotva hajtották meg egyenként kutyáikkal a növényzettel fedett táblákat, árokpartokat, elhagyott tanyahelyeket.

A találkozón részt vettek az agarászok is. Ők azonban csak bemutatót tartottak munnyulat kergető kutyáikkal.

A német és welszi solymász vendégekkel hajtottunk egész nap, de sajnos eredménytelenül. Sajnos fácán nem kelt fel előttünk, így a madaraik a sétán kívül mást nem produkálhattak. Mindezek ellenére jól érezték magukat és az időjárás is kedvezett, napos meleggel ajándékozott meg. A solymásznapi végén derült ki, hogy a területet nemrég végigvadászták a puskások. Ez meglátszott a „vadbőségen”.

A solymászverseny jól sikerült, együtt szurkoltunk a madaraknak, a solymász gazdáiknak és persze a kutyák munkájának is. A felállított jurta és solymász paraván emelte a rendezvény hagyományápoló jellegét és ne feledkezzünk meg a bográcsban főtt birkapörkölről sem.

Mint általában, ez alkalommal is mindenki sajnálta, hogy véget értek az igazán jól sikerült solymásznapiak (a találkozón készült fotók az első-belső borítón láthatók-Szerk.)

Duhay Gábor

RÖVID HÍREK

- A Magyar Solymász 2013-2015. által felölelt időszak alatt elnök és vezetőségváltás történt. Turcsányi Zoltán korábbi elnököt felváltotta a Közgyűlés döntése alapján Prágay István új elnök, illetve más korábbi vezetőségi személyekben is történt változás.

- Ennek megfelelően a Magyar Solymász Egyesület hivatalos címe is változott.
- Jelen évkönyv már az új címet és elérhetőséget tartalmazza.
- Az új elnökségben az első választások után több személyi változás is történt viszonylag rövid idő alatt, melyeket a Magyar Solymász 2013-2015 nem regisztrálta, hanem a jelen solymászévkönyv szerkesztése idején meglévő - 2017. november 30-i - vezetőséget vette alapul és ezt tartalmazza.

(Szerkesztőség)

TAGOK,
ÖRÖKÖS TAGOK

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET RENDES TAGJAI (2015)

Ambrózy Árpád	Mák Lóránt
Baán Péter	Martin Rezső
Bagyura János	Maróti Béla
Barti Róbert	Medgyesi György
Bató Miklós	Mészáros-Komáromy Márk
Békési Ferenc	Molnár Béla
Bereczki István	Molnár György
Billege Balázs	Molnár Imre
Bögyös Attila	Molnár Mátyás
Chalupa László	Mónus Anita
Csáki Imre	Németh Máté
Csenkey Gábor	Olajos Csaba
Csurcsia Imre	Pálfi Antal
Czifrák Gábor	Papp István Göd
Dózsa Attila	Papp Zoltán
Egyed István	Pataki Zsolt
Ertinger Géza	Pernes János
Farkas Béla	Pintz Tibor
Dr. Fördös Zsolt	Prágay István
Földvári István	Puskás László
Fülöp Attila	Dr Rátz Zsolt
Gasztonyi Dániel	Rimaszécsi László
Gilly Kornél	Rimóczi József
Glavanovits Tamás	Schaffer Tamás
Glázer András	Sinkovics Ferenc
Göncz József	Skerlecz Balázs
Güntner Ferenc	Szabados István
Hermeicz Tamás	Szabó László kemece
Holics Árpád	Szakács József
Horváth Ildikó	Szalay Sarolta
Horváth Zoltán (horiga)	Szalontai Zsolt
Imre István	Szemző Péter
Kagyerják Pál	Szép Viktor
Kakánek József	Szőcs Tímea Dr
Kalácska Gábor	Szloboda Béla
Kiss Róbert	Terényi Gábor
Kiss Tamás	Tóth Gábor(tinnyei) I.
Kohár László	Tóth János (fűzfői)I.
Kovács István (nyulas)I.	Turcsányi Zoltán
Kő Péter	Váczai József
Kőszegi János	Wrábel György
Krekács Zoltán	Zátonyi László
Krucsó Balázs	Zatureczki László
Kulcsár Zoltán	Zsigri László
Lóki György	

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET ÖRÖKÖS TAGJA

Dr. Aradi János
Berkesi József
Bogyai Frigyes
Dr. Déri János
Duhay Gábor
Gyórfy V. András
Dr. Lakos István
Szabó László

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET TISZTELETBELI TAGJAI

Adrian Williams
Dr. Beregi Attila
Garry Morris
Josef Hiebeler
Morgans Douglas
Ralf Pfeffer

